

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Komerční sexuální zneužívání dětí
Rigorózní práce

2011

Mgr. Zuzana Kurečková

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Komerční sexuální zneužívání dětí
Rigorózní práce

Zpracovatel: Mgr. Zuzana Kurečková, Mokrý 105, 370 01

Vedoucí rigorózní práce: JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1.12.2011

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci „Komerční sexuální zneužívání dětí“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem čerpala, a to způsobem, který je ve vědecké práci obvyklý a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Mokrém dne 1. prosince 2011

.....

Mgr. Zuzana Kurečková

Děkuji za poskytnutou pomoc při zpracování tohoto tématu JUDr. Marii Vanduchové, CSc.,
vedoucí rigorózní práce.

Abstrakt

Téma práce: Komerční sexuální zneužívání dětí

Předmětem této práce je komerční sexuální zneužívání dětí, které představuje jednu z nejzávažnějších forem zneužívání dětí spočívající v použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem a zákazníkem nebo dítětem a prostředníkem, agentem a jinými, kdo na obchodu s dětmi za tímto účelem vydělávají.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. **První kapitola** je věnována teoretickému úvodu do fenoménu komerčního sexuálního zneužívání dětí, vývoji jeho poznávání a současné situaci. Zmíněny jsou rovněž jeho kriminologické aspekty. **Druhá kapitola** se zabývá mezinárodněprávní úpravou ochrany dětí před komerčním sexuálním zneužíváním a věnuje pozornost dokumentům přijímaným na poli Organizace spojených národů, Mezinárodní organizace práce, Mezinárodní organizace turismu, Rady Evropy a Evropské unie. Stěžejní část této práce se nachází ve **třetí kapitole** zaměřující se na trestněprávní ochranu dětí před komerčním sexuálním zneužíváním v České republice, kdy největší prostor je věnován analýze skutkových podstat vybraných trestných činů postihujících jednotlivé aspekty tohoto negativního jevu. Výklad je rozdělen podle forem jednání na obchod s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií a je obohacen o data a statistiky Policie České republiky, Ministerstva spravedlnosti a Vězeňské služby. Důraz je rovněž kladen na srovnání aktuálního znění trestných činů s předchozí hmotněprávní úpravou. Kapitola je uzavřena pojednáním o právních institutech pro boj s organizovaným zločinem. Předmětem **čtvrté kapitoly** jsou otázky prevence a represe v předmětné oblasti. Závěrečná **pátá kapitola** nese název Situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice a obsahuje výklad o organizovaném zločinu, počítačové kriminalitě, obchodování s dětmi a dětské prostituci. Práce je doplněna o tabulky a grafy, které umožňují detailnější náhled do problematiky komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Cílem této práce je zjistit zda a jakým způsobem se Česká republika vyrovnává s jednou z nejhorších forem násilí páchaného na dětech; její nedílnou součástí je upozornění na zjištěné nedostatky právní úpravy a návrhy jejich řešení.

Klíčová slova: obchod s dětmi, dětská prostituce, dětská pornografie

Abstract

Topic of the thesis: Commercial Sexual Exploitation of Children

The topic of this thesis is commercial sexual exploitation of children, which represents fundamental violation of children's rights. It comprises sexual abuse by an adult and remuneration in money or non-monetary benefits to the child or to a third party. The child is treated as a sexual object and as a commercial object.

The thesis is divided into five parts. **The first chapter** is dedicated to theoretical introduction to the phenomenon of commercial sexual exploitation of children, the process of its recognition and the current situation. Criminological aspects are also mentioned. **The second chapter** deals with international treatment of protection of children against commercial sexual exploitation and turns attention to documents adopted by the United Nations, the International Labour Organization, the International Tourism Organization, the Council of Europe and the European Union. The core of this thesis is elaborated on in **the third chapter**, which focuses on criminal protection of children against commercial sexual exploitation in the Czech Republic and concentrates on the analysis of the elements of crimes penalizing various aspects of this phenomenon. The analysis is divided by the forms of actions into trafficking of children, prostitution of children and child pornography and it is accompanied by data and statistics provided by the Police of the Czech Republic, the Ministry of Justice and the Prison Service. Emphasis is also put on comparison of previous and current criminal laws. The chapter is concluded by a scrutiny of legal instruments for suppression of organized crime. The subject of **the fourth chapter** is prevention and repression of these crimes. **The final fifth chapter** is called The state of commercial sexual exploitation of children in the Czech Republic and includes essays of organized crime, computer crime, trafficking of children and prostitution of children. The thesis is complemented by charts and diagrams, which facilitate thorough view to the problem of commercial sexual exploitation of children.

The aim of this thesis is to find out if and how Czech Republic deals with one of the worst forms of violence against children; its integral part is to point out the lack of criminal regulation and to propose a solution.

Keywords: trafficking of children, prostitution of children, child pornography

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	8
Úvod.....	10
1 Komerční sexuální zneužívání dětí – CSEC	13
1.1 Vývoj poznávání a současná situace CSEC	15
1.2 Kriminologické aspekty CSEC	16
1.2.1 Příčiny CSEC	16
1.2.2 Pachatelé CSEC.....	21
1.2.3 Typy CSEC	23
1.2.4 Podoby CSEC.....	24
2 Ochrana dětí před CSEC v mezinárodních dokumentech.....	25
2.1 Organizace spojených národů	26
2.2 Mezinárodní organizace práce	33
2.3 Mezinárodní organizace turismu	35
2.4 Rada Evropy	35
2.5 Evropská unie	40
3 Trestněprávní ochrana dětí před CSEC v České republice	44
3.1 Zdroje dat vztahující se k CSEC	45
3.1.1 Policejní statistiky	45
3.1.2 Statistiky Ministerstva spravedlnosti	46
3.1.3 Trestní statistika Vězeňské služby České republiky	47
3.2 Trestné činy postihující CSEC	49
3.2.1 Obchod s dětmi.....	50
3.2.2 Dětská prostituce	63
3.2.3 Dětská pornografie	82
3.3 Právní instituty pro boj s organizovaným zločinem.....	102
3.3.1 Organizovaná zločinecká skupina	105
3.3.2 Organizovaná skupina	112
3.3.3 Spolupracující obviněný.....	113
4 Otázky prevence a represe v oblasti CSEC.....	115
4.1 Prevence	115
4.2 Represe	119
5 Situace v oblasti CSEC v České republice.....	121
5.1 Organizovaný zločin	121
5.2 Počítačová kriminalita.....	123
5.3 Obchodování s dětmi, dětská prostituce.....	125
Závěr.....	130
Resumé.....	144
Seznam tabulek	146
Seznam grafů.....	147
Seznam použité literatury a dalších pramenů.....	148
Tabulky.....	157
Grafy.....	174

Seznam použitých zkratk

CAN	Child Abuse and Neglect
CSA	Child Sexual Abuse
CSEC	Commercial Sexual Exploitation of Children
ECPAT	End Child Prostitution in Asian Tourism
ECPAT International	End Children Prostitution Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
MOP	Mezinárodní organizace práce
ÚOOZ	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

Právní předpisy:

LZPS	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
PřesZ	zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 41/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOR	zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

- B** rozhodnutí a další materiály uveřejněné v Bulletinu Nejvyššího soudu České republiky (ČSR), trestní část (číslo sešitu, ročník, pořadové číslo judikátu)
- R** judikát uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (pořadové číslo rozhodnutí, ročník v trestní části této Sbírky, příp. právní věta)

Úvod

Předmětem této rigorózní práce je komerční sexuální zneužívání dětí, jakožto jedna z nejzávažnějších forem násilí páchaného na dětech.

Tento aktuální a diskutovaný fenomén spadá do problematiky dětských práv a byl definován v roce 1996 světovým kongresem proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání ve Stockholmu jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem nebo dítětem a prostředníkem, agentem a jinými, kdo na obchodu s dětmi za tímto účelem vydělávají. Rozeznáváme tři formy tohoto jevu, a to obchod s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií.

Snahou této práce je přiblížit problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice analýzou vybraných trestných činů postihujících jeho jednotlivé aspekty.

Na úvod práce jsem považovala za nezbytné nastínit vývoj poznávání a současnou situaci komerčního sexuálního zneužívání dětí, jeho příčiny a formy, zejména v mezinárodním kontextu. Zmíním se rovněž o typech pachatelů a zneužívaných dětí.

Při zkoumání mezinárodněprávní úpravy jsem se zabývala dokumenty smluvní i deklaratorní povahy, jejichž vznik se datuje do 20. let minulého století a které jsem pro přehlednost rozdělila do kapitol podle mezinárodních organizací univerzálních a regionálních, na jejichž poli byly přijímány. Zabývala jsem se nejen příslušnými ustanoveními mezinárodních dokumentů vztahujících se k předmětné problematice, ale také jsem zkoumala, zda je Česká republika smluvní stranou stěžejních dokumentů, případně jaké skutečnosti tomu brání a jak bylo na mezinárodněprávní závazky pamatováno při tvorbě a přijetí nového trestního zákoníku. Snažila jsem se vystihnout rozdíly v přístupu ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, a tudíž také v předmětu regulace jednotlivých mezinárodních organizací.

Těžiště této práce spočívá v analýze vnitrostátní trestněprávní úpravy, a to v rozboru vybraných skutkových podstat trestných činů vztahujících se ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, který jsem pro účely této práce rozdělila do skupin podle jednotlivých forem zneužívání. Kapitola věnovaná obchodu s dětmi obsahuje trestné činy obchodování s lidmi a svěřením dítěte do moci jiného, kapitola týkající se dětské prostituce pak trestné činy kuplířství, ohrožování výchovy dítěte a svádění k pohlavnímu styku a konečně kapitola s názvem dětská pornografie doplňuje výčet trestných činů o výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie. Tento rozbor jsem doplnila daty a statistikami Policie České republiky, Ministerstva spravedlnosti a Vězeňské služby s upozorněním na jejich limity

a porovnávala znění trestných činů s předchozí trestněprávní úpravou včetně sankcí. Pozornost jsem tak věnovala tomu, zda a jak jsou jednotlivé formy komerčního sexuálního zneužívání dětí postižitelné podle nového trestního zákoníku a k jakým významným novelizacím v této souvislosti v nedávné minulosti došlo. Detailnějším zkoumáním jsem rovněž podrobila otázku aplikace jednotlivých ustanovení vztahujících se k dětské prostituci. V rámci analýzy trestněprávní úpravy dětské pornografie jsem se mimo jiné věnovala aktuálnímu tématu virtuální pornografie s ohledem na možná rizika postihu pachatelů. V závěru podkapitoly jsem pojednala o přípravě k trestnému činu, účinné lítosti, nepřekažení trestného činu a neoznámení trestného činu ve vztahu k vybraným skutkovým podstatám trestných činů.

Vzhledem k časté formě organizovanosti pachatelů jsem považovala za nutné v kontextu trestněprávní ochrany před komerčním sexuálním zneužíváním dětí alespoň nastínit problém organizovaného zločinu a právních institutů, kterými české trestní právo pro boj s ním disponuje s poukazem na některé nedostatky současné právní úpravy. Předmětem mého zájmu tak bude zkoumání organizované zločinecké skupiny, organizované skupiny a spolupracujícího obviněného.

Pro úplnost jsem zařadila zvláštní kapitolu věnující se otázkám prevence a represe. V rámci pojednání o prevenci jsem se zabývala jejími druhy s rozlišením jejich zaměření a jednotlivých subjektů, které na tomto poli působí, včetně příkladu praktického opatření. Pokud se týká represe, pro doplnění jsem zařadila stručný přehled útvarů a pracovišť zabývajících se postihem předmětného závadového jednání.

Práci jsem uzavřela nástinem situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice z pohledu organizovaného zločinu, počítačové kriminality, obchodování s dětmi a dětské prostituce.

Při zpracování této práce jsem čerpala ze současné odborné literatury, článků uveřejněných v odborných periodikách a z informací publikovaných v rámci počítačové sítě Internet. Seznam použité literatury a dalších pramenů je zařazen na závěr této práce.

Na tomto místě považuji za nezbytné zdůraznit, že tato práce si navzdory maximální snaze o poskytnutí celistvého pohledu na problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí nemůže klást nároky na úplnost. Vzhledem k celkovému rozsahu předmětné materie jsem byla nucena omezit se na zkoumání vybraných aspektů právní úpravy. Přesto bych si přála, aby tato práce přispěla k širšímu povědomí o komerčním sexuálním zneužívání dětí, které bezesporu představuje závažnou formu mravností kriminality, pro kterou je bohužel typická vysoká latence. O to víc je potřeba klást důraz na postih pachatelů, o nichž se orgány činné

v trestním řízení dozvědí a pokusit se tak využít rovněž preventivní funkce trestní práva, kdy bude pachatelům vyslán jasný signál o tom, že takové jednání není společností tolerováno.

Tato rigorózní práce vychází z právního stavu k 1. prosinci 2011.

1 Komerční sexuální zneužívání dětí – CSEC

Komerční sexuální zneužívání dětí je jednou z nejhorších forem zneužívání dětí. Má nedožrnné následky nejen pro psychický a fyzický vývoj dítěte, ale má také výrazné dopady v celé společnosti. Lze jej jednak zasadit do širšího kontextu ekonomického vykořisťování dětí, jehož dalšími formami je např. využívání dětské práce, adopce dětí za úplatu, využívání dětí k páchání trestné činnosti apod., jednak je nutné jej též pojímat jako specifický typ sexuálního zneužívání dětí.

Odhaduje se, že zhruba 100 milionů dětí je obětí komerčního sexuálního zneužívání. Formy sexuálního násilí jsou různé a liší se rovněž v různých oblastech. Pro asijský region je typická dětská prostituce spolu se sexuální turistikou, v Americe a Evropě můžeme pozorovat vzestup především dětské pornografie, která zejména díky Internetu dosahuje nebyvalých rozměrů. Právě trh s dětskou pornografií se stává velmi výnosnou záležitostí, jen v USA se odhaduje hrubý obrat asi na tři miliardy dolarů ročně.

Když se v srpnu 1996 uskutečnil ve Stockholmu Světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí, dala tak mezinárodní veřejnost najevo, že takovéto jednání je jí proti mysli.¹ V pozadí této akce bylo zejména špatné svědomí bohatých industriálních zemí, jejichž občané navštěvují pravidelně rozvojové země Jihu za účelem erotických služeb. Prvním krokem k organizovanému studiu dětské prostituce v rozvojových zemích bylo v roce 1990 založení organizace ECPAT (*End Child Prostitution in Asian Tourism*).² Nejmasověji a nejzřetelněji se dětská prostituce vyskytuje právě v asijských zemích jako Indii, Thajsku, Filipínách, Kambodži a dalších. Podle ECPAT se dětská prostituce v Asii týká nejméně jednoho milionů dětí obou pohlaví mladších šestnácti let. Vedle Asie mají své zkušenosti se sexuální turistikou také rozvojové země v Africe, Střední a Jižní Americe a Oceánii. Jako pozitivní skutečnost lze vnímat fakt, že rozvojové země své trestní normy postihující toto

¹ Kongresu se zúčastnili vysocí představitelé téměř všech států světa, včetně České republiky. Cílem bylo spolu s nevládními organizacemi zhodnotit dosavadní vývoj komerčního sexuálního zneužívání dětí v jednotlivých státech i v mezinárodních souvislostech.

² ECPAT International představuje globální síť, která zahrnuje organizace a jednotlivce, kteří spolupracují na odstranění dětské prostituce, dětské pornografie a obchodování s dětmi pro sexuální účely. Jej skupiny najdeme po celém světě ve více než 70 státech. Administrativní a řídicí jednotkou je Mezinárodní sekretariát sídlící v Bangkoku, každé tři roky se koná zasedání Mezinárodního shromáždění. ECPAT představuje globální sociální hnutí, jehož cílem je ochrana dětí před sexuálním zneužíváním, přičemž jednotlivé skupiny se zapojují do nejrůznějších aktivit, které směřují k ochraně dětí na místní úrovni. ECPAT má zvláštní poradní status při Hospodářské a sociální radě OSN. Jednou z činností ECPAT je také monitoring situace ohledně komerčního sexuálního zneužívání dětí v jednotlivých zemích z hlediska plnění závazků, které přijaly v Plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na Světovém kongresu ve Stockholmu. Zpráva týkající se České republiky byla vypracována v roce 2006.

jednání neustále zpřísňují a dále skutečnost, že některé rozvinuté země jako USA, Německo, Francie, Austrálie, Nový Zéland aj. se uchýlily k takovému vymezení místí působnosti trestních zákonů, že mohou být potrestáni ti občané, kteří se v zahraničí dopustí pohlavního zneužití dítěte a pořizují tam pornografické materiály s dětmi. Mezi nejčastěji zmiňované příčiny komerčního sexuálního zneužívání dětí patří bída, která vede k masovému využívání dětské práce, přičemž toto pracovní zotročení bývá předstupněm k sexuálnímu vykořisťování. Další významnou skutečností, kterou je třeba na tomto místě zmínit, je fakt, že v řadě zemí jsou děti ženského pohlaví spíše na obtíž a žádné právní nebo morální ochrany se netěší.³

Tyto problémy se netýkají pouze rozvojových zemí, jedná se o globální jev. Rozvinuté státy v rámci fenoménu komerčního sexuálního zneužívání dětí figurují jako poptávající subjekt po „službách“ zneužívaných dětí. Na druhou stranu je třeba uvést, že praktická ochrana dětských práv není ani na území těchto států ideální a ke zneužívání dětí a k násilí na dětech dochází i zde. Porušování dětských práv v rozvinutých zemích souvisí především s oslabením tradiční funkce rodiny a komunity, kdy anonymní prostředí velkoměst nebo sociálně vyloučených komunit umožňuje rozvoj patologických forem jednání ve vztahu k dětem, a kdy stát doposud není schopen garantovat dokonalou kontrolu toho, jak jsou děti vychovávány a jak je s nimi zacházeno.

V evropských zemích se nejčastěji setkáváme s násilím páchaným na dětech v domácím prostředí, které má podobu násilí fyzického, psychického nebo sexuálního. Kromě toho existuje velká skupina dětí bez domova, která je specifickou skupinou ohroženou dalšími formami zneužívání a vykořisťování, ať už v oblasti nucení k páchání trestné činnosti, žebrání nebo v sexuálním průmyslu. Do této skupiny patří i dětské oběti obchodu s lidmi, které jsou za uvedenými účely obchodovány do zemí Evropské unie převážně ze zemí východní Evropy, případně z Afriky.⁴

³ Weiss P. a kol.: Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti. Praha: Grada Publishing, a.s., 2000, s. 39.

⁴ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

1.1 Vývoj poznávání a současná situace CSEC

Komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí porozumíme, pokud si alespoň stručně nastíníme vývoj tohoto pojmu.

Od konce 19. století probíhá snaha o mezinárodní spolupráci na poli ochrany práv dítěte. Problematika týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí je systematicky zkoumána a popisována od poloviny 20. století. Syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Child Abuse and Neglect, dále jen „CAN“) se rozumí jakákoliv nenáhodná, preventabilní, vědomá či nevědomá činnost rodičů, vychovatelů nebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelná či odmítaná a jež poškozuje tělesný, duševní a společenský stav i vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.

Jako součást tohoto škodlivého společenského fenoménu nyní chápeme také sexuální zneužívání dětí (Child Sexual Abuse, dále jen „CSA“), které představuje nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu je dítě svěřeno do péče, nebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostal do nějakého styku.⁵ Závažnost tohoto jevu se začala plně projevovat od sedmdesátých let 20. století.

Jako nejtěžší z forem CSA se od 80. let minulého století ukázalo komerční sexuální zneužívání dětí (Commercial Sexual Exploitation of Children, dále jen „CSEC“), kterým se rozumí každé užití dítěte pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu. CSEC je třeba chápat jako jeden z projevů násilí na dětech a hrubé porušení dětských práv. Většinou se nejedná o samostatný jev, nýbrž o vzájemné prolínání s dalšími formami a projevy syndromu CAN a CSA.

CSEC definoval v roce 1996 Stockholmský kongres jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem nebo dítětem a prostředníkem, agentem a jinými, kdo na obchodu s dětmi za tímto účelem vydělávají. Pro tento jev je charakteristické, že dítě je zde zbožím, jedná se o organizování obchodu pro zájemce.

⁵ Usnesení Rady Evropy, 1992.

1.2 Kriminologické aspekty CSEC

Následující kapitola se věnuje kriminologickým aspektům CSEC. Vedle hledání samotných příčin u jeho jednotlivých forem se zabývá rovněž typy pachatelů, obětí a podobami, ve kterých se tento fenomén vyskytuje.

1.2.1 Příčiny CSEC

Mezi základní příčiny tohoto patologického jevu můžeme zařadit především špatnou sociálněekonomickou situaci (bude se jednat hlavně o případy sociálního vyloučení), předchozí osobní zkušenost se sexuálním zneužitím a poptávku po sexuálním zneužívání dětí. V rámci těchto hlavních jevů můžeme dále uvažovat o míře rozšíření dospělé prostituce v dané lokalitě, efektivitě vynutitelnosti práva, působení organizovaného zločinu, rozšíření pedofilie a dalších deviací, desintegrace komunit, dysfunkce rodin, podřadné roli dětí, atd.

Základními riziky jsou tedy chudoba a osobní zkušenost se sexuálním násilím. Chudoba vede často až k fenoménu dětí ulice. V našich podmínkách si můžeme představit hlavně děti na útěku z domova nebo různých ústavů.⁶ Druhým rizikem je osobní zkušenost se sexuálním násilím v dětství, přičemž údaje zahraničních autorů uvádějí, že tuto zkušenost má až 65% dětí komerčně zneužívaných. Je třeba zdůraznit, že v chudobě žijí i rodiče, kteří ji vnímají jako vysoký stres, s nímž se neumějí vyrovnat, a právě nepřiměřená reakce dospělých na neúměrný stres, kterým chudoba je, bývá příčinou zneužívání dětí.⁷

Fenoménem, který úzce souvisí s prostitucí a obchodováním s dětmi pro sexuální účely v dané zemi je **sexuální turistika**, k jejímuž rozvoji došlo v druhé polovině minulého století. Jedná se především o země jihovýchodní Asie, Latinské Ameriky, východní Evropy a subsaharské Afriky, které díky korupci, nedostatečným zákonům či jejich slabé vymahatelnosti, neochotě chránit děti před zneužíváním apod. poskytují sexuálním turistům z rozvinutých zemí zázemí.⁸ Mezi osoby, které takto sexuálně zneužívají děti, patří pedofilové, dále osoby vyhledávající kontakt s jedinci pubertálního věku a osoby, které děti

⁶ Jedná se o děti „přeživší díky sexu“. Jde o zneužitě děti, které poskytují sexuální služby výměnou za peníze, drogy, možnost bydlení, jídlo a jiné komodity, které náleží mezi jejich základní životní potřeby. Samy sebe nevnímají jako oběti. Často se stává, že se z těchto dětí stávají pachatelé trestných činů, zejména v souvislosti s prodejem drog, drobnými krádežemi a přepadeními.

⁷ Vaníčková, E.: Sborník z konference o sexuálním zneužívání dětí, Praha 2002.

⁸ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

sexuálně zneužívají příležitostně, aniž by se na ně výhradně orientovaly.⁹ Tyto osoby jsou podle ECPAT nejčastějšími sexuálními turisty, kteří využívají situace. Když je turista daleko od domova, zbavuje se určitých omezení, která jej doma svazují, a činí tak věci, které by jinak nedělal. Tito turisté běžně ospravedlňují své chování tím, že sexuální styk s dětmi v této kultuře je mnohem přijatelnější a že zdejší lidé netrpí takovými komplexy jako my. U těchto lidí se dále objevují pocity nadřazenosti a nemají proto problém vykořisťovat jiné lidi, které pokládají za nižší. Někdy se tito turisté vyhýbají sexuálním vztahům ve své vlastní zemi a zkušenosti tohoto druhu hledají v zahraničí. Příčiny tohoto jevu lze spatřovat i v neschopnosti některých mužů vyrovnat se se ztrátou tradičních výsad patriarchální společnosti.¹⁰

Rozlišujeme tři formy CSEC, jedná se o obchod s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografii.

Obchodování s dětmi zahrnuje obchod s dětmi pro sexuální průmysl a obchod s dětmi pro jiné účely. Jde o jakoukoliv transakci, na jejímž základě je dítě předáno jednou osobou nebo skupinou osob jiné osobě nebo skupině osob, a to za úplatu nebo poskytnutí jiného plnění. Účely, pro něž je dítě obchodováno, mohou být různé. Můžeme se setkat se sexuálním zneužíváním, nucenou prací, pácháním trestné činnosti, odběrem a prodejem lidských orgánů, adoptí za úplatu, fingovanými domácími pracemi, nabídkou brigád, stáží apod. Významným rizikem je chudoba a děti ulice, ale také Internet zprostředkávající rozmanité formy komunikace a nabídek.¹¹

Obchod s dětmi se úzce váže k ostatním formám komerčního zneužívání dětí. Za jedno ze základních kritérií kategorizace obchodu s dětmi je možné považovat osobu „obchodníka“. Obchodování s dětmi tak může mít formu intrafamiliární, nebo extrafamiliární. Intrafamiliární forma spočívá v obchodování dítěte vlastními rodiči, zákonnými zástupci či osobami blízkými, zpravidla žijícími s dítětem ve společné domácnosti. Tyto osoby prodávají dítě k různým formám sexuálního zneužívání, mohou dítě nabízet k prostituci, nebo k výrobě

⁹ Komise Rady Evropy jako opatření proti sexuální turistice uvádí odrazování a trestní stíhání jedinců sexuálně zneužívajících děti, působení současně na nabídku i poptávku sexuální turistiky se zaměřením na děti a společný postup členských států proti tomuto negativnímu jevu.

¹⁰ Vaníčková E., Provazník, K., Hadj-Moussová Z., Spilková J.: Sexuální násilí na dětech. Praha: Portál, s.r.o., 1999, s. 103.

¹¹ Manuál Ministerstva vnitra pro Policii České republiky mluví o obchodování s lidmi jako o novodobém otroctví. Přesně statisticky vyjádřit rozsah tohoto jevu není snadné a proto se i odhady počtu obětí značně liší. Uvádí se, že ročně je celosvětově obchodováno 700 tisíc až 2 miliony osob, přičemž 300 až 500 tisíc osob je každoročně obchodováno v rámci Evropy. Odhaduje se, že celosvětový roční příjem z obchodu s lidmi se pohybuje mezi 8,5 až 12 miliardami EUR. Podle nejaktuálnější studie Mezinárodní organizace práce je na celém světě 12,3 milionu osob obětí nucené práce, přičemž z tohoto počtu je 2,4 milionu osob zároveň obětí obchodu s lidmi za tímto účelem; roční zisky pachatelů jsou pak odhadovány na 31,6 miliard dolarů.

pornografických materiálů. Dítě se tak stává pravidelným zdrojem příjmů pro prodávající osobu, nebo osoby. K extrafamiliární formě obchodu s dětmi dochází v případech, kdy je dítě rodiči, nebo zákonnými zástupci předáno, nebo prodáno jiné osobě, nebo osobám za účelem lepších životních podmínek (zajištění vzdělání, práce aj.). Rovněž lze do této kategorie zařadit případy únosů dětí, nebo případy, ke kterým dochází v rámci klasického modelu obchodu s lidmi - nezletilá oběť je obchodníky nalákána zpravidla do zahraničí (může k tomu ovšem docházet i na území jednoho státu), kde jsou jí nebo jejím rodičům slibovány relativně vysoké výdělků za dohodnutý druh práce, přičemž po příjezdu do cílové země jsou jí odebrány cestovní doklady, je jí sděleno, že obchodníkům dluží vysoký finanční obnos za náklady spojené s dopravou a ubytováním a jedinou možností jak je může splatit, bývá výkon prostituce. Pokud s tím oběť nesouhlasí, je fyzicky týrána, mučena, opakovaně znásilňována až se nakonec obchodníkům podvolí. Po celou dobu je pochopitelně omezena ve svobodě pohybu a je hlídána.¹²

České trestní právo na tento jev reaguje zavedením trestného činu obchodování s lidmi dle § 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“) a svěřením dítěte do moci jiného dle § 169 TZ.

Dětskou prostitucí rozumíme využívání dětí pro sexuální účely za úplatu nebo za jinou odměnu. Prostituční chování dětí může být způsobeno přinucením osoby blízké, ale i osoby cizí nebo se může jednat o chování „dobrovolné“, za kterým stojí peníze, obstarání obživy pro rodinu nebo zábava a „zvýšení“ prestiže.

Výskyt prostituce u nás stoupá od její dekriminace v roce 1990 (do té doby ji bylo možno postihnout jako trestný čin příživnictví podle § 203 zákona č. 140/1961 Sb. (dále jen „trestní zákon“) či jako přečin příživnictví podle § 10 zákona č. 150/1969 Sb., o přečinech). Roste nejen počet prostituujících se osob, ale zvyšuje se i rozmanitost nabízených forem. Velmi nebezpečným jevem je, vedle prostituce mladistvých, rozvíjející se dětská prostituce, podporovaná i zájmem zahraničních pedofilů v rámci tzv. sexuální turistiky.¹³

Ve velkých městech se častěji setkáme s chlapeckou prostitucí a v příhraničních regionech s dívčí prostitucí (odhadovaný průměrný věk dětských prostitutů je 16-17 let). Ojedinele byly zaznamenány případy, kdy rodiče sami nabízeli k prodeji své dítě ve věku předškolním nebo mladším školním. Dětská prostituce představuje mnohostranné ohrožení, kdy pocit lidské důstojnosti, identity a sebeúcty dítěte je otřesen a dítě již není schopno

¹² Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

¹³ Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. 3. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008.

nikomu věřit. V neposlední řadě je ohroženo jeho fyzické i psychické zdraví, jeho práva jsou porušena a budoucnost nejistá.¹⁴

Dětskou prostituci v České republice lze kategorizovat různými způsoby, nicméně za jedno ze základních kritérií lze považovat otázku vůle, i když v širším kontextu je i takové dělení relativní. Děti, které se prostituují dobrovolně, bývají nejčastěji ve věku mezi 15-18 lety (výjimečně i mladší) a řeší si tím svou obtížnou ekonomickou a sociální situaci. Prostituci vnímají jako snadný a rychlý způsob výdělku, který jim umožní získat prostředky na zábavu (alkohol, cigarety, drogy, výherní automaty apod.). Jedná se většinou o děti, které jsou na útěku z dysfunkčních či nefunkčních rodin, nebo ze zařízení pro výkon institucionální péče. Jinou skupinu tvoří děti, které jsou k prostituci nuceny jinou osobou a nezdá se, že se jedná o osobu blízkou či přímo v příbuzenském stavu. Tyto děti se tak stávají zdrojem pravidelných příjmů osob z prostituce kořistících, a tato kategorie již spadá pod obchodování s dětmi. Obě kategorie se však mohou prolínat, dochází např. k situacím, kdy děti dobrovolně prostituující přenechají za úplatu starosti s „naháněním“ zákazníků svým aktivnějším a šikovnějším vrstevníkům. Dalšími charakteristikami podmiňujícími výskyt dětské prostituce a její regionální rozložení představuje jednak přítomnost dospělé prostituce a lokalizace sociálně vyloučených populací, na straně druhé pak poptávka sexuálních turistů.¹⁵

Z hlediska právního je tento problém komplikován skutečností, že obecná prostituce není trestným činem, stejně tak dobrovolný pohlavní styk mezi osobami staršími 15 let. Nicméně trestně postižitelná jsou jednání spojená s dětskou prostitucí, a to jako trestný čin kuplířství dle § 189 TZ a svádění k pohlavnímu styku ve smyslu ustanovení § 202 TZ. V souvislosti s rozбором právní úpravy vztahující se k dětské prostituci následně pojednám rovněž o trestném činu ohrožování výchovy dítěte dle § 201 TZ.

Dětská pornografie představuje jakýkoliv zvukový nebo obrazový materiál, který používá děti v sexuálně implicitním kontextu. Obrazová pornografie je zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné či simulované, nebo oplzlé vystavování pohlavních orgánů dítěte pro sexuální uspokojení uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Zvuková pornografie je používání jakýchkoliv zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný či simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Tato forma pornografie je často spojována s pedofilií a těžkými formami sexuálního zneužívání. Ač je výroba, držení a

¹⁴ Vaničková E., Provazník, K., Hadj-Moussová Z., Spilková J.: Sexuální násilí na dětech. Praha: Portál, s.r.o., 1999, s. 99.

¹⁵ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

distribuce dětské pornografie v České republice trestná, vyrábí se různé její kategorie, které jsou nabízeny k distribuci na řadě lehce přístupných míst. Specifický problém představuje dětská pornografie na Internetu,¹⁶ jejíž výroba a distribuce zaznamenává v posledních letech celosvětově dynamický nárůst.

Určujícím faktorem této kriminality je především poptávka pedofilů a osob s dalšími sexuálními úchylkami. Pachatelé této kriminality jsou nejčastěji pedofilně orientováni a dětskou pornografii buď pouze distribuují,¹⁷ nebo distribuují dětskou pornografii vytvořenou „doma“ (tedy nejtypičtěji fotografie dítěte, které sami zneužili). Další kategorií jsou pachatelé, kteří dětskou pornografii vytvářejí ve větším měřítku a pro zisk. Při tvorbě dětské pornografie její výrobci často dětské oběti získávají postupným prohlubováním důvěry a návyku na snadný výdělek. V počáteční fázi dochází k „nevinnému“ focení dětí ve spodním prádle, za což dětem platí dohodnutý finanční obnos. To se může opakovat i několikrát, podle situace a ochoty dítěte. U následných kontaktů jsou děti přesvědčovány ke stále odvážnějším fotkám, k čemuž slouží nabídky s výrazným navýšením odměny. Děti samy často neodhadnou a ani nejsou schopny odhadnout rizika a nebezpečí spočívající v takovém jednání a těmito nabídkami se mohou snadno nechat zlákat. Pornografické materiály rovněž slouží k zastrašování dětí, které by se s pohlavním zneužíváním chtěly svěřit rodičům či ve škole a někdy jako přesvědčovací materiál pro nové adepty, aby tím u nich byl rozptýlen strach z neznámého.¹⁸ Tyto děti mohou prožívat pocity hlubokého zmatku, dezorientace a odcizení. Bylo pozorováno „modelové“ chování, kdy se děti často naučily spojovat sexualitu se silou a násilím a identifikovaly se se svými zneuživateli, ke kterým nakonec prožívali vztah citové závislosti. Těmto dětem hrozí, že by se samy mohly stát pachateli takových trestných činů. Poptávka po dětské pornografii nadále ve světě roste, což je však částečně způsobeno i rostoucí nabídkou. Nabídka nejen roste, ale také se diferencuje; na Internetu jsou totiž stále více nabízeny „privátní produkce“ jednotlivých pachatelů. Existuje rovněž vztah mezi pornografií a sexuální turistikou. Velká část pornografického materiálu s využitím dětí, která

¹⁶ Technologický pokrok se samozřejmě projevil i na poli dětské pornografie. Ještě v 80. letech používala většina výrobců pornografie fotografie a filmy, které se často vyvolávaly v komerčních laboratořích. Ty na výskyt takového materiálu upozorňovaly. S nástupem videotechnologie však nutnost nechávat si vyvolávat filmy v laboratořích odpadla. Dalším krokem kupředu byl počítač a Internet. Odhalení přenosu číselného kódu, do kterého je obraz transformován, je znemožněno i tím, že elektronický přenos pomáhá maskovat identitu odesílatele. Do budoucna se tyto otázky stanou zřejmě ještě složitějšími, protože počítače, které budou umět simulovat realistické obrázky dětí, by způsobily, že honba za skutečnými „herci“ by odpadla a legislativa vycházející z pohledu, že je třeba především chránit zájmy skutečných osob, by byla postavena před nový problém. Vaníčková E., Provazník, K., Hadj-Moussová Z., Spilková J.: Sexuální násilí na dětech. Praha: Portál, s.r.o., 1999, s. 93.

¹⁷ Mezi pedofily bývá z velké části dětská pornografie distribuována zdarma.

¹⁸ Chmelík J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, s.r.o., 2003, s. 52.

byla zabavena v Nizozemí a Švédsku, byla vyrobena turisty, kteří se vydali do Asie za účelem sexuálního vyžití.

Obchod s dětskou pornografií má nadnárodní aspekt. Je při něm využívána nejednotnost právních systémů, pokud jde o definování dětské pornografie a hranice věku oběti.¹⁹

Klasická forma šíření dětské pornografie spočívá v umístění materiálu na určitý server (webovou stránku), odkud si ji pak zájemci za úplatu nebo zdarma stahují do svého počítače. Daleko skrytější a nebezpečnější formu šíření dětské pornografie však představují internetové výměnné sítě, tzv. „peer-to-peer connection“, kdy se jedná o krátkodobé reciproční spojení dvou počítačů připojených k síti, jejichž uživatelé si mohou mezi sebou navzájem vyměňovat soubory (podmínkou je, aby tito dva uživatelé byli předem na spojení domluveni; nejčastěji se zkontaktují přes zájmové internetové „chat-rommy“). Slovem „grooming“ se označují techniky a postupy jednání, kterými manipulátor (groomer) vyvolává u dětí využívajících Internet (právě přes chaty, diskusní fóra) důvěru s cílem přimět je k osobní schůzce.

Největší množství poznatků získává Policie České republiky od samotných uživatelů Internetu, kteří např. náhodně zjistí dětskou pornografii a tuto skutečnost oznámí policii. Zde je nutné ocenit také spolupráci samotných provozovatelů veřejných internetových portálů, kteří pomáhají při vyhledávání a odstraňování dětské pornografie.

Trestní postih vztahující se k problematice dětské pornografie představují trestné činy výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 TZ.

1.2.2 Pachatelé CSEC

Abychom si vytvořili představu o tomto relativně novodobém škodlivém společenském fenoménu, je nutno se alespoň stručně zmínit o pachatelích CSEC.

Hlavní rozdíl mezi pachateli CSEC a pachateli „klasického“ pohlavního zneužití je zejména v tom, že akt zneužití je realizován buď prostřednictvím třetí osoby (tj. dalšího pachatele), nebo na základě „dohody“ s dítětem, které své sexuální služby poskytuje za úplatu. Při posuzování motivace a osobnostního profilu pachatele sexuálního zneužívání dětí je rozhodující míra vyvinutých sekundárních pohlavních znaků oběti. Je zřejmé, že striktní hranice věku oběti není pro jednotlivý typ pachatele určující. Pachatele lze rozdělovat podle

¹⁹ Chmelík J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, s.r.o., 2003, s. 54.

různých kritérií, podle míry použité agrese, pohlaví oběti, frekvence a způsobu kontaktu, motivace, vztahu k oběti atd. Následující kategorizace těchto pachatelů byla publikována v závěrečné zprávě rozsáhlého empirického výzkumu, který byl uskutečněn v Kanadě, Mexiku a USA,²⁰ zaměřeného na CSEC.

Prvním z nich je **pedofil**. Pedofilie je strukturovaná sexuální deviace, při které je subjekt eroticky přitahován objektem dětským, bez patrných druhotných pohlavních znaků. Touto sexuální deviací trpí zejména muži. V obecné rovině lze projevy deviantů rozdělit na bezkontaktní, tzn. představy, fantazie, rozhovor se sexuálním podtextem s dítětem nebo exhibice a kontaktní, které představují hlazení, mazlení dítěte a sexuální styk s dítětem. Podle některých odborníků zpravidla nejsou praví pedofilové pro tělesné zdraví či život dětských objektů nebezpeční. Rizikovost jejich aktivit spočívá spíše v možnosti narušení psychosexuálního vývoje obětí, eventuálně vývoje jejich interpersonálních a později i partnerských vztahů.

Druhým typem je tzv. **preferenční pachatel**. Jedná se o osobu, která je sexuálně přitahována dětmi v pubertálním či postpubertálním věku s vyvinutými sekundárními pohlavními znaky. U tohoto typu pachatelů proto nelze hovořit o pedofilní orientaci ve smyslu parafilie (sexuální deviace). Předmětem jejich zájmu bývá nezralost, nezkušenost či nižší sebevědomí objektu. Přístup sexuálního pachatele k dospívajícím bývá podobný jako k objektu dospělému. Někteří sexuologové pokládají erotický zájem mužů o nezralé objekty za hebefilii (erotický zájem o nezralé, dospívající dívky) či efebofilii (erotický zájem o nezralé, dospívající chlapce).²¹

Situační pachatel se dopouští zneužívání dětí více méně náhodně, bez aktivního vyhledávání. Dochází k tomu v různých, pro něj výhodných situacích, kde vyspělost dítěte není rozhodující. Dětský objekt volí jako náhradní pro snadnější dostupnost a menší pravděpodobnost prozrazení. Podněcujícím činitelem bývá intoxikace alkoholem či jinými návykovými látkami. Nicméně u intoxikovaných pachatelů, kteří se opakovaně dopouštějí sexuálního zneužívání dětí prepubertálního věku, je vysoká pravděpodobnost výskytu pedofilie.

²⁰ Ives, N.: The commercial sexual exploitation of children in U.S., Canada and Mexico. Philadelphia, 2001.

²¹ Pedofilní muž je fascinován prepubertálním dětským chováním. Rád učí děti novým věcem, vžívá se do dětského světa. Plynule rozvíjí interpersonální vztah, nesvádí vlastní dceru. Má malý zájem o koitus s dospělou osobou, je považován za „slabého milence“. Naproti tomu je hebefilní muž přitahován pubescentkou, dívkou i dospělou ženou. Nezajímá ho učitelská role (kromě učení intimním praktikám), mluví s dítětem o dospělých záležitostech („už jsi žena“). Hned dochází k nekoitální interakci (petting, prohlížení genitálu). Zneužívá i dívky v domácnosti. Častá je u něj vysoká koitální frekvence či promiskuita, je vnímán jako „vášnivý milenec“.

Posledním typem pachatele je **obchodník s dětmi**. Většinou není sexuálně fixován na dítě, jeho hlavním motivem je zisk (jakákoliv úplata či jiné plnění). Jak již z názvu této kategorie vyplývá, jedná se o osoby, které vystupují v procesu CSEC (tedy dětské prostituce a dětské pornografie), jako organizátoři, prostředníci, dodavatelé apod. Jejich činnost zpravidla bývá koordinována v rámci organizované zločinecké skupiny.²² Jde o kategorii pachatelů, u nichž sexuální ukájení není hlavní motivací, tou je zisk. Nebezpečnost takových osob stoupá s mírou jejich organizovanosti.

Pachatele CSEC můžeme dále rozdělit do následujících skupin. Do první patří **pachatelé – kuplíři** jako osoby, které z prodeje či zneužívání jiné osoby pro sexuální zážitek mají užitek. Do této skupiny lze zařadit i prodej nebo výrobu pornografie, majitele nevěstinců, zprostředkovatele prostituce, „vyhledávače talentů“ apod. Druhou kategorií představují **pachatelé transakce - překupníci**, kteří s dítětem reálně nemusí přijít do kontaktu. A pak je zde skupina **zákazníků - klientů sexuálních služeb**, které byly zneužité děti poskytnuty.

1.2.3 Typy CSEC

Podle intenzity a frekvence lze identifikovat tři skupiny komerčně sexuálně zneužívaných dětí.

Příležitostně zneužívanými dětmi rozumíme ty, které poskytují sex za úplatu pouze příležitostně a dobrovolně, nejsou k tomuto nikým nuceny. Pokládají to za snadný a relativně zábavný způsob přivýdělku, svým jednáním zpravidla nejsou nijak bezprostředně traumatizovány ani stigmatizovány, nicméně u nich může docházet k jistému „návyku“ na sex, peníze a možná i na některé emoce, které jejich chování provází. Tyto děti většinou pochází z dobrých stabilních rodin, kde získané peníze dávají dětem pocit určité satisfakce a zvýšené prestiže z jejich nezávislosti.

Další skupinou jsou **pravidelně zneužívané děti**. Ty jsou prodávány jinou osobou, nebo osobami, kterými mohou být i členové rodiny. K poskytování komerčního sexu jsou nuceny, a to jak okolnostmi, tak samotnými kuplíři, od kterých dostávají odměnu za poskytnuté služby. Přestože u těchto dětí existuje svoboda pohybu i jistá forma nezávislosti, můžeme se u nich setkat s rozvinutými příznaky stresu a traumatu.

²² Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

Poslední skupinou jsou **děti soustavně zneužívané**, které jsou zcela zotročené, zpravidla zbavené osobní svobody, je s nimi nakládáno hrubým způsobem a jejich život je plně v rukou pachatelů, kuplířů.²³

1.2.4 Podoby CSEC

Z hlediska vztahu pachatele a dětské oběti může mít CSEC tyto podoby.

Dyadické sexuální zneužití patří mezi nejčastější, jde o dyadický vztah jednoho pachatele a jedné dětské oběti.

Další je **skupinový sex**, který může mít různou podobu, jeden pachatel má současně více dětských obětí, nebo naopak více pachatelů zneužívá jedno dítě.

U **sexuálního kroužku** existuje menší skupinka dětí, která společně pravidelně navštěvuje pachatele, tráví spolu volný čas, jehož součástí je i sexuální aktivita, organizátorem často bývá osoba s diagnózou neagresivní pedofilie.

V případě **rituálního zneužívání** je CSEC spojeno s rituálními praktikami.

Mezi nejnebezpečnější formu, která je založena na zneužití důvěry dítěte, patří **institucionální zneužití**. Pachatelem je osoba, která využívá systém svého institucionálního začlenění, jež ji opravňuje ke kontaktu s dětmi, pro organizování CSEC. Zpravidla se jedná o dětské zájmové kroužky nebo dětské tábory.

Při **organizovaném zneužití** je do organizace CSEC zapojeno více dospělých osob, které se podílejí na vytipování vhodných dětí a získání jejich souhlasu. Tato forma odpovídá obchodu s dětmi, a ač je nejméně častá, mohou jí projít rukama až stovky a tisíce dětí.²⁴

²³ Ministerstvo vnitra: Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

²⁴ Sborník Ministerstva práce a sociálních věcí – Komerční sexuální zneužívání dětí, 2009.

2 Ochrana dětí před CSEC v mezinárodních dokumentech

Klíčovou roli na univerzální úrovni mezinárodněprávní normotvorby v oblasti CSEC hraje OSN, významnou úlohu má též Mezinárodní organizace práce, Haagská konference o mezinárodním právu soukromém nebo Mezinárodní organizace turismu. Vedle již existujících struktur však do hry vstupují ještě nové instituce bez formálních soustav. Přelom 20. a 21. století poznamenávají v dané oblasti výsledky dvou významných shromáždění, Světového kongresu proti CSEC, který se konal v roce 1996 ve švédském Stockholmu a Druhého světového kongresu, který na něj navázal v roce 2001 v japonské Jokohamě.

Na regionální úrovni se problematikou CSEC zabývá pouze Rada Evropy. V ostatních částech světa buď regionální struktury neexistují anebo v nich neexistuje dostatečná politická vůle k boji proti této nově se rozvíjející formě trestné činnosti. Evropská unie se problematice CSEC věnuje zejména prostřednictvím směrnic obsahujících minimální pravidla týkající se vymezení skutkových podstat trestných činů a trestních sankcí.

Regionální i univerzální mezinárodní organizace přijímají v zásadě dva typy dokumentů. Jedná se o dokumenty smluvní povahy (smlouvy, pakty, úmluvy), které jsou závazné a obsahují mechanismus vymáhání plnění závazků smluvních stran, a dokumenty povahy deklaratorní - politické, které jsou přijímány vrcholnými orgány struktur, v nichž vznikly, aniž by explicitně vyžadovaly od členských států jakoukoli formu přijetí – vyžadují pouze plnění, avšak nikoliv pod přísným monitoringem specializovaných orgánů.²⁵

Přestože rozvoj aktivit, které se dají pod CSEC podřadit, zaznamenaly obrovský rozmach až v posledních letech v souvislosti s novými technologiemi a organizovaným zločinem, lze počátky mezinárodního boje proti CSEC pozorovat již na začátku minulého století.

Pokud se týká mezinárodních dokumentů a jejich aplikace v právním řádu České republiky, je zapotřebí zmínit článek 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, který stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Tento článek má povahu generální recepční normy, přičemž se předpokládá, že ustanovení mezinárodní smlouvy je

²⁵ Dunovský J., Mitlöchner M., Hejč. K., Hanušová-Tlačilová J.: Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, s. 95n.

dostatečně přesné a nevyžaduje provedení zákonem. Vedle inkorporace právních předpisů do našeho právního řádu na základě této ústavní normy, existuje inkorporace prostřednictvím odkazů v jednotlivých zákonech, přičemž podmínkou jejich aplikace je vyhlášení ve Sbírce mezinárodních smluv. Tento způsob aplikace mezinárodních dokumentů ve vztahu k problematice CSEC je klíčový. Tyto mezinárodní dokumenty pamatují také na odpovědnost za nečinnost smluvních stran v případě porušení mezinárodních závazků.

2.1 Organizace spojených národů

Společnost národů, předchůdce nynější Organizace spojených národů (dále jen „OSN“), přijala již v roce 1923 první smluvní dokument týkající se problematiky CSEC - **Úmluvu o odstranění oběhu a obchodu s obscénními publikacemi** (*International Convention for the Suppression of the Circulation of and Traffic in Obscene Publications*). Tento dokument je platný dodnes a kriminalizuje tvorbu, výrobu nebo držení obscénních materiálů, jako písemností, kreseb, tisků, obrázků, fotografií, plakátů, emblémů, kinematografických filmů nebo jakýchkoliv jiných obscénních materiálů a to pro účely obchodování nebo z důvodu distribuce či veřejného vystavování. Pachatele by mělo být možné stíhat tou zemí, na jejímž území uvedené činy spáchal, a to pro dovoz, vývoz, přepravu, reklamu a účast v obchodování s jakýmikoliv obscénními materiály. Pokud to zákony konkrétní země dovolují, mohou být pachatelé stíháni státem, jehož jsou státním příslušníkem. Česká republika není stranou této úmluvy a není pravděpodobné, že by se přístupem k ní ještě kdy zabývala. V žádném případě se však tato smlouva nedá považovat za překonanou.

Jediným mezinárodním dokumentem, který se zabýval obchodováním s lidmi a vykořisťováním prostituce až do roku 2000, kdy byl přijat Druhý Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o obchodování s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii, byla **Úmluva o zabránění obchodování s lidmi a vykořisťování prostituce jiných** (*Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others*) z roku 1949. Dokument se zaměřuje na prevenci prostituce, rehabilitaci prostitutek a postih kuplířů. Jedním ze závazků smluvních stran je kontrola obchodování s lidmi (včetně dětí) obojího pohlaví pro účely prostituce. Přijetím této smlouvy byla překonána Mezinárodní dohoda o potlačení bílého obchodu s otroky z roku 1904, Mezinárodní úmluva o potlačení

bílého obchodu s otroky z roku 1910, Mezinárodní úmluva o potlačení obchodu se ženami a dětmi z roku 1921 a Mezinárodní úmluva o potlačení obchodu s plnoletými ženami z roku 1933. Pokud by došlo k naplnění všech jejích ustanovení, měla by úmluva dalekosáhlé výsledky. Hlavní éra boje proti CSEC na půdě OSN však měla teprve přijít.

V roce 1959 ji předznamenalo přijetí velmi široce a tudíž i velmi obecně koncipované **Deklarace práv dítěte**²⁶ (*Declaration of the Rights of the Child*), která patří mezi právně nezávazné dokumenty. Sama o sobě nepřinesla závratný pokrok, vytvořila však půdu pro přijetí klíčové smlouvy z hlediska ochrany práv dítěte, Úmluvy o právech dítěte, přijaté o 30 let později.

Zvláštní pozornost zasluhuje **Úmluva o právech dítěte**²⁷ (*Convention on the Rights of the Child*) z roku 1989, jejímuž přijetí předcházely přípravné práce trvající více než desetiletí. Úmluva je pro státy právně závazná a je uplatňována bez ohledu na skutečnost, zda smluvní strana patří mezi země rozvojové nebo rozvinuté. Úmluva již běžně používá pojem "sexuální zneužívání dětí". Věnuje daleko větší prostor zakotvení velmi detailního zákazu tělesného či duševního násilí, ponižování a zneužívání či vykořisťování, a to včetně sexuálního, zanedbávání či nedbalého zacházení a týrání. Současně zakazuje nebezpečné formy dětské práce. V Úmluvě se také poprvé objevuje popis zdánlivě nových negativních vlivů na rozvoj dítěte, mezi nimi i únosy či obchod s bílým masem. Klíčové ustanovení Úmluvy poskytuje ochranu před „nezákonnými“ pohlavními aktivitami. Ponechává však státům prostor k přijetí legislativy, která určí, jaké druhy aktivit budou postaveny mimo zákon a do jakého věku.

To je nutným předpokladem k tomu, aby se zlepšily životní podmínky dětí na celém světě. K tomu by měla přispět mezinárodní spolupráce, jejíž důležitost je v Úmluvě na mnoha místech připomenuta.

Největší míra odpovědnosti za respektování a chránění práv dětí obsažených v Úmluvě je svěřena jednotlivým státům, které jsou povinny tato práva garantovat všem dětem nacházejícím se pod jejich jurisdikcí. Je to tedy stát, na jehož bedrech leží obecná povinnost rozvíjet příslušnou právní úpravu odpovídající jednotlivým zásadám a ustanovením obsaženým v Úmluvě, včetně přijímání potřebných opatření, jejichž cílem je faktická realizace uznaných práv.²⁸

Úmluva představuje základ mezinárodněprávní ochrany dítěte. Za zásadní je třeba považovat článek 3, který smluvním stranám ukládá povinnost zajistit a prosazovat nejlepší

²⁶ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 1386 (XIV).

²⁷ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

²⁸ Bayerová, M: Státy a jejich snahy o odstranění komerčního sexuálního zneužívání dětí. Právo a rodina 9/2000.

zájem dítěte.

Pro účely této Úmluvy je dítě v článku 1 definováno jako každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Velký prostor Úmluva věnuje detailnímu zákazu tělesného či duševního násilí a nebezpečných forem dětské práce. V článku 35 se objevuje problematika únosů a obchodu s bílým masem.

Článek 19 ukládá státům, které jsou smluvní stranou Úmluvy, aby činily všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě. Tato ochranná opatření zahrnují podle potřeby účinné postupy k vytvoření sociálních programů zaměřených na poskytnutí nezbytné podpory dítěti a těm, jimž je svěřeno, jakož i jiné formy prevence. Pro účely zjištění, oznámení, postoupení, vyšetřování, léčení a následného sledování výše uvedených případů špatného zacházení s dětmi zahrnují rovněž výše zmíněná ochranná opatření postupy pro zásahy soudních orgánů.

Problematiky CSEC se dotýká také článek 32, podle kterého smluvní státy uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji. Mezi zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření, která smluvní strany Úmluvy k zabezpečení provádění tohoto článku přijaly, patří zejména stanovení nejnižší věkové hranice nebo hranice pro vstup do zaměstnání, stanovení odpovídající úpravy pracovní doby a podmínek zaměstnání a stanovení odpovídající pokuty nebo jiné sankce k účinnému zabezpečení plnění tohoto článku.

Problematiky sexuálního zneužívání se týká především článek 34, který zavazuje státy, jež jsou smluvní stranou Úmluvy, chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání. K zabezpečení tohoto závazku státy zejména přijímají nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná mezinárodní opatření, jejichž smyslem je zabránění svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti, využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování, dále využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování. Jedná se tedy o povinnost států přijmout taková opatření, aby

bylo zabráněno únosům dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoliv účelem a v jakékoliv podobě. Ochrana před „nezákonnými“ pohlavními aktivitami ponechává prostor pro legislativu jednotlivých států ve smyslu určení, jaké aktivity budou postaveny mimo zákon a do jakého věku. V tomto ohledu hraje věk souhlasu největší význam. Znamenalo by to, že např. v zemi, kde je věkem souhlasu 16 let, nebude 17letá dívka, která je zlákána (ač podle všeho ne „přinucena“ ve smyslu získání souhlasu silou nebo manipulací) k pohlavnímu styku, tímto článkem chráněna, zatímco 15letá ano. Toto ustanovení tak implicitně snižuje pro účely Úmluvy hodnotu všeobecné definice dítěte. Přehled minimálního věku souhlasu s pohlavním stykem v některých zemích je uveden v Tabulce č. 1.

Článek 39 zavazuje státy k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální reintegrace dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbání, využívání za účelem finančního obohacování, nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu. Zotavení a reintegrace se uskutečňují v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

Širší rámec ochrany dítěte před CSEC vytvářejí některé zdánlivě nesouvisející smluvní i deklaratorní dokumenty, samy o sobě však přímo do boje proti CSEC žádné zásadní nové prvky nevnášejí.

Vysoký počet smluvních států Úmluvy na jedné straně vyjadřuje silnou akceptaci přijatých závazků, ale na straně druhé se projevil negativně v jejím znění, kdy formulace závazků je koncipována příliš široce a vágně. Jako nedostatečné je třeba hodnotit kontrolní mechanismy Úmluvy.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech²⁹ (*International Covenant on Civil and Political Rights*) z roku 1966 v článku 7 uvádí, že nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Zvláště nikdo nebude bez svého svobodného souhlasu podrobován lékařským nebo vědeckým pokusům. V článku 8 je obsažen zákaz otroctví, všech forem obchodu s otroky a nevolnictví.

Další dokument představuje **Deklarace o sociálních a právních zásadách ochrany a blahobytu dětí, zejména o umístování do pěstounské péče a o národní i mezinárodní adopci**³⁰ (*Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally*) z roku 1986. Její zásady obsažené v člancích 1, 2, 5, 12 a 18 se týkají také ochrany dětí před sexuálním zneužíváním. Jedná se o následující principy: blahobyt rodiny a

²⁹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.

³⁰ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 41/85.

dítěte je národní prioritou každého státu, blahobyt dítěte je přímo závislý na blahobytu rodiny, vůdčím principem je nejlepší zájem dítěte, nad blahobytem dítěte má dbát kompetentní úřad nebo agentura pověřená dozorem a povinnost jednotlivých vlád přijímat a aplikovat pro ochranu dítěte politiku, legislativu a efektivní dozor.

Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji³¹ (*World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children*) z roku 1990 se zaměřuje na praktické kroky a řešení pro realizaci práv a svobod tak, jak byly v Úmluvě o právech dítěte obsaženy. Úkoly a cíle jsou popsány v desetibodovém programu. Problematice CSEC se zde však větší pozornost nevěnuje.

Zcela novou dynamikou je poznamenán přelom 20. a 21. století a s ním spojené dva světové kongresy konané postupně ve Stockholmu a v Jokohamě, jejichž výsledkem bylo přijetí dvou zásadních dokumentů: **Deklarace a Akčního plánu** (*The Declaration and Agenda for Action of the World Congress Against Commercial Sexual Exploitation Held in Stockholm, 1996*). Na jejich základě přijala Česká republika v roce 1998 svůj první Národní plán boje proti CSEC. Cílem dokumentů i celého kongresu bylo především zvyšování povědomí o Úmluvě o právech dítěte, bojovat proti šíření dětské pornografie na Internetu, předcházet prodeji sexuálních služeb a rehabilitovat prostituující se osoby.

Uspořádání Světového kongresu proti CSEC a následné konference ke Světovému kongresu proti CSEC v roce 1998 můžeme bez obav označit za nejvýznamnější kroky států týkající se této problematiky v posledních letech.

Text Deklarace je rozdělen do dvou částí nazvaných „Výzva“ a „Závazek“. V části „Výzva“ je zdůrazněna důležitost odsouzení sexuálního vykořisťování dětí a ukončení této praxe. Je zde také připomenut význam Úmluvy o právech dítěte, která přiznává dítěti plnou ochranu před sexuálním vykořisťováním a hlavním kritériem všech jednání týkajících se dítěte je podle tohoto dokumentu nejlepší zájem dítěte. Dále tento dokument konstatuje, že CSEC je základním porušením dětských práv a toto jednání má vážné a dlouhodobé následky pro fyzický, psychologický a sociální vývoj dětí. Znovu je připomenut význam politické vůle a efektivních implementačních opatření k vymýcení CSEC.

Druhá část Deklarace nesoucí označení „Závazek“ vyzývá všechny vlády k okamžitému přijetí opatření, která by zahrnovala: přiznání vysoké priority jednání proti CSEC, podporu větší spolupráce mezi vládami a všemi složkami společnosti za účelem prevence vstupu stále většího množství dětí na sexuální trh a celosvětovému zabránění tohoto

³¹ Světový summit o dětech.

jednání. Dále je v této části Deklarace vyzýváno k maximálnímu zvýšení rozvoje, vzdělávání a sociální mobilizace, podpoře praktik respektujících práva dítěte a uznání, že CSEC je považováno za vážný zločin s těžkými následky. Dokument také zdůrazňuje trestání CSEC, jeho odsouzení a potrestání všech, kteří jsou do něj zapojeni. Z dalších opatření Závazek zmiňuje např. přezkoumání a přepracování zákonů, politiky, programů a praktik tak, aby omezily a definitivně odstranily CSEC.

Ve svém závěru Deklarace znovu připomíná, že je spolu s Akčním plánem přijímána k implementaci Úmluvy o právech dítěte a jiných nástrojů k celosvětovému ukončení CSEC.

Akční plán je kromě úvodu rozdělen do pěti částí. V samotném úvodu je připomenut význam současných mezinárodních závazků a jejich implementace na národní a místní úrovni. Mezinárodní dokumenty, o které se Akční plán opírá, jsou zmíněny v příloze.

Na úvod navazuje část s názvem "Koordinace a spolupráce". Na národní úrovni se jedná především o přijetí národních plánů činnosti, jejichž cílem je snížit počty dětí, pokud jde o jejich komerční sexuální zneužívání, vytvoření implementačních a monitorovacích mechanismů a shromažďování údajů týkajících se dětí rizikových pro CSEC, podpora spolupráce mezi vládním a nevládním sektorem, pokud jde o plánování, provádění a hodnocení opatření proti CSEC. Na mezinárodní úrovni je potřeba podporovat úzkou spolupráci mezi státy a mezinárodními organizacemi a ostatními institucemi zabývajícími se omezováním CSEC a také implementovat Úmluvu o právech dítěte, podpořit podávání zpráv k Výboru pro práva dítěte a dalším dotčeným orgánům OSN.

Následující část nese název "Prevence" a jejím obsahem by mělo být mimo jiné poskytování zdravotnických služeb, školení a rekreace dětem, které jsou rizikové pro CSEC, vzdělávání o právech dítěte, včetně Úmluvy o právech dítěte, a to jak vládních úředníků, tak rodin, dětí a další veřejnosti, dále vytvoření vzdělávacích programů s cílem omezit takové jednání a v neposlední řadě také upevnění národních sociálních a hospodářských programů pro pomoc rizikovým dětem, rodinám a komunitám.

V další části Akčního plánu s označením "Ochrana" připomenuli jeho tvůrci nutnost implementace zákonů, které by stanovily trestní odpovědnost poskytovatelů služeb, zákazníků a prostředníků v oblasti dětské prostituce, prodeje dětí, dětské pornografie, včetně jejího držení, a jiné nezákonné sexuální činnosti. Na vnitrostátní úrovni je také třeba podporovat a uvést do praxe programy určené k ochraně dětských obětí CSEC, jejich beztrestnost a poskytnutí podpůrných služeb. Opomenuty nezůstaly ani situace, kdy dochází k sexuální turistice. Plán činnosti počítá v této souvislosti s extraterritoriálními účinky trestního práva v případě trestního jednání vůči dětem v cílové zemi a stíhání osoby zneužívající děti v jiné

zemi, buď v zemi původu nebo v cílové zemi. Opomenuta nezůstala ani nutnost vzájemného propojení mezi vnitrostátními a mezinárodními orgány určenými k potírání CSEC a občanskou společností, jmenování osob, které by dohlížely na práva dětí při vyšetřování policíí a při soudním projednávání.

V části nazvané "Rehabilitace a reintegrace" se objevuje požadavek netrestajícího přístupu k obětem CSEC, vytvoření takového systému soudnictví, který by nezvyšoval trauma, které dítě již prožilo. Je zde kladen důraz na vyškolení zdravotnických a sociálních pracovníků, popř. dalších osob tak, aby se dostalo dětem (obětem) dostatečné právní, zdravotní, psychologické a jiné podpory.

Akční plán však nestaví dítě pouze do pozice pasivního objektu ochrany, ale počítá také s jeho aktivní účastí, pokud jde o jeho zneužívání. Důkazem toho je poslední, šestá část Akčního plánu činnosti, nesoucí označení "Účast dítěte", která počítá s aktivním přístupem dětí, pokud jde o provádění Úmluvy o právech dítěte a jiných programů týkajících se dětí.

Na Konferenci v roce 1998 bylo konstatováno, že dětská pornografie, prostituce a obchodování s dětmi jsou navzájem provázané a hlavní směry další činnosti by měly být následující: aplikace mezinárodních dokumentů, dopracování Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkajícího se obchodování s dětmi, dětské prostituce a dětské pornografie, snaha o odstranění hlavních příčin CSEC a zaměření se na sociálně-vzdělávací a sociálně-ekonomický přístup, podpora veřejné diskuse za účasti rodičů, profesních skupin, médií a politiků, rozšíření mezinárodní spolupráce, výměna informací, posílení mezinárodního stíhání, harmonizace práva, věnování pozornosti ochraně a péči o oběti CSEC a spolupráce mezi vládními a nevládními organizacemi jako prevence CSEC.³²

Zatím vrchol univerzální normotvorné ochrany před CSEC představuje **Opční protokol k Úmluvě OSN o právech dítěte, o obchodu s nimi, dětské prostituci a dětské pornografii** (*Optional Protocol to the Convention on the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography*). Vstoupil v platnost dne 18. ledna 2002 a obsahuje definice všech tří základních forem CSEC (obchodu s dětmi, dětské prostituce a dětské pornografie) a současně jejich zcela jednoznačně formulovaný zákaz.

Obchod s dětmi zde není chápán pouze v sexuálním kontextu, ale jsou do něj zařazeny rovněž jevy nemající sexuální obsah, počínaje obchodem s dětmi za účelem ilegálního osvojení a konče únosy dětí pro získání jejich orgánů k transplantaci. Rozumí se jím jakékoliv nabízení, doručování či přijímání dítěte pro účely zneužívání, použití orgánů pro zisk,

³² Bayerová, M: Státy a jejich snahy o odstranění komerčního sexuálního zneužívání dětí. Právo a rodina 9/2000.

zapojení dítěte do nucené práce nebo nesprávně získaný souhlas k adopci dítěte při porušení aplikovatelného mezinárodního práva. Dětskou prostituci charakterizuje jako jakékoliv nabízení, získávání, zprostředkování či poskytování dítěte k prostituci. Dětskou pornografii definuje jako výrobu, distribuci, šíření, dovoz, vývoz, nabízení, prodej či držení pornografických materiálů.

Protokol obsahuje také významná doporučení na řešení řady otázek v celém procesu chápání, označování a řešení problematiky dětí, zasažených tímto těžkým společenským zlem. Jde především o celkové pojetí a přístup k celé této problematice, v němž převládá princip kriminalizace a represe. Doporučuje maximálně šetrící způsoby přístupu k dítěti v rámci projednávání, vyšetřování a dokazování trestného činu na něm spáchaném a zabránění jeho sekundární viktimizaci (jednorázové vyšetření s užitím videozáznamu), ochranu dítěte jako oběti a svědka, zajištění náležité pomoci dítěti po jeho zasažení, především zamezení dalšímu poškození a zajištění náležité reintegrace.³³

Ačkoli První opční protokol doplňující Úmluvu o právech dítěte o účasti dětí v ozbrojených konfliktech byl okamžitě Českou republikou podepsán a ratifikován,³⁴ Druhý opční protokol se setkává s některými zábranami, možná i s jistým právním purizmem, následkem čehož Česká republika dosud není jeho smluvní stranou. Přitom obchod s dětmi není o nic menším zlem, než jejich účast ve válečných konfliktech.

2.2 Mezinárodní organizace práce

Mezinárodní organizace práce (dále jen „MOP“) věnující se zejména sociálním právům souvisejícím s právem na práci, na odměnu za práci a na adekvátní pracovní podmínky, se logicky zabývá zejména dětskou prací a její extrémní formou - dětskou prostitucí.

Úmluva MOP 29 o nucené práci³⁵ (*Convention concerning Forced or Compulsory Labour*) z roku 1930 definuje jako nucenou nebo povinnou práci jakoukoliv práci nebo službu, která je od jakékoliv osoby vynucena pod hrozbou jakéhokoliv trestu nebo pro kterou

³³ Dunovský J., Mitlöhner M., Hejč. K., Hanušová-Tlačilová J.: Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, s. 127.

³⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 45/2003 Sb.m.s.

³⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 506/1990 Sb.

se taková osoba sama dobrovolně nenabídla. Přestože se úmluva zabývá nucenou prací a jejím zrušením, není klíčovým nástrojem pro boj proti CSEC.

Dětskou prostituci považuje za formu vykořisťující dětské práce **Úmluva MOP 105 o zrušení nucené práce**³⁶ (*Convention concerning the Abolition of Forced Labour*) z roku 1957. Jsou v ní stanoveny podmínky, za kterých lze nucenou práci vymáhat, např. povinná vojenská služba, běžné občanské povinnosti, následky soudního rozhodnutí a nebezpečí ohrožení. Její limity jsou však omezeny článkem 11, kdy výkon takové práce je vymezen fyzicky schopným mužům, kteří jsou zjevně starší 18 let a ne starší 45 let.

Úmluva MOP 138 o minimálním věku pro zaměstnání³⁷ (*Convention concerning Minimum Age for Admission to Employment*) z roku 1973 představuje základní dokument MOP ve vztahu k boji proti dětské práci. Odkazuje na ni mj. v článku 32 odstavci 2 Úmluva o právech dítěte.³⁸ S Úmluvou vyslovil souhlas Parlament České republiky a prezident republiky Úmluvu ratifikoval. Ratifikace Úmluvy Českou republikou byla zapsána generálním ředitelem Mezinárodního úřadu práce dne 26. dubna 2007. Při ratifikaci bylo učiněno následující prohlášení: „Česká republika stanoví podle článku 2 Úmluvy č. 138 o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání 15 let jako nejnižší věk pro vstup do zaměstnání či výkon práce na jejím území a v dopravních prostředcích registrovaných na jejím území.“ Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 12 odstavec 2 dne 19. června 1976.³⁹

Úmluva MOP 182 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce (*Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour*) z roku 1999 zakazuje dětskou práci a vyžaduje okamžitá a účinná opatření k odstranění všech jejích nejhorších forem. Nejhoršími formami dětské práce je zejména otroctví a podobné praxe, vynucený odvod pro použití v ozbrojeném konfliktu, použití v prostituci a pornografii, jakož i v jakékoliv zakázané činnosti, právě tak jako práce, které škodí zdraví, bezpečí a morálce dětí.

Poslední dvě úmluvy pak doprovázejí stejnojmenná doporučení obsahující vše, co se do nich „nevešlo“: **Doporučení MOP 146 o minimálním věku pro zaměstnání** (*Recommendation concerning Minimum Age for Admission to Employment*) a **Doporučení**

³⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 231/1998 Sb.

³⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 90/2002 Sb.m.s.

³⁸ Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají zákonodárná, správní, sociální, a výchovná opatření k zabezpečení provádění tohoto článku. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení jiných mezinárodních dokumentů, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména a) stanoví nejnižší věkovou hranici nebo hranice pro vstup do zaměstnání, b) stanoví odpovídající úpravu pracovní doby a podmínek zaměstnání, c) stanoví odpovídající pokuty nebo jiné sankce k účinnému zabezpečení plnění tohoto článku.

³⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí 24/2008 Sb.m.s.

MOP 190 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce⁴⁰
(*Recommendation concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour*).

2.3 Mezinárodní organizace turismu

Mezinárodní organizace turismu (*International Tourism Organization*) v roce 1985 na Valném shromáždění v Sofii přijala dva nepříliš známé právně nezávazné dokumenty, které obsahují konkrétně formulované závazky pro členské státy, jež jsou povinny regulovat způsoby, jakými cestovní kanceláře, agentury a dopravci vykonávají dotčené služby. Jedná se o **Listinu práv v cestovním ruchu** (*Tourism Bill of Rights*) a **Turistický kodex** (*Tourist Code*). Článek 4 Listiny zavazuje státy k předcházení všem možnostem používání turismu k vykořisťování jiných pro účely prostituce a článek 11 Kodexu apeluje na turisty, aby se zdrželi vykořisťování jiných pro účely prostituce.

2.4 Rada Evropy

Regionální, mezivládní a mezinárodní organizace Rada Evropy, založená v roce 1949, přistupuje k boji proti CSEC jinak. V mnoha ohledech dynamičtější, avšak řadu aspektů této problematiky zcela nebo částečně opomíjí. Je to dáno nejen tím, že co se vytváření standardů týče, navazuje na svoji univerzální partnerku OSN, ale zejména tím, že se věnuje především problémům, které ji trápí nejvíce a které jsou specifické pro evropský kontinent. Navíc používá i poněkud odlišné metody. Ty lze velmi stručně zhodnotit jako propracované a detailní doporučení politické povahy vystavěné na obecných smluvních základech.

Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách⁴¹ (*Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*) z roku 1950 nepředstavuje zásadní dokument pro boj proti CSEC, nicméně významným z tohoto hlediska je článek 4, podle kterého nesmí být nikdo držen v otroctví nebo nevolnictví a od nikoho se nebude vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce.

⁴⁰ 87. zasedání Konference MOP.

⁴¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

Evropská sociální charta⁴² (*European Social Charter*) z roku 1961 v principu 7 v části I uvádí, že děti a mladiství mají právo na zvláštní ochranu před fyzickými a morálními riziky, kterými jsou vystaveni. Závazek plynoucí z článku 7 odstavec 10 pro smluvní strany znamená zajistit zvláštní ochranu před fyzickým a mravním ohrožením, jemuž jsou děti a mládež vystaveny, zejména proti takovému ohrožení, které přímo nebo nepřímo vyplývá z jejich práce.

Speciálním smluvním dokumentem je **Evropská úmluva o osvojení dětí**⁴³ (*European Convention on the Adoption of Children*) z roku 1967, jehož vůdčím principem je sledování nejlepšího zájmu dítěte. Úmluva v článku 3 obsahuje předpoklad zneužívání nelegálních adopcí k obohacení a získání nezletilé osoby k dalším službám. Legální adopce je proto podrobena celé řadě přísných pravidel a podmínek.

Hlavním úkolem **Evropské úmluvy o výkonu práv dětí**⁴⁴ (*European Convention on the Exercise of Children's Rights*) je vytvoření procesních záruk, při jejichž aplikaci bude zaručena ochrana dítěte při soudním jednání před jeho škodlivými účinky a vlivy, zejména pokud se týká jeho psychiky. Úmluva se zabývá výlučně otázkami rodinného práva, především oblastí výkonu rodičovských povinností. Jako hlavní právo dítěte je zde zmiňováno právo na přístup ke všem relevantním informacím, právo být slyšen a vyjádřit svůj názor, právo být informován o možných dopadech všech kroků a rozhodnutí. Úmluva zřídila ke sledování jejího plnění Stálý výbor složený ze zástupců všech smluvních stran.

Reakcí na rozmach Internetu a dalších forem šíření informací po síti bylo přijetí **Úmluvy Rady Evropy o zločinu v počítačové síti** (*Convention on Cybercrime*) v roce 2001. Česká republika zatím není stranou této Úmluvy. Ve vztahu k CSEC je klíčový článek 9 – Trestné činy týkající se pornografie.⁴⁵

⁴² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 14/2000 Sb.m.s.

⁴³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 132/2000 Sb.m.s.

⁴⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb.m.s.

⁴⁵ V tomto ustanovení je v odstavci 1 všem smluvním stranám uloženo přijmout nezbytná zákonodárná a jiná opatření pro postih následujících jednání, zvláště pokud jsou páčána úmyslně a protiprávně. Mezi tato jednání patří: výroba dětské pornografie za účelem jejího rozšiřování prostřednictvím počítačových systémů, nabízení nebo zpřístupnění dětské pornografie prostřednictvím počítačových systémů, rozšiřování nebo přenos dětské pornografie prostřednictvím počítačových systémů, získání dětské pornografie prostřednictvím počítačových systémů pro sebe či pro druhé, držení dětské pornografie v počítačovém systému nebo v počítačovém prostředí pro ukládání dat. Odstavec 2 vymezuje pro účely předcházejícího odstavce pojem „dětská pornografie“, kterou se rozumí všechny vizuální pornografické materiály zachycující nezletilou osobu při zjevném sexuálním chování, osobu vypadající jako nezletilá při zjevném sexuálním chování, věrné vyobrazení nezletilé osoby při zjevném sexuálním chování. Odstavec 3 stanoví, že pro účely odstavce druhého zahrnuje pojem „nezletilá osoba“ všechny osoby mladší osmnácti let. Smluvní strany mohou tuto věkovou hranici snížit, ne však více než na 16 let. Poslední odstavec tohoto ustanovení dává smluvním stranám možnost učinit výhradu vůči odstavci 1 písmeno d) a e) a odstavci 2 písmeno b) a c).

Dne 1. července 2010 vstoupila v platnost **Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním** (*Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*) ze dne 25. října 2007, tzv. Lanzarotská úmluva. V současné době tuto úmluvu ratifikovalo 12 států, ovšem Česká republika mezi nimi zatím není. Důvodem je mimo jiné nemožnost účinného postihu pachatelů trestných činů z řad právnických osob. Úmluva vychází z Úmluvy OSN o právech dítěte a je prvním mezinárodním dokumentem, který považuje pohlavní zneužívání dětí za zločin bez ohledu na to, kde či kým byl spáchán (v rodině, v ústavech péče o dítě, prostřednictvím sítí organizovaného zločinu nebo přes Internet). Dítětem se zde rozumí osoba mladší 18 let. Články 19 až 21 zavazují členské státy přijmout legislativní opatření, která by kriminalizovala jednání vztahující se k dětské prostituci, dětské pornografii a účasti dítěte na pornografickém díle. V případě dětské prostituce má být postihováno jednání spočívající v přinucení dítěte k prostituci, či v jeho účasti na ní včetně kořistění z prostituce provozované dítětem. Prostitucí se pro účely tohoto článku rozumí použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze, jinou odměnu nebo protiplnění či jejich slib, bez ohledu na to, zda jsou poskytnuty přímo dítěti nebo jiné osobě. Dětská pornografie je v článku 20 definována jako jakýkoliv materiál zobrazující dítě při skutečné nebo simulované výslovné sexuální činnosti nebo vystavování pohlavních orgánů dítěte pro sexuální účely. Postihována má být výroba, nabízení, zpřístupnění, přechovávání, zprostředkování nebo rozšiřování dětské pornografie, dále její opatření pro vlastní potřebu či potřebu jiné osoby a její úmyslné obstarávání skrz informační a komunikační technologie. Pokud se týká účasti dítěte na pornografickém díle, zakazuje Úmluva přinucení dítěte k účasti na takovém díle, či jeho účast v něm, včetně kořistění z takového díla.

Výše uvedené smluvní dokumenty jsou pak doplněny celou řadou dokumentů politické povahy. Ty jsou přijímány nejen Výborem ministrů, ale též Parlamentním shromážděním Rady Evropy a mají nejrůznější povahu: doporučení, rezoluce i názory.

Doporučení parlamentního shromáždění Rady Evropy 1065 o obchodování s dětmi a dalších formách vykořisťování dětí⁴⁶ (*Recommendation 1065 (1987) on the Traffic in Children and other Forms of Child Exploitation*) z roku 1987 vyzývá k ratifikaci důležitých mezinárodních dokumentů jako Evropské úmluvy o osvojení dětí z roku 1967 a Úmluvy MOP 138 o minimálním věku pro zaměstnání. Snaží se zlepšit praxi mezinárodních

⁴⁶ 39. zasedání Parlamentního shromáždění.

adopcí, které se mají uskutečňovat pouze prostřednictvím úřadů nebo agentur, aniž by důvodem adopcí byl prospěch zúčastněných. Dále vyzývá státy k provádění informačních kampaní týkajících se obchodu s dětmi a vykořisťování dětské práce.

V roce 1991 bylo přijato důležité **Doporučení Výborů ministrů Rady Evropy 11 o pohlavním vykořisťování, pornografii, prostituci a obchodu s dětmi a mladými dospělými**⁴⁷ (*Recommendation No. R (91) 11 of the Committee of Ministers to Member States concerning Sexual Exploitation, Pornography and Prostitution of, and trafficking in, Children and Young Adults*), které se zabývá výlučně problémem sexuálního zneužívání dětí a je rozděleno do následujících kapitol. Všeobecná opatření obsahují čtyři kategorie: povědomí veřejnosti, vzdělání a informace (tzn. zpřístupnění dokumentace o sexuálním zneužívání, vzdělávací programy pro školy, zapojení médií), shromažďování a výměnu informací (tzn. spolupráci institucí, veřejnosti a policie), prevenci, detekci a pomoc (týkající se policie, linek důvěry, center lékařské, psychologické, sociální a právní pomoci) a trestní právo hmotné a procesní (zabezpečení práv a zájmů dětí). V oblasti dětské pornografie je kladen důraz na sankce za výrobu a její šíření, dále je nastolena otázka sankcí za pouhé držení dětské pornografie. Návrh na vytvoření mobilních jednotek sociální péče, které by byly především v kontaktu s dětmi ulice, a zvláštních policejních jednotek zaměřených na boj proti dětské prostituci je hlavním tématem kapitoly věnované dětské prostituci. V rámci boje proti obchodu s dětmi a mladými dospělými je zdůrazněn dohled států nad aktivitami uměleckých, seznamovacích, svatebních či adopčních agentur. Poslední kapitola věnovaná výzkumu doporučuje zabývat se zejména povahou a rozsahem různých forem sexuálního zneužívání, zejména s přihlédnutím k mezikulturním aspektům, souvislostí mezi adopcí a sexuálním zneužíváním, dále souvislostí mezi sexuálním zneužíváním v rodině a prostitucí a charakteristikou, úlohou a potřebou adresáta dětské prostituce a pornografie.

Rezolucí Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1099 z roku 1996 o pohlavním zneužívání dětí⁴⁸ (*Resolution 1099 (1996) on the Sexual Exploitation of Children*) jsou členské státy Rady Evropy vyzývány k vytvoření informačních programů a preventivních a trestních opatření. Výčet sexuálních skutkových podstat by měl obsahovat držení pornografických materiálů zobrazujících děti, výrobu, dopravu a šíření pornografických materiálů zobrazujících nezletilé, mediální šíření a nahrávání pornografických zobrazení nezletilých. Dále rezoluce členské státy velmi konkrétně žádá, aby přijaly trestněprávní a

⁴⁷ 461. zasedání Výboru delegátů ministrů.

⁴⁸ Zasedání Parlamentního shromáždění IV/1996.

administrativní opatření proti sexuální turistice. Jedná se především o pokuty a odebrání licence cestovním kancelářím.

Praktickými návrhy se zabývá **Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1371 o zneužívání a zanedbávání dětí**⁴⁹ (*Recommendation 1371 (1998) Abuse and Neglect of Children*). Doporučení pokrývá oblast pedofilie, dětské pornografie, dětské prostituce, incestu a pohlavního zneužívání v rodině, nezákonné sterilizace a mučení dívek a podvodného jednání za účelem adopce.

Obchodem s lidskými bytostmi pro účely pohlavního vykořisťování rozumí **Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy (2000) 11 o aktivitách proti obchodování s lidskými bytostmi pro účely pohlavního vykořisťování** (*Recommendation No. R (2000) 11 of the Committee of Ministers to Member States on Action Against Trafficking in Human Beings for the Purpose of Sexual Exploitation*)⁵⁰ vykořisťování jednou nebo více fyzickými či právníckými osobami nebo organizací a dopravu či přesun osob, ať už legální nebo nelegální, a to i přes jejich souhlas, za účelem jejich pohlavního zneužívání, mj. pomocí donucování, násilí nebo jeho pohrůžky, podvodu, zneužití autority nebo pozice zranitelnosti.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy (2001) 16 o ochraně dětí před sexuálním zneužíváním⁵¹ (*Recommendation No. R (2001) 16 of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Children Against Sexual Exploitation*) se věnuje novým oblastem jako např. Internet, dále trestním a preventivním programům a opatřením týkajících se pachatelů. V oblasti Internetu se doporučuje především zvyšování informovanosti veřejnosti, jeho užívání policií k vystopování nebezpečného materiálu a jeho poskytovatele.

Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1307 (2002) Sexuální zneužívání dětí: nulová tolerance⁵² (*Resolution 1307 (2002) Sexual Exploitation of Children: Zero Tolerance*) vyzývá k ratifikaci Úmluvy o zločinu v počítačové síti a zároveň konstatuje, že je zbytečné vytvářet nějaký nový právně závazný dokument. Dále konstatuje, že sexuální zneužívání nezletilých se nedaří omezit, neboť nerespektuje mj. zeměpisné, kulturní ani sociální hranice. S tím souvisí podpora činnosti Europolu a výzva států ke spolupráci s ním.

⁴⁹ Zasedání Parlamentního shromáždění II/1998.

⁵⁰ 710. zasedání Výboru delegátů ministrů.

⁵¹ 771. zasedání Výboru delegátů ministrů.

⁵² Zasedání Parlamentního shromáždění IV/2002.

2.5 Evropská unie

V současné době je justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie (dále jen “EU”) budována na vzájemném uznávání soudních rozhodnutí a na sblížování právních předpisů členských států. Lisabonskou smlouvou, která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009, byla zrušena původní struktura tzv. pilířů. Sblížování trestněprávních předpisů do tohoto data probíhalo na základě článku 29 Smlouvy o Evropské unii. Rámcové rozhodnutí bylo závazné co do výsledku a bylo vyhrazeno právě sblížování právních předpisů členských států, zatímco forma rozhodnutí se používala v policejní a justiční spolupráci v trestních věcech, kde mělo být dosaženo konkrétního cíle. Změna právních aktů v této oblasti se tak netýká jejich formy, nýbrž hlasovací procedury. Problematika CSEC je předmětem směrnic obsahujících minimální pravidla týkající se vymezení skutkových podstat trestných činů a trestních sankcí.

Snaha omezit sexuální vykořisťování dětí vyskytující se v souvislosti s výrobou, zpracováním, šířením a držením dětské pornografie na Internetu vedla k přijetí **Rozhodnutí Rady 2000/375/SVV o boji proti dětské pornografii na Internetu** (*Council Decision to Combat Child Pornography on the Internet*). Členské státy jsou zavázané k zahájení konstruktivního dialogu s průmyslovým odvětvím s tím, že při tom posoudí vhodná dobrovolná nebo právně závazná opatření, která by umožnila odstranění dětské pornografie na Internetu. Dále je členským státům uloženo spolupracovat s průmyslovým odvětvím tak, že se dělí o své zkušenosti a podporují podle možností výrobu filtrů a jiných technických prostředků pro zamezení a zjišťování šíření dětského pornografického materiálu. Členské státy mají pravidelně ověřovat, zda technologický rozvoj vyžaduje pro zachování účinnosti boje proti dětské pornografii na Internetu změnu jejich trestního řízení při dodržování základních zásad, a případně mají vypracovat pro tento účel nové vhodné právní předpisy.

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV o boji proti obchodování s lidmi (*Council Framework Decision on Combating Trafficking in Human Beings*) obsahuje také speciální ustanovení týkající se dětí, když konstatuje, že děti jsou zranitelnější, a hrozí u nich tudíž větší nebezpečí, že se stanou oběťmi obchodu s lidmi. Vychází z myšlenky, že tak závažná trestná činnost, jako je obchodování s lidmi, nemůže být řešena jen jednotlivými opatřeními členských států, nýbrž je nutné přijmout společný postup, jehož nedílnou součástí musí být stanovení základních prvků trestního práva společných pro všechny členské státy,

včetně účinných, přiměřených a odrazujících sankcí. Každý členský stát je povinen přijmout opatření nezbytná k zajištění trestnosti těchto jednání: najímání, přeprava, předání, přechovávání nebo následné přijetí osoby, včetně výměny nebo předání kontroly nad touto osobou, pokud a) je při něm použito nátlaku, síly nebo pohrůžek včetně únosu nebo b) je při něm využito omylu nebo podvodu nebo c) je při něm zneužito moci nebo zranitelného postavení, takže osoba nemá jinou skutečnou a přijatelnou možnost než podvolit se danému zneužívání, nebo d) při něm dochází k poskytování či přijímání finančních prostředků nebo výhod k získání souhlasu osoby, která má kontrolu nad jinou osobu, to vše za účelem vykořisťování pracovní síly nebo služeb této osoby, zahrnujícího přinejmenším nedobrovolnou nebo nucenou práci či služby, otroctví či praktiky podobné otroctví či nevolnictví, nebo za účelem využívání k prostituci nebo jiným formám pohlavního vykořisťování včetně pornografie. Souhlas oběti obchodování s lidmi se zneužíváním, ať už zamýšleným či skutečným, je nepodstatný, pokud bylo použito kteréhokoli z výše zmíněných prostředků. Pokud se takovéto jednání týká dítěte, je postihováno jako obchodování s lidmi i tehdy, nebylo-li použito výše zmíněných prostředků. Za dítě rámcového rozhodnutí považuje osobu mladší 18 let. Požadavky tohoto rámcového rozhodnutí byly plně implementovány do našeho právního řádu v ustanovení § 168 TZ upravujícím trestný čin obchodování s lidmi.

Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (*Council Framework Decision on Combating the Sexual Exploitation of Children and Child Pornography*) deklaruje, že dětská pornografie, která je zvláště závažnou formou pohlavního vykořisťování dětí, je díky využívání nových technologií a Internetu stále rozšířenější. Dětskou pornografií rámcové rozhodnutí rozumí pornografický materiál, který zobrazuje a) skutečné dítě, které se aktivně nebo pasivně účastní jednoznačně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte, nebo b) skutečnou osobu se vzhledem dítěte, která se aktivně nebo pasivně účastní jednání uvedeného v bodě a), nebo c) realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se aktivně nebo pasivně účastní jednání uvedeného v bodě a). Problematiku skutečné dětské pornografie, dětské pornografie s využitím dospělých aktérů a virtuální pornografie, tak jak ji nastiňuje toto rámcové rozhodnutí, rozvádím v souvislosti s trestným činem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ v kapitole 3.2.3. Členské státy mají povinnost trestně postihovat jednání spočívající ve výrobě dětské pornografie, prodeji, rozšiřování nebo dalšího předávání dětské pornografie, nabízení nebo zpřístupňování dětské pornografie a pořizování nebo držení dětské pornografie. Je na místě konstatovat, že skutková podstata výše zmíněného

trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ implementuje ustanovení tohoto rámcového rozhodnutí.

Z posledních dokumentů EU přijatých Evropským parlamentem v zájmu zvýšení ochrany dětí před trestnými útoky je nutno na tomto místě uvést jednak jeho **usnesení** ze dne 1. ledna 2008 nazvané **Směrem ke strategii Evropské Unie o právech dítěte** a jednak jeho **Doporučení** ze dne 3. února 2009 adresované Radě EU **k posílení boje proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii** (*European Parliament recommendation to the Council on Combating the Sexual Exploitation of the Children and Child Pornography*). Citované Doporučení se věnuje i novým formám sexuálního zneužívání a vykořisťování dětí za využití moderních informačních technologií (např. prohlížení dětské pornografie na internetových stránkách nebo kriminalizaci tzv. *groomingu*, tj. nalákání a navázání kontaktu s dětmi prostřednictvím Internetu za účelem jejich následného sexuálního zneužití).

Rada pro spravedlnost a vnitřní věci (Rada SVV), jejíž jednání proběhlo v Lucemburku dne 4. června 2010, se mimo jiné shodla na textu **návrhu nové směrnice o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí**, která má nahradit stávající rámcové rozhodnutí o boji proti obchodování s lidmi. Navržená směrnice o boji proti obchodování s lidmi představuje komplexní a specifickou úpravu dané problematiky. Volí tzv. holistický přístup, tj. zaměřuje se nejen na trestněprávní ustanovení postihující tuto mimořádně závažnou kriminalitu, ale řeší též otázky ochrany a pomoci obětem obchodování s lidmi a věnuje se rovněž otázkám prevence. Oproti stávající unijní úpravě zvyšuje trestní sazby za obchodování s lidmi. Návrh lze však považovat, jak co se týče definic, tak i sazeb, za souladný s naší vnitrostátní úpravou v § 168 TZ. Určité dílčí změny si ovšem může vyžádat kupříkladu úprava jistých procesních práv obětí či širší pomoci a podpory obětem. Předmětem kontroverzí se ještě může stát kupříkladu otázka bezplatné právní pomoci, kterou se prozatím podařilo na půdě Rady náležitým způsobem limitovat, nicméně lze očekávat ambice Komise i Evropského parlamentu prosadit ve finálních stádiích velkorysejší standard, a to i u jiných ustanovení návrhu. Dále Rada jednala o **návrhu směrnice o boji proti pohlavnímu zneužívání a vykořisťování dětí a proti dětské pornografii**. Návrh je spíše v počátečním stadiu vyjednávání a vyžádá si ještě mnoho práce. Jedná se o ambiciózní návrh, který je koncepčně laděn obdobně jako výše uvedený návrh o boji proti obchodování s lidmi. Pokrývá tedy nejen ustanovení trestního práva hmotného, včetně jurisdikčních otázek, ale obsahuje též ustanovení spadající do sféry trestního práva procesního, jakož i pomoci a podpory obětem. Zvláštní pozornost je věnována prevenci této zvláště zavrženíhodné kriminality. Komise

zdůraznila, že hodlá kriminalizovat mj. pouhé prohlížení dětské pornografie a že důraz klade taktéž na blokování stránek s dětskou pornografií na Internetu. Z hlediska českého práva nelze vyloučit, že bude třeba přistoupit mj. k dílčím novelizacím u jednotlivých skutkových podstat relevantních trestných činů (viz např. § 192, 193, 202, 185, 186, 187, 188, 168 TZ), popř. zasáhnout i do stanovených sazeb v určitých případech (viz např. § 192 TZ). Jakékoliv závěry v tomto ohledu jsou však nyní ještě značně předčasné, protože vyjednávání o tomto návrhu ani zdaleka nedospěla do finální fáze.⁵³

Zásady a doporučení obsažené ve výše citovaných mezinárodních dokumentech se kromě trestněprávních předpisů odrážejí, resp. jsou implementovány, do vnitrostátních předpisů rodinného, občanského a správního práva jednotlivých zemí. V České republice se jedná zejména o zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Aby Česká republika vytvořila kompletní rámec ochrany dětí před sexuálním zneužíváním, musí přistoupit k podpisu a následné ratifikaci Opčního protokolu k Úmluvě OSN o právech dítěte, o obchodu s nimi, dětské prostituci a dětské pornografii, Úmluvy Rady Evropy o zločinu v počítačové síti z roku 2001 a Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním z roku 2007. V zásadě se dá tudíž konstatovat, že Česká republika je stranou všech důležitých smluvních dokumentů.

⁵³ Švarc M.: Výsledky jednání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci o vývoji evropského trestního práva. Trestněprávní revue. 7/2010.

3 Trestněprávní ochrana dětí před CSEC v České republice

Těžištěm této části práce je rozbor vybraných skutkových podstat trestných činů, které jsou obsaženy v hlavách II. III. a IV. zvláštní části TZ a jsou z hlediska trestněprávního postihu CSEC klíčové. Tento rozbor provedu odděleně ve třech skupinách podle forem CSEC, zvláště tedy budu pozornost věnovat trestným činům postihujícím obchod s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií. Při výběru trestných činů jsem vycházela z jejich četnosti tak, jak byly zjištěny a následně publikovány ve zprávě Institutu pro kriminologii a sociální prevenci – Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí a z uznávaných definic CSEC. Jednotlivé formy CSEC se v praxi prolínají a podmiňují, proto i konkrétní skutečnost bude mít zpravidla odraz ve více trestných činech. Z důvodu rozsahové omezenosti této práce se v následujícím rozboru budu soustředit na tzv. „hlavní“⁵⁴ trestné činy vztahující se na CSEC s vědomím, že celistvý pohled na složitou problematiku trestněprávního postihu CSEC je možný až při věnování se veškerým aspektům jeho projevů. Kapitulu jsem doplnila o rozbor statistických dat vztahujících se k pachatelům CSEC, který poskytuje představu o počtech osob stíhaných, vyšetřovaných a vězněných za některý z trestných činů podřaditelných pod CSEC.

Následně pojednám o přípravě k trestnému činu, účinné lítosti, o trestných činech nepřekažení trestného činu dle § 367 TZ a neoznámení trestného činu dle § 368 TZ a o ztížené možnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 odstavec 4 TZ ve vztahu k trestným činům postihujících CSEC.

V závěru kapitoly se budu věnovat právním institutům pro boj s organizovaným zločinem.

⁵⁴ Vzhledem k závažnosti tohoto jevu se můžeme setkat také s některými trestnými činy proti životu a zdraví. Bude se jednat o případy šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 TZ, ať již v úmyslné nebo nedbalostní formě nebo ohrožení pohlavní nemocí podle § 155 TZ. V případě těžké závislosti dětské oběti na pachateli nelze vyloučit ani trestné činy ublížení na zdraví podle § 146 TZ či těžké ublížení na zdraví podle § 145 TZ, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení podle § 149 TZ a v tragických případech také zabití podle § 141 TZ či vraždu podle § 140 TZ. V rámci snahy o komplexní pohled na problematiku CSEC je třeba zmínit, že v úvahu by mohl rovněž přicházet trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 TZ.

3.1 Zdroje dat vztahující se k CSEC

Při zpracování dat vztahujících se k CSEC jsem vycházela z policejních statistik, statistik Ministerstva spravedlnosti a statistik Vězeňské služby České republiky. Určení přesné míry kriminality je mimo možnosti metod měření, které kriminologové používají a to vzhledem k latentní povaze kriminality. Statistika neměří kriminalitu jako takovou, ale odráží činnost úřadů, které trestnou činnost evidují. Při měření míry, případně druhů kriminality se vychází z počtu odsouzených osob – míry kriminality evidované policií, výzkumu obětí trestné činnosti a self-reportových dat. Prostřednictvím statistických dat je možno získat přehled o kriminalitě zjevné (registrované), která je menší částí kriminality skutečné. Z důvodu vysoké latence⁵⁵ mravnostní kriminality nelze tedy tato data chápat jako odraz skutečného stavu, ale spíše jako ilustraci toho, nakolik se daří tato jednání odhalovat v porovnání s jinými.

3.1.1 Policejní statistiky

Sběr dat pro policejní statistiky je zajištěn vyplněním formulářů o trestném činu a o známém pachateli. Před rokem 2003 byly jako komerční sexuální zneužívání vykazovány pouze případy pohlavního zneužívání podle § 242 a § 243 trestního zákona. Nově byly do formuláře o trestném činu zavedeny kolonky „komerční zneužívání“ a jako komerční sexuální zneužívání jsou vykazovány také případy kuplířství podle § 204 trestního zákona a obchodování s lidmi podle § 232a trestního zákona, případně další mravnostní trestné činy s komerčním prvkem, ve kterých je oběť osoba mladší osmnácti let. V případě trestných činů kuplířství a obchodování s lidmi se jedná o CSEC, pokud je obětí osoba mladší osmnácti let, v případech pohlavního zneužívání, pohlavního zneužívání v závislosti a znásilnění se o CSEC jedná, pokud je obětí osoba mladší patnácti let (resp. osmnácti u pohlavního zneužívání v závislosti a znásilnění) a zároveň je při vyšetřování zjištěn komerční aspekt (např. předání peněz mezi pachatelem a dítětem). Počet zjištěných trestných činů, které mají v podtextu CSEC, se pohybuje ročně do 10, pouze v roce 2004 evidence uvádí 20 zjištěných skutků.

⁵⁵ Latentní kriminalita je taková, o které se orgány činné v trestním řízení nedozvěděly, nebo dozvěděly a nepodařilo se jim pachatele vypátrat a dále taková, kdy se tyto orgány o trestné činnosti dozvěděly, avšak z nějakého důvodu ji neregistrují.

Analýzu svodných událostí policejního informačního systému Událost je možno považovat za nejspolehlivější zdroj poznatků o případech dětské prostituce v rámci evidenčních systémů Policie České republiky. Počty pachatelů a obětí i trestněprávní kvalifikace se během vyšetřování mohou měnit. Objevují se zde vyšší počty než v oficiálních výstupních sestavách policejních statistik, které je možno považovat za přesnější obraz reality.⁵⁶ V roce 2003 bylo zjištěno 36 trestných činů s komerčním prvkem a sexuálním zneužitím dítěte, které spáchalo 61 pachatelů. Z tabulky uvedené spolu s dalšími v příloze věnované statistice CSEC vyplývá, že ve stejném roce došlo pouze k 6 skutkům a stíhané byly 4 osoby, které byly registrovány jako pachatelé trestného činu s komerčním prvkem.

Nestandardní sestava Policejního prezidia zahrnuje trestné činy kuplířství, obchodování s lidmi/děťmi, ohrožování mravní výchovy mládeže, komerční formy sexuálního zneužívání v závislosti (§ 242 odstavec 2 trestního zákona a § 243 trestního zákona), komerční formy sexuálního zneužití ostatní (§ 242 odstavec 1, 3, 4 trestního zákona). Zdá se, že tato čísla odpovídají výše zmíněnému evidenčnímu systému Událost. Z těchto dat je zřejmý nárůst trestných činů od roku 2004, což souvisí s novinkami v systému evidence a zápisu do formulářů o trestném činu a pachateli.

Nejaktuálnější policejní data zahrnující léta 2004-2010 se vztahují k vývoji počtu skutků a pachatelů mravnostní kriminality u vybraných trestných činů. V roce 2010 bylo zjištěno celkem 1811 skutků, z nichž se podařilo objasnit 1135, tj. 74,8%.

Podrobnější informace o výše zmíněných datech jsou uvedeny v Tabulce č. 2 věnované statistice CSEC.

3.1.2 Statistiky Ministerstva spravedlnosti

Ve výstupních sestavách Ministerstva spravedlnosti je možno pod jednotlivými roky vyhledat údaje podle jednotlivých paragrafů, ale ne podrobněji podle odstavců. Bližší data a statické výstupy z ročenek státních zastupitelství a soudů jsou uvedeny v kapitolách věnujících se trestněprávnímu postihu jednotlivých forem CSEC a v Tabulkách č. 2 – 5. Nejnovější data, která jsou k dispozici, se i v současné době vztahují k roku 2009. Pro porovnání uvádím přehled pravomocně odsouzených osob v letech 2005 až 2009. Celkový

⁵⁶ Usnesení vlády České republiky ze dne 21. 7. 2004 ke Zprávě o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí.

počet trestných činů se pohybuje zhruba od 80 000 do 100 000 ročně, z výše uvedených dat je tedy zřejmé, že skutky podřazené pod CSEC tvoří zlomek celkové kriminality.

Nejčetnějším trestným činem v této kategorii byl trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 217a trestního zákona, kdy v roce 2008 bylo pro tento trestný čin stháno celkem 37 osob, obžalovaných z toho bylo 35. Případy, které byly odloženy, se vyskytly spíše výjimečně. Pokud bychom srovnávali pohlaví pachatelů, u těchto vybraných trestných činů se jednalo především o muže. Nejpočetnější skupina pachatelů se objevila ve věkové kategorii 50 a více let, taktéž u trestného činu svádění k pohlavnímu styku.

Trestní statistika soudů přináší přehled o odsouzených osobách a uložených trestech. V roce 2006 bylo odsouzeno nejvíce osob, a to 16 za spáchání trestného činu svádění k pohlavnímu styku. Za pozornost stojí nový trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie, za který bylo v roce 2008 odsouzeno 10 osob. Výrazně převažují podmíněné tresty, trest odnětí svobody byl soudy uložen celkem ve dvou případech.

3.1.3 Trestní statistika Vězeňské služby České republiky

Ve statistických ročenkách zveřejňovaných Vězeňskou službou České republiky nejsou k dispozici výstupy o vězněných osobách podle jednotlivých trestných činů. Procedurou vyhledávání záznamů po záznamu bylo ke dni 30. září 2008 identifikováno celkem 96 vězněných osob, které byly odsouzeny za skutky povahou odpovídající CSEC. V té době bylo ve věznicích celkem 20 312 osob, tato skupina tedy představuje 0,47 % vězněných osob.⁵⁷

V období od 1. ledna 2005 do 30. června 2009 bylo v České republice soudně projednáváno 389 osob za trestný čin související s CSEC. Jednalo se o 251 trestních věcí (projednávaných případů, v rámci nichž byli tito pachatelé vyšetřováni a odsouzeni). Mezi těmito pachateli bylo 302 mužů (78%) a 87 žen (22%). Většina pachatelů (87%, 340 osob) byla české národnosti. V tomto období bylo odsouzeno 14 osob ze Spolkové republiky Německo, 13 osob ze Slovenska a 10 osob bylo vietnamské nebo čínské národnosti. Zbývající skupinu tvořili občané Ukrajiny, Litvy, zemí bývalé Jugoslávie, Bulharska, Velké Británie,

⁵⁷ Blatníková Š.: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha. 2009.

Polska a Kataru. V době spáchání trestného činu bylo nejmladšímu z pachatelů 15 let a nejstarší pachatel byl odsouzen ve věku 76 let. Průměrný věk pachatelů CSEC byl v době spáchání činu 35 let. Pokud se týká vzdělání pachatelů, je nutno tyto údaje brát s určitou rezervou, protože ve 45% případů nebyl údaj do statistického listu doplněn. Nicméně ze zbývajících záznamů je možno vyčíst, že převažovali pachatelé se základním vzděláním (151 osob, 41%), středoškoláci tvořili 9% (37 osob) a 11 osob (3%) bylo vysokoškolsky vzdělaných. Celkem 163 pachatelů CSEC (42%) nebylo dosud soudně trestáno. Jedno odsouzení bylo zjištěno u jedné pětiny pachatelů CSEC, tři a více odsouzení ve své kriminální historii bylo identifikováno u 108 osob (28%). Další údaj, který je možno ze statistických listů zjistit, je doba mezi datem spáchání trestného činu a datem pravomocného skončení věci. Průměrná doba byla 3 roky a 4 měsíce, nejkratší pak 2 měsíce. Byl však zaznamenán i případ, kdy toto období tvořilo 15 let. Za zvlášť závažného recidivistu byly označeny 2 osoby (cca 2%). Celkem 3 osoby spáchaly skutek pod vlivem návykové látky. Vliv alkoholu a omamných a psychotropních látek byl zjištěn ve 2% případů. Pachatelům CSEC bylo celkem uloženo 413 trestů. K nepodmíněnému trestu odnětí svobody bylo odsouzeno 126 osob (31%). Trest podmíněného odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem byl uložen ve 180 případech (44%). Dále se v přehledu vyskytuje propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo propadnutí majetku, a to u 44 osob (11%). Nejvyšší částka u peněžitého trestu dosáhla 1 500 000,- Kč, přičemž celkově byl tento trest uložen ve 31 případech. Trest zákazu činnosti byl nejčastěji uložen jako zákaz činnosti učitele a vychovatele, zákaz řízení motorových vozidel, v ostatních profesích – modelingová agentura, práce s dětmi apod. Z celkového počtu 389 pachatelů CSEC bylo celkem 47 osobám (12%) uloženo ochranné opatření. Z velké části se jednalo o sexuologické ochranné léčení. Ústavní forma ochranné léčby byla nařízena ve 23 případech, ambulantní podoba byla nařízena 24 pachatelům.

Největší část pachatelů (77%, tj. 300 osob) byla zapojena do kriminálního jednání a trestných činů označených jako dětská prostituce. Méně početnější je pak skupina pachatelů řešených v souvislosti s dětskou pornografií (šlo o 46 osob, tj. 12%). Obdobně početná je skupina pachatelů obchodu s dětmi (11%, 43 osob). V kriminálním jednání odpovídajícím dětské pornografii, dětské prostituci a obchodu s dětmi byli více zapojeni muži. Ženy se nejméně podílely na trestné činnosti, která souvisí s dětskou pornografií, co do poměru mužů-ženy, byly ženy více angažované v obchodu s dětmi.

3.2 Trestné činy postihující CSEC

Trestní právo je odvětvím veřejného práva chránící práva o oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy taxativně vypočtenými v trestněprávních normách. Tento účel TZ vyplývá z jeho konkrétních ustanovení, na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy byl vyjádřen v ustanovení § 1 trestního zákona. Trestněprávní ochrana spočívá v tom, že trestní právo určuje, které ze společensky škodlivých činů jsou trestné a stanoví i sankce za jejich spáchání.

Trestní právo je nejsilnějším a nejúčinnějším nástrojem v boji proti CSEC. Je třeba jej chápat jako tzv. ultima ratio, s tím, že na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech. Jeho použití tedy přichází v úvahu, pokud mírnější prostředky k postihu tohoto jevu nestačí. Potlačování kriminality má proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe.

Trestní zákoník řeší v řadě svých ustanovení potřebu účinné trestněprávní ochrany dosud duševně, rozumově i tělesně nedospělých jedinců a trestá společensky škodlivé, protiprávní zásahy do jejich psychického, intelektuálního, rozumového, sexuálního a somatického vývoje a osobnostní integrity zpravidla přísněji, je-li poškozenou osobou dítě, než by tomu bylo v případě osob dospělých. **Dítětem** se podle ustanovení § 126 TZ rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud TZ výslovně nestanoví jinak (jako v případě, když má zájem na zvýšené ochraně věkově mladších dětí, a uvádí proto u některých trestných činů další věkovou kategorii dítěte mladšího patnácti let). Jedná se zde zpravidla o znak kvalifikované skutkové podstaty, jehož naplnění je předpokladem vyšší trestnosti pachatele.

Jistým posílením právní ochrany dětí je nově formulovaná **přítěžující okolnost dle § 42 písmeno h) TZ**, kde je mimo jiné uvedeno, že trestný čin byl spáchán ke škodě dítěte, tj. osoby mladší osmnácti let. V předchozí právní úpravě byl v této souvislosti přítěžující okolností v zákoně výslovně uvedenou jen případ osoby mladší patnácti let. Přítěžující okolnosti mají přitom ve smyslu zásady soudní individualizace trestání význam jak při určování druhu trestu, tak při stanovení jeho konkrétní výměry v rámci zákonné trestní sazby.

V ustanovení § 34 odstavec 3 písmeno c) TZ je nově s účinností od 1. ledna 2010 stanoveno, že do **promlčecí doby** se nezapočítává doba, po kterou byla oběť trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě III. zvláštní části TZ o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti mladší osmnácti let. V důsledku toho začne promlčecí doba fakticky běžet až od okamžiku nabytí zletilosti

takové oběti, tj. až poté, co oběť dovršila 18. rok svého věku, pokud zde není jiná překážka bránící v jejím běhu.⁵⁸

Ještě před přijetím TZ došlo v oblasti ochrany dětí před CSEC i k dalším změnám, které mění postavení dětí – obětí trestných činů a jejich pachatelů. V těchto změnách se odrážejí nejen potřeby aplikační praxe, zejména pokud jde o zpřesňování některých skutkových podstat, ale i aktuální potřeby společnosti v oblasti ochrany dětí, deklarované především ve významných mezinárodních dokumentech zabývajících se touto problematikou.

3.2.1 Obchod s dětmi

Do 30. června 2002 byl v platnosti § 246 trestního zákona upravující trestný čin obchodování se ženami, který v odstavci 2 písmeno b) postihoval jednání spáchané vůči osobě mladší osmnácti let. Novelizací došlo ke změně názvu trestného činu na obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku, kdy předmětem útoku mohli být vedle žen také muži. Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu upravovala v odstavci 1 jednání vůči osobě mladší osmnácti let. Tento trestný čin byl obecnějším ve vztahu k trestnému činu obchodování s dětmi podle § 216a trestního zákona, kdy oba výše zmíněné trestné činy lze pro svůj sexuální i komerční prvek zařadit pod CSEC. Novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 537/2004 Sb., s účinností od 22. října 2004, bylo z tohoto ustanovení (v souvislosti se zavedením nového trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a trestního zákona) vypuštěno „obchodování s dětmi pro jiný účel než je adopce nebo jiný obdobný účel,“ protože jinak by se trestný čin obchodování s dětmi překrýval s nově zavedeným trestným činem obchodování s lidmi. Tím došlo i k vyjádření rozdílu „předání dítěte k adopci“, na rozdíl od obchodování s dítětem „za účelem sexuálního zneužívání, k otroctví nebo nevolnictví, nuceným pracím nebo jiným formám vykořisťování“ tak, jak bylo uvedeno v § 232a odstavec 1 trestního zákona.

Ve výstupních statistikách Ministerstva spravedlnosti lze nalézt údaje o trestných činech a pachatelích dle § 216a trestního zákona. Ostatní varianty obchodování s dětmi podle

⁵⁸ Takto stanovený běh promlčecí doby požaduje mimo jiné i návrh Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním, podle jejíhož ustanovení v článku 33 má být promlčecí lhůta dostatečně dlouhá po dosažení věku 18 let dítěte (oběti) tak, aby bylo možné efektivně trestně stíhat vybrané trestné činy postihující sexuální vykořisťování či zneužívání dítěte (oběti) i po dosažení zletilosti dítěte (oběti).

§ 232a odstavec 1 písmeno a), případně § 216 odstavec 2 písmeno a) trestního zákona z těchto sestav dohledat nelze.

V roce 2005 zaznamenala státní zastupitelství jeden případ obchodu s dětmi, kdy obviněnou byla žena. V roce 2006 a 2007 byly podány obžaloby na tři osoby, přičemž v roce 2006 se jednalo o ženy a v roce 2007 o muže. Následující rok nebyl zaznamenán ani jeden případ obchodu s dětmi.

Soudní statistiky uvádí za léta 2005 až 2009 dvě odsouzené osoby, a to ženy, kterým byl uložen podmíněný trest odnětí svobody s dohledem.

Systém CSLAV (Statistické trestní listy) umožňuje získat podrobnější data, vyhledávání je možné nejen podle paragrafů, ale také podle odstavců a písmen. Dále osahuje počty odsouzených osob a číslo za lomítkem uvádí počet trestních věcí. Např. v roce 2005 byly statistické listy odeslány na čtyři pachatele v jedné trestní věci, která řešila trestný čin únosu dítěte s majetkovým prospěchem podle § 216 odstavec 2 písmeno a) trestního zákona.

V oficiálních statistikách kriminality není na internetových stránkách Policie České republiky evidován od roku 2007 jediný případ obchodování s dětmi. Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008⁵⁹ shrnuje, že statistiky Policie České republiky jen ojediněle v roce 2008 zaznamenaly případy obchodování s lidmi, kdy obětí byla osoba mladší osmnácti let. Ve věkové skupině 15 až 18 let byly vykázány celkem tři oběti obchodování s lidmi (v kraji Severočeském) a jedna oběť v Západočeském kraji byla mladší 15 let.

V období od 1. ledna 2005 do 30. června 2009 bylo za obchodování s dětmi odsouzeno 43 osob a celkem se jednalo o 20 případů/trestních věcí. Průměrný věk pachatele v době spáchání činu byl 34 let, nejmladšímu bylo 19, nejstaršímu 55 let. Celkem 30% pachatelů tvořily ženy (13 osob), což je ve srovnání se skupinou pachatelů dětské prostituce a dětské pornografie nejvyšší podíl žen-pachatelek. Z České republiky pocházelo 63% pachatelů (27 osob), následovali občané Spolkové republiky Německo (5 osob), Ukrajiny (4 osoby) a Slovenska (3 osoby). Bez předchozího odsouzení bylo 58% pachatelů. V této skupině kriminálního chování se nejvíce vyskytoval trestný čin obchodování s lidmi (příp. se ženami), kde obětí byla osoba mladší 18 resp. 15 let, a to v 81% případech.

Na problém obchodování s dětmi reaguje TZ ustanovením § 168 upravujícím trestný čin obchodování s lidmi a ustanovením § 169, tedy trestným činem svěření dítěte do moci jiného. Těmito trestnými činy je pokryto jak jednání pachatele, který přiměje, zjedná, najme,

⁵⁹ Ministerstvo vnitra, odbor bezpečnostní politiky.

zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla, k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla, k službě v ozbrojených silách, k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo který kořistí z takového jednání (§ 168 odstavec 1 TZ) a dále jednání pachatele, který za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel (§ 169 odstavec 1 TZ).

Tyto trestné činy jsou obsaženy v hlavě II. dílu 1 zvláštní části TZ upravující trestné činy proti svobodě. V dílu 2 jsou pak obsaženy trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Svoboda člověka patří mezi základní lidská práva.⁶⁰

Zařazením trestných činů obchodování s lidmi podle § 168 TZ a zbavení osobní svobody podle § 171 TZ plní Česká republika mezinárodní závazek vyplývající z Mezinárodní úmluvy o otroctví publikované pod č. 165/1930 Sb. a některých dalších úmluv jako Rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 19. července 2002 o potírání obchodování s lidmi, Všeobecné deklarace lidských práv (jedná se zejména o článek 4), Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (článek 8), Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (článek 4) a Úmluvy o právech dítěte.⁶¹

Objektem výše uvedených trestných činů postihují CSEC je především ochrana nedotknutelnosti osoby podle článku 7 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) a osobní svoboda podle článku 8 LZPS. Svoboda člověka je základní lidské právo, představuje hodnotu, jež se svým významem blíží nejvyšším hodnotám, kterými jsou život a zdraví člověka.

Obchodování s lidmi podle § 168 TZ

Trestný čin obchodování s lidmi vznikl úpravou a rozšířením dosavadního trestného činu obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku s přihlédnutím k Rámcovému rozhodnutí Rady EU ze dne 19. července 2002 o potírání obchodování s lidmi (2002/629/JVV) a rámcovému rozhodnutí Rady EU o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a

⁶⁰ Článek 3 Všeobecné deklarace lidských práv, článek 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, článek 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

⁶¹ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku.

dětské pornografii (2004/68/JHA). Toto rámcové rozhodnutí navazuje na Společnou akci Rady č. 97/154/JVV ze dne 24. února 1997, o opatřeních v boji proti obchodování s lidmi a pohlavnímu zneužívání dětí. Obchodování s lidmi je spojeno se závažným porušováním základních lidských práv a lidské důstojnosti a zahrnuje takové kruté praktiky, jako jsou zneužívání a podvádění bezbranných osob, používání násilí, pohrůzek, nátlaku a otroctví spojeného se zadlužením. Rozhodující krok k mezinárodní spolupráci v této oblasti představuje protokol OSN o prevenci, potírání a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, kterým se doplňuje Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, dále též doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. 11 z roku 2000, o postupu proti obchodování s lidmi – R(2000) 11 – nezávazné doporučení, týkající se též České republiky, č. 16 z roku 2001, o prevenci sexuálního vykořisťování dětí – R(2001) 16 – nezávazné doporučení, týkající se též České republiky.⁶² Skutková podstata obchodování s lidmi implementuje všechny požadavky těchto mezinárodních dokumentů.

Trestný čin obchodování s lidmi není formulován tak, aby se vztahoval jen na přeshraniční obchodování, ale zcela obecně, takže zahrnuje i vnitrostátní obchodování s lidmi, což je reakcí na situaci, že Česká republika je v rámci organizovaného zločinu zdrojovou, cílovou i tranzitní zemí pro obchodování s lidmi. Tato skutková podstata postihuje pouze obchod s lidmi za účelem jejich vykořisťování v ní uvedenými formami, nikoliv samotné vykořisťování, které je postižitelné podle jiných ustanovení.

Objektem tohoto trestného činu je *osobní svoboda* v tom nejširším slova smyslu, tedy rozhodování prakticky ve všech sférách života (především jde o svobodu pohybu a rozhodování). Chrání se zde i morální zásady, s nimiž je obchodování s lidmi v příkrém rozporu.

Ustanovení § 168 TZ obsahuje dvě základní skutkové podstaty, které se liší především **předmětem útoku**. V odstavci 1 je předmětem útoku *dítě*, kdy obchodování s dětmi je postihováno v každém případě, neboť děti jsou bezbrannější než dospělí, a proto hrozí u nich větší nebezpečí, že se stanou obětí obchodu s lidmi. Ve vztahu k CSEC je právě toto ustanovení zásadní. V odstavci 2 jsou předmětem útoku *jiné osoby než děti (dospělí)*, které se však nerozhodovaly zcela svobodně, ale nacházely se v situaci, která svobodné rozhodování vylučuje. Za uvedených podmínek je irelevantní, že poškozená osoba dala k jednání pachatele souhlas. K těmto dvěma základním skutkovým podstatám přistupují tři kvalifikované skutkové podstaty.

⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

Jednání v **první skutkové podstatě** je trestné, dopustí-li se ho pachatel způsobem a za účelem uvedeným v tomto ustanovení. Na rozdíl od odstavce 2 (obchodování s dospělými) není zapotřebí, aby bylo vůči dítěti použito násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužito omylu, tísně nebo závislosti.

Účely zneužití oběti jsou uvedeny shodně v ustanovení § 168 TZ pro obchodování s dětmi i s dospělými. Jedná se o pohlavní styk nebo jinou formu sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo výrobu pornografického díla, odběr tkáně, buňky nebo orgánu z těla poškozeného, službu v ozbrojených silách, otroctví nebo nevolnictví, nucené práce nebo jinou formu vykořisťování.

Pohlavním stykem je jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, ať stejného nebo různého pohlaví. Jde o širší pojem než soulož.⁶³ Takové jednání směřuje k pohlavnímu ukojení jiné osoby, ale nezáleží na tom, zda k němu dojde. Má-li být dítě užito k prostituci, naplňuje pachatel kvalifikační okolnost v odstavci 3 písmeno d) TZ.

Sexuálním zneužíváním se míní podobné sexuální útoky jako při trestném činu pohlavního zneužití.

Otázce zneužití dítěte *k výrobě pornografického díla* se věnuji v rámci výkladu o trestném činu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ.

Sexuálním obtěžováním se rozumí méně intenzivní zásahy do pohlavní sféry dotčené osoby než pohlavní styk nebo sexuální zneužívání, zejména méně intenzivní dotyky na různých částech jejího těla, fotografování obnažených eroticky významných částí těla apod., dále i její zapojení do produkce při striptýzových představeních, v tzv. peep show nebo jiném sledování svlékání dotčené osoby anebo i jiné srovnatelné chování pachatele ze sexuálních motivů.

Definici pojmů *odběru tkáně, buňky nebo orgánu* z těla upravuje zákon č. 285/2002 Sb., transplantční zákon.⁶⁴

⁶³ Může se tedy jednat přímo o spojení pohlavních orgánů (coitus), ale i o orální sex (felatio či cunilinctus), coitus analis, coitus inter femora, sání prsních bradavek (sactustupratio) apod., ale i různé typy tzv. erotických masáží zejména prováděné na pohlavních orgánech i s pomocí vibrátorů a jiných přístrojů za účelem ukájení pohlavního pudu.

⁶⁴ *Odběrem* se rozumí všechny zákroky nutné pro odběr lidských tkání, buněk nebo orgánů určených pro transplantaci, ale i za jiným účelem, např. v souvislosti s léčebně preventivní péčí, lékařskou vědou, výzkumem a výukovými účely, včetně vyšetření za účelem posouzení zdravotní způsobilosti dárce a jeho přípravy na odběr. *Orgánem* se rozumí samostatná a životaschopná část lidského těla tvořená strukturovaným uspořádáním různých tkání, která má zachování svoji strukturu, cévní zásobení a schopnost vykonávat fyziologické funkce s významnou mírou autonomie. *Tkáněmi* a *buňkami* jsou stavební součásti lidského těla včetně pozůstatků získaných při chirurgických operacích, dále krevetvorné buňky získané z kostní dřeně, z periferní a pupečnickové krve, s výjimkou orgánů, krve a jejích složek, pohlavních buněk, embryonálních a fetálních tkání a orgánů, vlasů, nehtů, placenty a odpadových produktů tělního metabolismu.

Otroctvím je stav fyzické osoby (otroka), která je předmětem vlastnického práva nebo jeho některých složek.⁶⁵ Jinými slovy jde tedy o stav, spočívající v tom, že jistým lidem se upírá povaha osobnosti, kterou se člověk liší od jiných bytostí, v důsledku čehož pak takové osoby nejsou pokládány za svobodné lidi, nýbrž v podstatě za bytosti, které jsou předmětem vlastnického práva nebo některých jeho atributů (podobně jako např. hospodářské zvíře).

Nevolnictvím se rozumí nejtěžší stupeň poddanství, kdy nevolník je zcela ekonomicky i osobně bezprávný a plně závislý na rozhodnutí vrchnosti, která ho může zásadním způsobem omezovat a v podstatě s ním i nakládat (disponovat) podobně jako se svým majetkem. Nevolník na rozdíl od otroka není tedy předmětem vlastnického práva nebo některých jeho složek, ale je bezprostředně podřízen vrchnosti, a proto se nemůže bez zvláštního svolení vzdálit z přikázaného obvodu, nemůže uzavřít manželství, nemůže volně disponovat se svým majetkem, obracet se svobodně na soud apod.

Nucenou prací je každá práce nebo služba, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně.⁶⁶ Definice toho, co se za nucenou nebo povinnou práci nepovažuje, jak ji stanoví Úmluva MOP č. 29/1930 v článku 2 bodu 2 je dokonce ještě širší, než v článku 9 odstavec 2 LZPS, která stanoví, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám, přičemž současně v odstavci 2 tohoto článku stanoví případy, na které se toto ustanovení nevztahuje. Podobně stanoví zákaz nucené práce i článek 4 odstavec 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,⁶⁷ podle něhož se od nikoho nebude vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce. I tento článek uvádí výjimky. Nucená nebo povinná práce je zakázána také Mezinárodním paktem o občanských a politických právech publikovaným pod č. 120/1976 Sb. Za jinou formu vykořisťování je třeba považovat jakoukoli jinou činnost pachatele, při níž získává z činnosti poškozeného jakýkoli neoprávněný majetkový prospěch.⁶⁸

Pro obě základní skutkové podstaty je shodným způsobem popsán i **způsob obchodování s lidmi**. K němu dochází tím, že pachatel k výše uvedenému účelu poškozenou osobu přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá.

Pachatel *přiměje* poškozené dítě k účelu uvedenému v § 168 TZ, když na dítě působí svým vlivem, který vyplývá ze vztahu mezi nimi. Může jít i o pohrůzku násilí nebo jiné újmy apod.

⁶⁵ Článek 1 bod 1 Úmluvy o otroctví.

⁶⁶ Článek 2 odstavec 1 Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 29/1930, o nucené nebo povinné práci.

⁶⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

⁶⁸ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1518.

Zjednáním je uzavření jakékoli smlouvy či dohody (s výjimkou dohody, kterou lze zahrnout pod najmutí, které je samostatným znakem), a to i konkludentní, jež směřuje k tomu, aby takové osoby bylo užito k účelu popsanému v některém z písmen a) až e). Musí zde tedy být projev vůle obou stran, a to jak pachatele, tak i poškozeného. Nezáleží na tom, zda si taková osoba si uvědomuje skutečný smysl takové smlouvy nebo dohody či nikoli. Pachatel však při jejím uzavírání musí směřovat k tomu, aby poškozeného bylo užito způsobem popsaným v některém z písmen a) až e).

Pod pojmem *najme* se chápe uzavření jakékoli i konkludentní smlouvy, jejímž obsahem je najmutí, tedy zpravidla zaměstnání, resp. příslib zaměstnání osoby směřující k tomu, aby jí bylo užito způsobem popsaným v některém z písmen a) až e).

Zlákáním se rozumí získání poškozeného (např. lákavými sliby, penězi apod.) k pohlavnímu styku nebo k jiné formě jejího užití ve smyslu písmen a) až e). U otroctví může pachatel zneužít např. i sado-masochistických sklonů poškozeného.

Svedení je blízké zlákáni, spočívá v tom, že pachatel úmyslně vzbudí (jinak než zlákáni) v poškozeném rozhodnutí k některé z forem užití poškozeného ve smyslu písmen a) až e).

Dopravením se rozumí přemístění poškozeného do ciziny nebo na jiné místo i v České republice, než se tato osoba v době činu zdržovala.

Ukrytím je umístění takové osoby na skryté místo nebo do úkrytu. Pachatel dítě ukryje, zejména jestliže je umístí na takovém místě, kde není dosažitelné pro své zákonné zástupce. Také ukrytí může být pachatelem provedeno i se souhlasem dítěte.

Zadržováním je jednání, při němž pachatel omezuje tuto osobu na svobodě za účelem, aby jí bylo užito ve smyslu písmen a) až e).

Pod pojmem *vydá* se rozumí jakýkoli způsob předání takové osoby do moci jiného k dalšímu nakládání s ní ve smyslu tohoto ustanovení (typicky se to v praxi děje např. mezi „pasáky prostitutek“). Může jít i o svěření takové osoby prostřednictvím další osoby (prostředníka). Může se tak stát za odměnu, kterou bude především odměna finanční, ale i jiná, např. ve formě daru (cenných věcí, zlatých předmětů apod.), za jiný prospěch, ale i bez takové protihodnoty.

Trestný čin je u obou základních skutkových podstat **dokonán** momentem, kdy dojde k tomu, že pachatel poškozeného přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá k účelu uvedenému pod písmeny a) až e). Dosažení účelu není k dokonání zapotřebí. Znakem trestného činu obchodování s lidmi není úplatnost, i když tak tomu většinou bude.

Vedle trestnosti samotného obchodování s lidmi je trestné u obou základních skutkových podstat i kořistění z takového jednání. *Kořistěním* se rozumí jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z takového jednání. Patří sem např. i osoba, která zajistí potřebné doklady nebo potvrzení za účelem vycestování do jiného státu, osoba, která pronajme dům např. k činnostem uvedeným pod písmeny a), b). Kořistění předpokládá, že došlo k jednání jiné osoby způsobem uvedeným v alinea 1. To je rozdíl od jiné formy vykořisťování podle písmena e), která je samotným obchodováním podle alinea 1. I z takové činnosti může někdo jiný kořistit. Některá jednání, jež jsou materiálně pomocí k trestnému činu, mohou naplňovat znak kořistění z obchodování s lidmi, a proto se jedná v těchto případech o pachatelství.

Jedná se ve smyslu § 13 odstavec 2 TZ o trestný čin **úmyslný**. Úmysl se musí vztahovat i na některý z účelů uvedený pod písmeny a) až e) v odstavci 1. Postačí úmysl eventuální.

Pachatel nemusí mít žádnou zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení, a proto jím může být *kdokoli*.

S ohledem na problematiku této práce je třeba v této souvislosti jako **okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby** zmínit spáchání činu jako *člen organizované skupiny* podle § 168 odstavec 3 písmeno a) TZ, dále *v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci* podle § 168 odstavec 3 písmeno d) TZ⁶⁹ a *ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech* podle § 168 odstavec 4 písmeno c) TZ.⁷⁰

Jednočinný souběh trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ s trestným činem organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 TZ, popř. násilného překročení státní hranice podle § 339 TZ a zavlčení podle § 172 TZ je možný. Jednočinný souběh trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ s trestným činem svěřením dítěte do moci jiného podle § 169 TZ za účelem adopce nebo pro jiný podobný účel je vyloučen, půjde jen o trestný čin podle § 169 TZ. Trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 1 písmeno a) nebo odstavec 2 písmeno a), odstavec 3 písmeno d) TZ je

⁶⁹ K naplnění této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby není třeba, aby jiného bylo skutečně k prostituci užito, ale postačí, že pachatel se dopustil činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci. Pachatel zde jedná v úmyslu, aby bylo jiného užito k prostituci, a proto nemusí k prostituování zneužitě osoby dojít, např. proto, že se jí podaří včas utéct, dojde k zásahu policejních orgánů apod.

⁷⁰ Organizovaná skupina působí ve více státech, jestliže působí nejméně ve dvou státech, a to případně včetně České republiky (R 34/2005). Aby došlo k naplnění této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, pachatel musí čin uvedený v § 168 odstavec 1 nebo 2 TZ spáchat ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, a proto musí vědět, že jde o organizovanou skupinu v shora uvedeném smyslu, která působí nejméně ve dvou státech.

ve vztahu k trestnému činu kuplířství podle § 189 odstavec 1 TZ trestným činem speciálním, a jeho jednočinný souběh s tímto trestným činem je proto vyloučen. Vyloučen je i souběh trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ z důvodu speciality s trestnými činy zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ a neoprávněného odebrání tkání a orgánů podle § 164 TZ.

Trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 TZ v porovnání s jeho zněním v trestním zákoně rozšiřuje vymezení objektivní stránky, tedy způsobu jednání a účelu zneužití oběti. Jednání pachatele tak nyní může spočívat také ve svedení oběti k trestněprávně relevantnímu účelu. Nově bude trestný také ten, kdo z takového jednání kořistí, když z jednání jiného získává majetkový prospěch. Pro obchodování s dospělými byly zákonné způsoby jednání doplněny o pohrůžku jiné těžké újmy. Pokud se týká forem vykořisťování, přinesl TZ rozšíření jejich výčtu o odběr tkáně, buňky nebo orgánu z těla poškozeného a službu v ozbrojených silách. Vymezení sexuálního vykořisťování bylo navíc doplněno o užití oběti k výrobě pornografického díla. Zde se konkrétně projevuje ono zmiňované prolínání forem CSEC, když je zapotřebí lišit postih obchodu s dětmi podle § 168 odstavec 1 písmeno a) TZ a samotné zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193 TZ, jejichž jednočinný souběh je z důvodu speciality vyloučen. Znění kvalifikovaných skutkových podstat se přijetím TZ prakticky nezměnilo. Nově je zavedena možnost trestat pachatele také propadnutím majetku. Výrazná změna spočívá v zavedení odstavce 5, jenž sankcionuje jednání pachatele, který činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 způsobil smrt, a to trestem odnětí svobody v rozmezí deseti až osmnácti let nebo trestem propadnutí majetku. Možnost trestat pachatele propadnutím majetku vnímám jako velice pozitivní změnu, nicméně se domnívám, že soudy by měly mít možnost tento trest ukládat také v případech, kdy pachatel svým jednáním naplnil „pouze“ základní skutkovou podstatu trestného činu, neboť obchodování s lidmi je jednou z nejvýnosnějších trestných činností a k jeho efektivnímu postihu je nutno ukládat takové tresty, které budou citelně postihovat majetek pachatelů, kterým se již tato činnost nebude ekonomicky vyplácet.

Svěření dítěte do moci jiného podle § 169 TZ

Ustanovení o svěření dítěte do moci jiného bylo do TZ vloženo k splnění závazku plynoucího z článku 35 Úmluvy o právech dítěte uzavřené dne 20. listopadu 1989 v New

Yorku (vyhláška č. 104/1991 Sb.), který stanoví, že státy, jež jsou smluvní stranou Úmluvy, přijímají všechna nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná opatření k zabránění únosu dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.⁷¹

Vzhledem k obecnému vymezení skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi tak, že se vztahuje i na obchodování s dětmi za některým účelem vymezeným v § 168 odstavec 1 TZ, byla skutková podstata trestného činu svěřeni dítěte do moci jiného podle § 169 TZ zúžena jen na obchodování s dětmi za účelem adopce nebo za jiným obdobným účelem (např. k pěstounské péči). Tato skutková podstata je privilegovanou skutkovou podstatou k ustanovení § 168 TZ, které zajišťuje podstatně přísnější postih obchodování s dětmi pro některý z účelů uvedených v odstavci 1 písmeno a) až e). Tomu pak odpovídá i podstatně nižší sazba trestu odnětí svobody.

Objektem trestného činu podle § 169 TZ je *zájem na svobodě člověka (dítěte)*, a to i ve smyslu rozhodování o jeho dalším osudu a také na řádném výkonu péče, jež přísluší osobám, které ji podle zákona nebo úředního rozhodnutí vykonávají vůči dítěti. Není tu podmínkou, aby se dítě dostalo do horších poměrů, ba právě zejména v případě adopce je tomu spíše naopak. Důvodem trestněprávního postihu jsou morální zásady, neboť toto jednání je zavrženíhodné zejména z toho důvodu, že je uskutečňováno za peníze a předmětem tohoto „obchodu“ je dítě.

Předmětem útoku je pouze *dítě ve smyslu § 126 TZ*, jímž se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel.

Pojmem *svěří dítě do moci jiného* se rozumí jakýkoli způsob předání k dalšímu nakládání s dítětem ve smyslu tohoto ustanovení. Může jít i o svěřeni dítěte prostřednictvím další osoby (prostředníka).

Musí se tak stát *za odměnu*, kterou bude především odměna finanční, ale může se jednat i o odměnu jinou, ve formě daru (cenných věcí, zlatých předmětů apod.).

Pod pojmem *adopce* se rozumí osvojení, které je u nás upraveno v ustanovení § 63 až 77 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, (dále jen „ZOR“). Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, a mezi osvojencem a příbuznými osvojitele poměr příbuzenský.⁷² K adopci však nemusí dojít podle našeho práva

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

⁷² Osvojitelé mají práva a povinnosti rodičů při výchově dětí (§ 31 až 37b ZOR). O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Podle našeho práva se rozlišuje osvojení zrušitelné a nezrušitelné, při kterém je osvojitel zapsán

a v praxi půjde spíše o osvojení dítěte v cizině. I v takovém případě bude osoba, která za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce, trestně odpovědná podle § 169 TZ.

Jiným obdobným účelem je svěření dítěte za odměnu do moci jiného za účelem jeho výchovy a výživy, aniž toto jednání směřuje k adopci, např. do pěstounské péče nebo jiné obdobné péče nahrazující původní rodinnou nebo jinou výchovu, a to nejen v České republice, ale i v cizině (může jít o péči rodinného typu, ale i o péči kmenovou, popř. v rámci jiné komunity apod., neboť zákon ji blíže nevymezuje). Přitom musí jít o účel obdobný adopci. Pokud by však dítě bylo vydáno za účelem jeho užití k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání, k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla, k službě v ozbrojených silách, k otroctví, nevolnictví, k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, šlo by o trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 1, popř. i odstavec 3, 4 TZ.⁷³

Po subjektivní stránce je třeba **úmyslu**.

Pachatelem může být *kdokoli, kdo má dítě ve své moci*. Zpravidla to budou rodiče, osvojitelé, poručník ustanovený soudním rozhodnutím, spíše výjimečně by to mohl být opatrovník, který by měl v době činu dítě v přímé péči, fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy soudním rozhodnutím, pěstoun, kterému bylo soudním rozhodnutím svěřeno dítě do pěstounské péče, pracovníci ústavu, ve kterém se vykonává ústavní výchova na základě soudního rozhodnutí, nebo pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc svěřené jim do péče na základě rozhodnutí soudu, pracovníci ústavu, ve kterém byla ochranná výchova nařízena rozhodnutím soudu nebo přeměněna ochranná výchova v ústavní výchovu či osoba, které bylo předáno nezletilé dítě do péče na základě usnesení soudu o předběžném opatření podle § 76a odstavec 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), ocitlo-li se takové nezletilé dítě bez jakékoli péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny.

Z **okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby** je z hlediska CSEC významné spáchání činu jako *člen organizované skupiny* podle § 169 odstavec 2 písmeno a) TZ a *ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech* podle § 169 odstavec 3 písmeno c) TZ. Mimo to je komerční aspekt vyjádřen *úmyslem získat pro sebe nebo jiného značný*

v matrice místo rodiče osvojence. Z hlediska trestní odpovědnosti však nezáleží na tom, zda jde o osvojení zrušitelné či nezrušitelné.

⁷³ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1528.

prospěch, popř. *prospěch velkého rozsahu*.⁷⁴ Pokud jde o zavinění u tohoto následku, vyžaduje se zde ve smyslu § 17 písmeno a) TZ úmysl, přitom však k dokonání trestného činu podle § 169 odstavec 1, 2 písmeno d) TZ a podle § 169 odstavec 1, 3 písmeno b) TZ postačí, aby pachatel jednal v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, ale nemusí tohoto prospěchu dosáhnout (např. proto, že mu osoba, jíž dítě svěřil, nezaplatí).

Souběh trestného činu svěření dítěte do moci jiného podle § 169 TZ s trestnými činy zbavení osobní svobody podle § 170 TZ, omezování osobní svobody podle § 171 TZ, zavlčení podle § 172 TZ a vydírání podle § 173 TZ není vyloučen.

Trestný čin svěření dítěte do péče jiného podle § 169 TZ nahrazuje trestný čin obchodování s dětmi, který upravoval § 216a trestního zákona a který je částečně obsažen v § 168 TZ. Je na místě konstatovat, že TZ zpřesnil a rozšířil paragrafové znění tohoto trestného činu. Ve druhém odstavci se nově objevuje znak opětovnosti, ve třetím odstavci pak znak spočívající ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Komerční aspekt byl v předchozí kvalifikované skutkové podstatě vymezen znakem získání značného prospěchu. Nově k naplnění kvalifikované skutkové podstaty postačuje, jednal-li pachatel v úmyslu získat pro sebe či jiného značný prospěch (§ 169 odstavec 2 písmeno d) TZ), popř. prospěch velkého rozsahu (§ 169 odstavec 3 písmeno b) TZ) bez ohledu na to, zda jej ve skutečnosti získal. Toto zpřísnění je v kontextu lukrativnosti a vidiny nemalého zisku z trestného jednání zcela na místě. V tomto ohledu hodnotím kladně také rozšíření sankcí o trest propadnutí majetku v odstavci 2 a 3.

Obchodování s dětmi jakožto jednu ze tří forem CSEC můžeme rozdělit na obchod s dětmi pro sexuální a pro jiné účely. Z hlediska striktního sledování definice CSEC jakožto použití dítěte pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu, bychom uvažovali v rámci tuzemské právní úpravy pouze o trestném činu obchodování s lidmi dle § 168 odstavec 1, písmeno a), případně odstavec 3 a 4 TZ, kde předmětem útoku je dítě, jeho užití se vztahuje na přiměnění, zjednání, najmutí, zlákáání, svedení, dopravení, ukrytí, zadržování nebo vydání jinému, přičemž sexuální účel jednání představuje pohlavní styk, jiné formy sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo výroba pornografického díla. Komerční aspekt je vyjádřen jednáním spočívajícím v kořistění z jednání uvedeného v alinea 1. Trestněprávní odpovědnost za výše uvedené jednání je širší než mezinárodní definice obchodování s lidmi, neboť český

⁷⁴ Pokud jde o značný prospěch, vyplývá z ustanovení § 138 odstavec 1, 2 TZ, že činí nejméně 500 000 Kč, *prospěch velkého rozsahu* pak nejméně 5 000 000 Kč, poněvadž se na jeho určení vztahuje obdobně výkladové pravidlo pro určení výše škody.

TZ nevyžaduje v § 168 odstavec 1 alinea 1 znak úplatnosti. Tento fakt je možno hodnotit vzhledem k možným komplikacím v rámci dokazování kladně. Trestný čin obchodování s lidmi dopadá na pachatele, kteří sami nejsou sexuálně fixováni na dítě, ale dítě jako zboží dodávají „konzumentům“. Jejich hlavním motivem je zisk, nikoliv uspokojování svých sexuálních potřeb, jedná se o pachatele – kuplíře či překupníky. Trestný čin obchodování s lidmi dle § 168 odstavec 1 písmeno a), případně odstavec 3 a 4 TZ tak dopadá na případy, kdy je zneužití dítěte realizováno prostřednictvím třetí osoby, na rozdíl od trestných činů kuplířství a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ, ve kterých jde o situace, v nichž dochází k dohodě pachatele se samotným dítětem, které své služby poskytuje za úplatu. Tento rozdíl je rovněž vyjádřen ve větší závažnosti a tedy přísnější trestnosti a současně specialitě trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ ve vztahu k trestnému činu kuplířství podle § 189 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ. Domnívám se, že jednání obsažena v § 168 odstavec 1 dostatečným způsobem postihují jak intrafamiliární formu obchodu s dětmi, tak formu extrafamiliární, neboť skutková podstata obsahuje rozsáhlý výčet jednání, která spadají pod pojem obchodování, přičemž některá z nich v sobě dokonce obsahují určitý stupeň nátlaku nebo zneužití (přiměje, zláká, zadržuje). Trestně odpovědní tak budou rodinní příslušníci, či jiné blízké osoby, které budou dítě prodávat k různým formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování, výrobě pornografického díla nebo budou dítě nabízet k prostituci a dítě se tak stane jejich pravidelným zdrojem příjmů. Jejich jednání bychom nejspíš vnímali tak, že poškozené dítě přiměli, zjednali či najali k některému z trestněprávně relevantních účelů. V případě extrafamiliárního obchodu s dětmi dochází k předání dítěte za odměnu jiným osobám za účelem lepších životních podmínek, typicky se bude jednat o nalákání dítěte do zahraničí za určitou práci a následné nucení k prostituci, které bychom mohli charakterizovat jako zlákáání či svedení. Skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi pamatuje také na únosy dětí, především jednáními spočívajícími v dopravení, ukrytí a zadržování dítěte. Budeme – li pátrat po příčinách obchodu s dětmi, vždy narazíme na špatné a tíživé sociální zázemí, které má za následek tento závažný zásah do svobody dítěte.

3.2.2 Dětská prostituce

Od ledna 2004 obsahoval trestní zákon ustanovení § 217a upravující trestný čin svádění k pohlavnímu styku. Jednalo se o speciální trestný čin k trestnému činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 trestního zákona. Byl vyloučen souběh s trestným činem kuplířství podle § 204 trestního zákona, který byl naopak speciálním k ustanovení § 217a trestního zákona. Zařazení tohoto trestného činu do trestního zákona umožnilo mj. trestněprávně postihnout osoby uskutečňující prostituci s dítětem. Tento trestný čin dopadal také na případy, kdy prostituující se osoba mladší osmnácti let sexuální služby pachateli přímo nabízí. Do konce roku 2003 byly osoby využívající prostitučních služeb osob mezi 15 a 18 lety těžko trestně postižitelné (pokud nepoužily vůči této osobě násilí nebo nezneužily její závislosti), a proto také nejsou zachyceny v kriminálních statistikách. Ke komerčnímu zneužití dětí bylo možné přiřadit skutky kvalifikované jako ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odstavec 3 písmeno d) trestního zákona obsahující znak „získání značného prospěchu“.

Přes relativně vysoký výčet trestných činů, které mohou souviset s prostitucí, počet objasněných trestných činů je poměrně nízký. Příčinou je vysoká latence mravností kriminality a její obtížná prokazatelnost obecně. Ve statistikách ministerstva spravedlnosti lze informace o dětské prostituci vyhledat pouze vzhledem k trestnému činu svádění k pohlavnímu styku podle § 217a trestního zákona. V přehledech nejsou uvedeny odstavce a písmena u jednotlivých paragrafů, takže sice nalezneme informace o odsouzených osobách za trestný čin kuplířství, ale už nezjistíme, kolik z nich jej spáchalo v souvislosti s dětskou prostitucí (dle § 204 odstavec 3 písmeno c), odstavec 4 trestního zákona).

Celkový počet spáchaných trestných činů svádění k pohlavnímu styku podle § 217a trestního zákona se v letech 2005 až 2009 pohyboval od 11 do 30. Nejvíce (16) odsouzených osob bylo vykázáno v roce 2006, nejméně pak v roce 2009, kdy byla odsouzena pouze 1 osoba. V tomto období se mezi odsouzenými vyskytla jediná žena, a to v roce 2007. Čtyřem pachatelům byl uložen trest odnětí svobody do 5 let. Převažovaly však podmíněné tresty odnětí svobody.

Na státních zastupitelstvích se v letech 2005 až 2008 projednávalo průměrně 31 případů trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 217a trestního zákona ročně. Obžaloby byly podány proti 31 osobám v roce 2005, proti 25 osobám v roce 2006, proti 22

osobám v roce 2007 a v roce 2008 proti 35 osobám, kdy 12 z těchto pachatelů bylo starších 50 let.

Evidence statistických trestních listů (CSLAV) přináší informaci o 234 osobách, které byly odsouzeny v období let 2005-2009 za některý z trestných činů, který odpovídá dětské prostituci.

V období od ledna 2005 do poloviny roku 2009 bylo zjištěno celkem 300 pachatelů, kteří se dopustili CSEC ve formě dětské prostituce. Ženy jako pachatelky tvořily v této skupině 24%. Průměrný věk pachatele v době spáchání činu byl 33 let, nejmladší se trestného činu dopustil ve svých 17 letech, nejstarší v 57 letech. Pachatelé s českou národností tvořili většinu (90%, 270 osob), 10 pachatelů bylo ze Slovenské republiky, 9 pocházelo z Asie (Vietnam a ostatní asijské státy). Spolková republika Německo byla zastoupena 7 pachateli, po jednom odsouzeném pak Litva a Polsko. Celkem 62% pachatelů odsouzených v souvislosti s dětskou prostitucí již mělo záznam v rejstříku trestů. Při porovnání se složením skupiny pachatelů dětské pornografie a obchodu s dětmi, jsou ve skupině dětské prostituce více zastoupeni pachatelé s kriminální zkušeností. Nejvíce pachatelů odsouzených v souvislosti s dětskou prostitucí (68%, 203 osob) se dopustilo trestného činu kuplířství, kdy obětí byla osoba mladší 18, resp. 15 let. Třetina pachatelů byla odsouzena pro spáchání trestného činu svádění k pohlavnímu styku dle § 217a trestního zákona.

Vzhledem k tomu, že trestní právo nepostihuje prostituci jako takovou, je nutno se na problém dětské prostituce dívat očima trestných činů, které postihují její jednotlivé aspekty. Bude se jednat zejména o trestný čin kuplířství podle § 189 TZ kriminalizující jednání pachatele, který jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kořistí z prostituce provozované jiným, dále o trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ spočívající především v ohrožení mravního vývoje dítěte tím, že jej pachatel svádí nebo mu umožní vést nemravný život. Ve výčtu nesmí chybět trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ, spočívající v tom, že pachatel nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplaty, výhodu nebo prospěch.

Trestné činy postihující závadové jednání vztahující se k dětské prostituci jsou obsaženy v hlavě III. a IV. zvláštní části TZ. Obecně o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti pojednám v souvislosti s obecným úvodem v následující kapitole věnované dětské pornografii.

Na tomto místě se budu věnovat hlavě IV. zvláštní části TZ, tedy trestným činům proti rodině a dětem. Podle článku 32 odstavec 1 LZPS jsou rodičovství a rodina pod ochranou zákona. Dále je zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Obdobně je ochrana rodiny, dětí a mládeže zakotvena v základních mezinárodních dokumentech. Jedná se zejména o článek 16 Všeobecné deklarace lidských práv, článek 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a článek 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Další významnou smlouvou související s touto problematikou je Úmluva o právech dítěte a Mezinárodní smlouva o odstranění všech forem diskriminace žen.⁷⁵

Nad rámec těchto dokumentů a úmluv je poskytována speciální ochrana dětem, která je zaručena zejména na základě Úmluvy o právech dítěte. Ve smyslu článku 32 odstavec 1 je uznáváno právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro dítě nebezpečná nebo bránit vzdělávání dítěte nebo která může být škodlivá pro fyzické a duševní zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji. Podle článku 33 smluvní strany této Úmluvy přijímají všechna nezbytná opatření k zajištění ochrany dětí před nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek definovaných příslušnými mezinárodními smlouvami a k zabránění využívání dětí při jejich nezákonné výrobě a obchodování s těmito látkami. V článku 34 této Úmluvy je zakotvena speciální úprava před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním dětí tak, aby bylo zabráněno jejich svádění nebo donucování k jakékoli nezákonné sexuální činnosti, jejich využívání k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování, anebo využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacení. Dále je zde upravena ochrana dětí před jejich únosy, prodejem a obchodováním s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.

Trestní právo poskytuje v hlavě IV. zvláštní části TZ ochranu rodině a dětem proti činům, jimiž je narušován především zdárný a řádný vývoj dětí, jejichž výchova je zajišťována a realizována zejména v rodině, a proto je v této souvislosti kladen důraz na to, aby se nerušeně odvíjely i vztahy v rodině.

Objektem trestných činů v hlavě IV. zvláštní části je zájem na důsledném uplatnění řádné výchovy, výživy, dále na tělesném a duševním vývoji dítěte a na harmonických vztazích v rodině fungujících podle základních společenských norem.

Pachatelem trestných činů podle § 201 TZ a 202 TZ může být kdokoli.

⁷⁵ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku.

U trestného činu svádění k pohlavnímu styku se po **subjektivní stránce** vyžaduje úmyslné zavinění, ustanovení § 201 TZ umožňuje spáchání trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle i z nedbalosti.

Z předešlé škály trestných činů do této hlavy náležejících TZ vyčlenil původní trestný čin obchodování s lidmi, který v modifikované podobě jako trestný čin svěřeni dítěte do moci jiného podle § 169 TZ zařadil do hlavy II., mezi trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, dílu 1 pod trestné činy proti svobodě, kam svou povahou a charakterem porušených zájmů spíše patří.⁷⁶

Kuplířství podle § 189 TZ

Organizování prostituce a kořistění z ní je stále výrazným problémem některých částí republiky, zejména velkých měst a příhraničí. Občanské soužití je mimo jiné chráněno, z hlediska mravnosti a svobodného rozhodování člověka ustanovením § 189 TZ.

V průběhu historie se vyvinuly tři způsoby reakce veřejné moci na prostituci: systém represivní (stát prostituci zakazuje a trestá), systém reglementační (stát prostituci jako nutné zlo připouští, ale upravuje tak, aby neškodila) a systém aboliční (stát se o prostituci jako takovou nestará, zakročuje proti ní jen v případě, že porušuje veřejnou mravnost). Pro historii prostituce byla do roku 1922 určující reglementace opírající se o rakousko-uherské normy, v letech 1922-1945 abolice přijetím zákona č. 241/1922 Sb.z. a n., o potírání pohlavních nemocí, a od roku 1945 postupně převládla represivní koncepce.⁷⁷

Dne 14. března 1953 přistoupilo Československo k Úmluvě OSN o potlačení obchodu s lidmi a využívání prostituce třetími osobami ze dne 2. prosince 1949, která se jeví jako překážka přijetí zákonné úpravy prostituce v České republice, neboť zavazuje stát ke stíhání celé řady jednání, která by pro fungující regulaci prostituce byla nevyhnutelná (např. článek 2 týkající se provozování a financování nevěstinců) a naopak zavazuje stát ke zrušení registrace a ohlašovací povinnosti prostitutek (článek 6), což je nezbytným předpokladem reglementace).⁷⁸

⁷⁶ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1714.

⁷⁷ Jelínek J., a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 552.

⁷⁸ Novotný, O., Vanduchová, M. a kol.: Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010, str. 124.

Jak předchozí, tak nová trestněprávní úprava vychází z absolutního zákazu kuplířství a závažnost organizování prostituce a kořistění z ní se snaží postihnout relativně přísnými tresty, zejména v kvalifikovaných skutkových podstatách.⁷⁹

Kuplířství je pachateli spácháno většinou tak, že podnikatelé zejména v oboru hostinská činnost a ubytování najímají pomocí inzerátů zveřejňovaných v novinách za příslib ubytování a trvalého nebo vedlejšího pracovního poměru s vysokými výdělky dívky a mladé ženy do své provozovny (nočních klubů) za účelem provozování prostituce. Po zjednání provozování prostituce ústním příkazem stanoví podmínky provádění prostituce například tak, že prostřednictvím svých pracovníků v klubu, nejčastěji barmanů, od zákazníků inkasují za pohlavní styk s dívkou na pokoji finanční prostředky a následně oproti podpisu dívkám z těchto částek vyplácejí předem stanovenou odměnu a zbylé částky si současně s příslušnou evidencí pravidelně přebírají z předem určeného místa v klubu. Není výjimkou, že prostitutky, zejména cizí státní příslušnice ze zemí bývalého Sovětského svazu, zpočátku žádnou odměnu vyplacenou nedostanou, neboť pokrývá dluhy vzniklé zprostředkováním jejich dopravy a vyřizováním úředních formalit, nebo jsou jim v případě jejich „nekázně“ peníze strhávány pod záminkou finančních pokut.⁸⁰

Objektem trestného činu kuplířství podle § 189 TZ je *ochrana mravnosti a svobodného rozhodování člověka v sexuální oblasti*.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel k provozování prostituce jiného přiměje, zjedná, najme, zláká, svede anebo pachatel kořistí z prostituce provozované jiným. Každé z alinea je samostatnou skutkovou podstatou.

Pojem *prostituce* TZ nevymezuje a ponechává jeho vymezení nauce a praxi. Prostitucí se rozumí nejen pohlavní styk s jinou osobou nebo osobami za úplatu uskutečňovaný formou soulože, ale i všechny další formy ukájení pohlavního pudu jiné osoby stejného nebo opačného pohlaví tělesným stykem za úplatu.⁸¹ Nemusí tedy jít jen o soulož, tedy přímý styk pohlavních orgánů, ale může jít též o dotyky na kterékoli části těla, onanii nebo vzájemnou onanii. Pojmy „pohlavní styk“ a „soulož“ nelze tedy považovat za synonyma.

Prostituce sama o sobě není trestná, může být přestupkem podle § 47 odstavec 1 písmeno c) zákona ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, (dále jen „**PřesZ**“), pokud vzbudí veřejné pohoršení a dále ji lze postihovat jako přestupek proti pořádku ve věcech územní

⁷⁹ Jelínek J., a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 553.

⁸⁰ Bláha R.: Trestněprávní aspekty prostituce v České republice. Praha: LexisNexis CZ, s.r.o., 2008, s. 51.

⁸¹ R 22/1995 – Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11.8.1994, sp. zn. 4 To 518/94.

samosprávy podle § 46 odstavec 2 PřesZ, je-li provozována na veřejných místech, na nichž je zakázána obecně závaznou vyhláškou.

Alinea 1 postihuje jednání spočívající v přiměnění, zjednání, najmutí, zlákaní a svedení jiného k provozování prostituce. Tento druh jednání je podobný návodu ve smyslu § 24 odstavec 1 písmeno b) TZ, ale jsou zde obsaženy i určité formy donucení, a postačí i pouhá dohoda. Ne všechny formy jednání vyžadují, aby jednání směřovalo k získání majetkového prospěchu. Jednáním je uzavření smlouvy či dohody (i konkludentní), jejímž obsahem je provozování prostituce. Musí zde tedy být projev vůle obou stran, a to jak kuplíře, tak i osoby provozující prostituci. Nezáleží na tom, zda taková osoba s prostitutí začíná, nebo ji už v minulosti provozovala.

Pojem *přiměje jiného* není založen na násilí nebo pohrůžkách a neobsahuje v sobě ani žádné jiné prvky agresivity. Formy, jimiž pachatel jiného přiměje, tak mohou mít různé podoby. Může jít i o různé druhy přemlouvání či žádostí. Nabízí se zde široká paleta způsobů, jimiž lze oběť (nenásilnou formou, prostou výhrůžek) přimět k tomu, aby oběť konala, co po ní pachatel žádá.⁸²

Zjednáním je uzavření smlouvy či dohody (i konkludentní), jejímž obsahem je provozování prostituce. Musí zde tedy být projev vůle obou stran, a to jak kuplíře, tak i osoby provozující prostituci. Nezáleží na tom, zda taková osoba s prostitutí začíná, nebo ji už v minulosti provozovala.

Pod pojmem *najme* se chápe uzavření jakékoli i konkludentní smlouvy, jejímž obsahem je závazek osoby najímané, že provede určitý úkon, službu, práci apod. pro toho, kdo si ji najímá, anebo pro někoho jiného. V případě trestného činu kuplířství se najmutí týká provedení sexuálních služeb, tj. prostituce. Pachatel zde jedná v úmyslu, aby jí bylo užito k prostituci, avšak tento jeho úmysl nemusí být ve smlouvě přímo vyjádřen (může jít např. o smlouvu, že žena bude pracovat jako společnice, servírka, barová tanečnice, muž jako řidič, číšník, tanečník, společník apod.). Nezáleží na tom, zda je taková smlouva podle práva, na základě něhož se uzavírá, neplatná.

Zlákaním se rozumí chování pachatele spočívající v získání jiného, aby se dobrovolně rozhodl učinit určité služby. U trestného činu kuplířství tyto snahy směřují k získání jiného k prostituci uváděním např. lákavých slibů, nabídkou finančních či jiných výhod.

⁸² Časté jsou případy, kdy se více osob (zpravidla majitelé a provozovatelé nevěstinců) domluví za účelem optimalizace zisku, že konkrétní osobu prodají do jiné provozovny, nebo si prostitutky vyměňují, prodávají či nakupují mezi sebou. Většinou k tomuto připojuje použití násilí vůči prostitutce, aby se podrobila jednání svého kuplíře.

Svedením se rozumí u jiného úmyslně vzbudit rozhodnutí provozovat prostituci. Formy svedení mohou být velmi různorodé, může jít o přemlouvání, poučení, že tímto způsobem lze snadno získat větší množství finančních prostředků apod. Povahu svádění by mohlo mít i schvalování prostitute před jinou osobou, pokud by jí bylo sledováno vzbuzení rozhodnutí o provozování prostitute v této osobě. Svádění musí směřovat k individuálně určené osobě či osobám (tzv. hromadné svádění).⁸³

Alinea 2 sankcionuje *kořistění* z prostitute provozované jiným. Toto jednání je svou povahou obdobou podílnictví. Jednáním se zde rozumějí jakékoli způsoby získávání majetkového prospěchu z prostitute provozované jiným za podmínky, že lze dovést, že pachatel využívá vědomě svého vztahu k osobě provozující prostituci (může jít o jejího tzv. pasáka, ochránce, řidiče, který jí za úplatu vozí za zákazníky, či o osobu, která jí poskytuje ubytování za účelem prostitute nebo jí takové ubytování zprostředkovává, ale může jít i o tzv. vydržovanou osobu apod.). Předpokládá se určitá soustavnost trvání této činnosti, proto pouze skutečnost, že někdo přijme od osoby provozující prostituci příležitostně pohoštění nebo dárek, popř. jiné věci, nebude zpravidla stačit k závěru, že již kořistí z prostitute. K naplnění znaku „kořistí z prostitute provozované jiným“ v ustanovení § 189 o kuplířství se nevyžaduje, aby pachatel výslovně vyžadoval nebo vynucoval hmotný prospěch z prostitute jiného, ale postačí opakované přijímání úplaty za to, že provozování prostitute umožňuje.⁸⁴ Proto kořistil z prostitute i noční vrátný hotelu, který po dobu několika měsíců umožňoval ženám poskytujícím pohlavní styk za úplatu provozování prostitute v hotelu.⁸⁵ Tento znak je naplněn i tehdy, pokud prostitutka sama oslovuje muže s nabídkou erotických služeb, avšak cenu určuje jiná osoba, jíž prostitutka nakonec odevzdá všechny peníze a z těchto je poté teprve vyplacena.⁸⁶

Pachatelem tohoto trestného činu může být *kdokoliv*, může to být i osoba, která sama provozuje prostituci, která se však kuplířství musí dopustit ve vztahu k jiné osobě.

Trestný čin kuplířství vyžaduje *úmyslnou* formu **zavinění**.

V rámci problematiky CSEC patří mezi významné **okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby** spáchání činu *v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo jako člen organizované skupiny*.

⁸³ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1684.

⁸⁴ R 11/1978 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 1977, sp. zn. 11 Tz 17/77.

⁸⁵ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1686.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2003, sp. zn. 11 Tcu 164/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 11 Tcu 125/2003, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2004, sp. zn. 11 Tcu 103/2004.

Jednočinný souběh trestného činu kuplířství podle § 189 TZ s trestným činem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ není vyloučen. Trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 1 písmeno a) nebo odstavec 2 písmeno a), odstavec 3 písmeno d) TZ je ve vztahu k trestnému činu kuplířství podle § 189 odstavec 1 TZ trestným činem speciálním, a jeho jednočinný souběh s tímto trestným činem je proto vyloučen. Ve vztahu k trestnému činu kuplířství podle § 189 TZ je trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ skutkovou podstatou, která mimo jiné postihuje i zákazníky prostitutek či prostitutů mladších osmnácti let, může však být i jednáním, kterým kuplíř svádí dítě k provozování prostituce např. tím, že jemu nebo jiné osobě slibuje za prostituci ve formách uvedených v § 202 odstavec 1 TZ vysoké peněžní částky, aby ho nalákal k provozování prostituce jako činnosti, kde se dají „snadno“ vydělat „velké peníze“.

Nový TZ upravil znění trestného činu kuplířství podle § 189 TZ s ohledem na skutkovou podstatu obchodování s lidmi podle § 168 TZ, která již není formulována pouze ve vztahu k přeshraničnímu obchodování, ale zcela obecně, a proto se vztahuje i na vnitrostátní obchodování s lidmi. To znamená, že byl vypuštěn odstavec 2 § 204 trestního zákona a TZ tak neobsahuje jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby tu skutečnost, že pachatel kuplířství spáchal za použití násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného. Taková jednání mohou být posuzovaná jako souběh trestného činu kuplířství podle § 189 TZ s trestným činem znásilnění podle § 185 TZ nebo sexuálního nátlaku podle § 186 TZ vzhledem k nové konstrukci jejich skutkových podstat. V odstavci 1 je nově obsaženo najmutí a zlákáání. Při srovnání forem jednání, uvedených v ustanovení § 168 odstavec 1 TZ a § 189 odstavec 1 TZ vidíme, že všechny, které jsou obsaženy v § 189 odstavec 1 TZ, tj. přiměnění, zjednání, najmutí, zlákáání a svedení, najdeme také u trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 1 TZ, který navíc obsahuje jednání ve formě dopravení, ukrytí a vydání. Účel takového jednání je v § 189 odstavec 1 TZ vymezen jako provozování prostituce, zatímco v § 168 odstavec 1 písmeno a) TZ jako užití jiným k pohlavnímu styku, jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo výrobě pornografického díla a v § 168 odstavec 3 písmeno d) TZ jako úmysl, aby jiného bylo užito k prostituci. Zdá se, že pojem prostituce, tak jak jej definuje judikatura, totiž nejen pohlavní styk s jinou osobou nebo osobami za úplatu uskutečňovaný formou soulože, ale i všechny další formy ukájení pohlavního pudu jiné osoby stejného nebo opačného pohlaví tělesným stykem za úplatu, by měl být obsažen ve výčtu účelů jednání uvedených v § 168 odstavec 1 písmeno a), popř. odstavec 3 písmeno d) TZ. Nicméně s ohledem na skutečnost, že trestní zákon v ustanovení § 204 odstavec 3 písmeno c) jako okolnost podmiňující použití

vyšší trestní sazby obsahoval spáchání činu na osobě mladší osmnácti let, kterou v současné právní úpravě nenajdeme, je nutno konstatovat, že přes možnost aplikace ustanovení § 168 odstavec 1 písmeno a), odstavec 3 písmeno d) TZ jakožto speciálního trestného činu, přímá úprava pro kuplířství s dětmi chybí. Sankce za tento trestný čin TZ jednoznačně zpřísnil, kdy nejenže zvýšil trestní sazby trestu odnětí svobody až na patnáct let (v případě způsobení smrti takovýmto činem), ale zcela správně také zavedením nových trestů zákazu činnosti, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a propadnutí majetku (tento však pouze v případě naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 189 odstavec 3 a 4 TZ). Obdobně jako u sankcí trestného činu obchodování s lidmi však jako nedostatek právní úpravy spatřuji v absenci trestů postihující majetek pachatele, který svým jednáním naplnil „pouze“ skutkovou podstatu trestného činu kuplířství podle § 189 odstavec 1 a 2 TZ.

Ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ

Objektem trestného činu ohrožování výchovy dítěte je *zájem na řádné výchově dětí*, která má být vedena v souladu se zásadami morálky občanské společnosti tak, aby byl zaručen jejich řádný rozumový, mravní a citový vývoj.

Předmětem útoku mohou být jen děti, tedy ve smyslu ustanovení § 126 TZ osoby mladší osmnácti let. Pokud jde o jednání uvedená pod písmenem a), b) nebo c) má se zde na mysli dítě bez ohledu na případně nabytou zletilost uzavřením manželství před dovršením osmnáctého roku věku podle § 8 odstavec 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (dále jen „**ObčZ**“). U jednání pod písmenem d) to může být osoba mladší osmnácti let jen před nabytím zletilosti, poněvadž taková zletilá osoba již není v péči jiné osoby. Tato osoba však musí být na takovém stupni duševního vývoje, aby ji pachatelovo závadné chování mohlo nepříznivě ovlivnit a tím mohlo vzniknout nebezpečí pro její další život předpokládané tímto ustanovením.

Ustanovení obsahuje dvě základní skutkové podstaty uvedené v § 201 odstavec 1 a § 201 odstavec 2 TZ,⁸⁷ ke kterým je připojena kvalifikovaná skutková podstata obsahující okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.⁸⁸

⁸⁷ Objektivní stránka **druhé skutkové podstaty** záleží v tom, že pachatel *umožní dítěti hru na výherním hracím přístroji*, jenž je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a poskytuje možnost peněžité výhry. Toto ustanovení je k trestnému činu podle § 201 odstavec 1 TZ v poměru subsidiarity, takže jednočinný souběh těchto trestných činů je vyloučen. Pokud jednání pachatele spočívající v umožnění hry na takovém

Objektivní stránka **první skutkové podstaty** v § 201 odstavec 1 TZ zahrnuje čtyři základní formy jednání pachatele a to svádění dítěte k zahálčivému nebo nemravnému životu, umožnění vést zahálčivý nebo nemravný život, umožnění opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem a porušení své povinnosti pečovat o dítě závažným způsobem nebo porušení jiné své důležité povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti. Ve všech případech uvedených výše je třeba, aby toto jednání mělo za následek ohrožení rozumového, citového či mravního vývoje dítěte.

U tohoto trestného činu došlo ke zpřesnění a doplnění skutkové podstaty tak, že formulace vydání osoby mladší osmnácti let nebezpečí zpustnutí byla nahrazena formulací *ohrožení rozumového, citového či mravního vývoje dítěte*, dle důvodové zprávy proto, že původní formulace byla již archaická. Po obsahové stránce jde stále i v tomto případě o obdobná jednání, jimiž si dítě osvojuje v důsledku jednání pachatele škodlivé návyky, povahové rysy, popř. sklony a zájmy, které zpravidla vedou (aniž musí vést v daném případě) k jeho morálnímu úpadku a k neschopnosti usměrňovat způsob svého života v souladu s obecnými morálními zásadami občanské společnosti. Trestní odpovědnost bude proto na místě tam, kde v důsledku pachatelova působení vzniklo reálně nebezpečí, že se dítě zpravidla po delší dobu bude chovat promiskuitně nebo žít se prostitutí.

Svádění k zahálčivému nebo nemravnému životu má širší obsah než navádění, neboť sem spadá nejen přímé vyzývání, ať slovem nebo skutkem, nýbrž i takové jednání pachatele před dítětem, které může u něj, a to i při jeho pasivním chování, vyvolat takové zájmy a návyky, které zpravidla vedou k zahálčivému nebo nemravnému životu (děti totiž napodobují chování dospělých, a to i neuvědoměle). Nezáleží na tom, zda dítě již před takovým jednáním pachatele nemravný život vedlo, poněvadž jednání pachatele v něm tyto negativní návyky utvrzuje a posiluje. Musí jít z povahy věci o úmyslné jednání, které se podobá návodu a svou povahou musí být způsobitelné dítě nepříznivě ovlivnit. Půjde zpravidla o působení trvající delší dobu, případně o působení projevující se opakovaným jednáním,⁸⁹ může ale jít i o jednorázové jednání nebo krátkodobé působení, které svou intenzitou a ovlivněním sváděné osoby má stejný účinek jako působení opakované nebo po delší dobu trvající.⁹⁰ Jako jednání vedoucí k svádění k zahálčivému nebo nemravnému životu je možno

hracím přístroji je součástí jeho celkového jednání vůči dítěti postižitelného podle § 201 odstavec 1 TZ, bude třeba takové jednání posoudit jen jako trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odstavec 1 TZ.

⁸⁸ Jelínek J., a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 573.

⁸⁹ R 25/1980 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79.

⁹⁰ Naproti tomu jednání obviněného záležející v tom, že zaslal své manželce pornografické obrázky, které při vybírání pošty na krátkou dobu zahlédla jeho nezletilá dcera, nemůže ohrozit mravní vývoj nezletilé způsobem a v intenzitě předpokládanými ustanovením § 201 odstavec 1 písmeno a) TZ, a proto nenaplnuje znaky tohoto

posoudit například jednání pachatele, který si zval do bytu nezletilá děvčata, ukazoval jim pornografické fotografie, podával jim alkoholické nápoje a nahý je fotografoval nebo jednání pachatele, který udržoval homosexuální styky s nezletilými chlapci za odměnu.

Pod pojmem *zahálčivý život* je chápán parazitní způsob života, kdy osoba přesto, že nemá legální a dostatečný zdroj své obživy, nepracuje nebo pracuje jen občas a snaží se zdroj obživy zcela nebo z podstatné části nalézt buď přímo v trestné činnosti (např. páchání majetkové delikvence), nebo v jiné činnosti, která je z hlediska zájmů společnosti hodnocena jako nežádoucí (žebrota, různé skryté formy tzv. sexuálních služeb, hazardní hry apod.). Sem je řazeno též déletrvajících záškoláctví závažnější povahy. Zpravidla zahálčivý život úzce souvisí s nemravným životem, který je širším pojmem.

Nemravným životem se rozumí život vedený v rozporu se zásadami morálky. Sem se zahrnují různé vnější projevy a návyky, které často i přesahují pouze morální pravidla a dostávají se do rozporu se zájmy chráněnými trestními předpisy (vedle trestné činnosti, alkoholismu, narkomanie, nedodržování zásad hygieny apod., do této kategorie spadá také prostituce).

O *umožnění vést zahálčivý nebo nemravný život* půjde v případě jednání, kterým pachatel pro dítě, ať už přímo nebo nepřímo, vytváří podmínky pro vznik nežádoucích návyků a sklonů (např. jde o poskytování nedostatečné péče dítěti, které se stává tzv. dítětem ulice, ponechaným bez dozoru a tím vystaveným i negativním vlivům takového prostředí).

Vedle opatření prostředků trestnou činností může pachatel dítěti *umožnit* si takové *prostředky opatřovat i jiným zavrženíhodným způsobem*, což je činnost, která nemá povahu trestného jednání, tedy není protiprávním činem, avšak je konáním stejně nepřijatelným, společensky zásadně odmítaným a opovrhovaným, hrubě odporujícím základním pravidlům morálky a výrazně vybočujícím z obvyklých mezí lidské slušnosti. Typicky se bude jednat o prostituci.

Pachatelem ve vztahu k jednáním uvedeným v § 201 odstavec 1 písmeno a), b) nebo c) TZ může být *kdokoli* (i uznávaný člen party nedospělých požívající u nich autority nebo příbuzný apod.), tedy nejen ten, kdo má zvláštní povinnost pečovat o ohroženou osobu. Pokud však podstata jednání pachatele spočívá v porušení povinnosti náležitě pečovat nebo v jiném

trestného činu (B 3/1986-40). Jednání obviněného záležející v tom, že násilím přinutí dvanáctiletou poškozenou, aby trpěla jeho sexuální chování a sama je opětovala, a fyzicky i psychicky ji přítom týrá, nelze považovat za svádění k nemravnému životu ve smyslu § 201 odstavec 1 písmeno a) TZ, o ohrožování výchovy dítěte (R 47/1992 - usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 7. 1991, sp. zn. 5 To 20/90).

porušení důležité povinnosti rodičovské péče ve vztahu k dítěti podle § 201 odstavec 1 písmeno d) TZ, přichází do úvahy jen omezený okruh pachatelů.⁹¹

Po **subjektivní stránce** může být tento trestný čin spáchán *úmyslně i z nedbalosti*. Zavinění pachatele se musí vztahovat na všechny znaky tohoto trestného činu, včetně věku ohrožené osoby i skutečností, které jsou způsobilé ovlivnit způsob života takové osoby (zahálčivý nebo nemravný život), a konečně i na hrozící důsledky pro její další život. Z povahy pojmu svádění uvedeného v § 201 odstavec 1 písmeno a) TZ vyplývá, že zde musí jít o úmyslné jednání pachatele.

Z **okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby** ve vztahu k odstavci 1 v souvislosti s CSEC je třeba zmínit *spáchání činu ze zavrženíhodné pohnutky*, která v konkrétním případě může mít podobu ziskuchtivosti, sexuální zvrhlosti, snahy po nízkém ukájení sexuálního pudu nebo snahy po parazitním způsobu života apod. Nelze ovšem přehlédnout ani komerční aspekt v *získání značného prospěchu pro sebe a nově také pro jiného*. Z ustanovení § 138 odstavec 1, 2 TZ vyplývá, že činí nejméně 500 000 Kč, poněvadž se na jeho určení vztahuje obdobně výkladové pravidlo pro určení výše škody. Nestačí, aby jednání pachatele jen k takovému následku směřovalo. V takové případě by se nejspíš jednalo o pokus takového trestného činu. Z hlediska zavinění u tohoto následku postačí ve smyslu § 17 písmeno a) TZ nedbalost.

Jednočinný souběh trestného činu podle § 201 odstavec 1 TZ s trestnými činy kuplířství podle § 189 TZ, svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ, pohlavního zneužití podle § 187 TZ,⁹² ale i znásilnění podle § 185 TZ a sexuálního nátlaku podle § 186 TZ je možný. Dále není vyloučen jednočinný souběh trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odstavec 1 TZ s trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 TZ⁹³ a šíření toxikomanie podle § 287 odstavec 1, 2 TZ.

⁹¹ *Rodiče, osvojitelé, manžel rodiče, který není rodičem*, ale žije s ním ve společné domácnosti, *poručník* ustanovený soudním rozhodnutím, spíše výjimečně by to mohl být *opatrovník*, který by měl v době činu dítě v přímé péči, *fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy* soudním rozhodnutím, *pěstoun*, kterému bylo soudním rozhodnutím svěřeno dítě do pěstounské péče, *pracovník (zaměstnanec) ústavu, ve kterém se vykonává ústavní výchova* na základě soudního rozhodnutí, nebo pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc svěřené jim do péče na základě rozhodnutí soudu, *pracovník (zaměstnanec) ústavu, ve kterém se vykonává ochranná výchova* nařízená rozhodnutím soudu nebo přeměněná ochranná výchova v ústavní výchovu, *osoba, které bylo předáno nezletilé dítě do péče na základě usnesení soudu* o předběžném opatření podle § 76a odstavec 1 OSŘ, ocitlo-li se takové nezletilé dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, *osoba, která smluvně nebo jiným způsobem převzala nezletilého* od rodičů nebo jiné oprávněné osoby do opatrování a zavázala se o něj pečovat.

⁹² Skutek pachatele, kterým se dopouští trestného činu pohlavního zneužití, je nutno vždy hodnotit i z hlediska, zda současně naplňuje znaky trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odstavec 1 TZ (R 64/1978 - rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 1. 1978, sp. zn. 7 Tz 56/77 a B 2/1980-13, R 47/1992 - usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 7. 1991, sp. zn. 5 To 20/90).

⁹³ B 3/1980-10.

Původní návěť vydání osoby mladší osmnácti let nebezpečí zpustnutí nahradil TZ návěťm ohrožení rozumového, citového či mravního vývoje dítěte. Nově je trestné umožnění opatřovat pro sebe nebo jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženímhodným způsobem a porušení povinnosti pečovat o osobu mladší osmnácti let je rozšířeno o porušení jiné důležité povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti. Sankce zůstávají stejné jako u trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 217 trestního zákona.

Svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ

Tento trestný čin byl do předchozího trestního zákona zařazen novelou provedenou zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) v souladu se skutečností, že trestní odpovědnost mladistvých, jakož i činy jinak trestné spáchané dětmi mladšími patnácti let, zpravidla souvisí s nedostatky v péči rodičů, popřípadě dalších osob z jejich okolí. Prohlubuje se tak potřeba právní úpravy, která by trestala závažné porušení povinnosti pečovat o řádný citový a mravní vývoj těchto osob, především v oblasti intimního života, tedy proti útokům spočívajícím ve svádění k prostituci, která je v rozporu s morálkou společnosti. TZ znění trestného činu svádění k pohlavnímu styku včetně úpravy beztrestnosti dítěte v § 203 TZ převzal v podstatě jen s drobnou úpravou jeho dikce. Došlo ke zpřesnění skutkové podstaty, a také jejímu doplnění tak, že je zde vymezen specifický účel – konkrétně, je třeba takové jednání realizovat za účelem pohlavního uspokojení, nikoli třeba pro umělecké účely.

Objektem trestného činu svádění k pohlavnímu styku je zájem na řádné výchově dětí, a to proti útokům spočívajícím ve svádění k prostituci, která je v hlubokém rozporu s morálkou občanské společnosti, a dále zájem na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dítěte. U trestného činu svádění k pohlavnímu styku je po vzoru zahraničních právních úprav (např. ve Švédsku nebo v Rakousku) sankcionováno jednání pachatele, které zpravidla vede k výraznému mravnímu ohrožení takového dítěte a k narušení jeho hodnotového systému. Jeho trestní postih je v souladu s trendy prohlubujícími ochranu dětí před takovým jednáním v sexuální oblasti. Smyslem této skutkové podstaty je tedy chránit děti před takovými nežádoucími a společensky nepřijatelnými sexuálními jednáními, jimiž jsou v tomto případě sexuální služby, jejichž smyslem je pohlavní uspokojení. Pod tuto

skutkovou podstatu nespádají případy, kdy nejde o uspokojení pohlavní touhy nebo pudu, ale důvodem požadavku např. na obnažení dítěte a tím spojené úplaty, která je dítěti nabídnuta, je např. natáčení uměleckého filmu nebo vytváření jiného uměleckého díla, např. sochy, obrazu, umělecké fotografie apod., kdy dítě slouží pouze jako model. Trestní odpovědnost proto není namířena proti malířům, filmařům, fotografům a dalším umělcům, kteří bez záměru pohlavního uspokojení ztvárňují umělecké dílo, jehož předlohou je dítě v situaci, na niž jinak tato skutková podstata dopadá.⁹⁴ Je zřejmé, že objekt tohoto trestného činu, tak je vymezen a chápán zákonodárcem, byl důvodem jeho zařazení do hlavy IV. zvláštní části TZ. Mám ovšem za to, že takovéto vymezení objektu není dostatečné. Přestože zájem na řádné výchově dítěte je bezesporu jeho podstatnou součástí, domnívám se, zákonodárce měl při zařazení tohoto trestného činu do systematiky zvláštní části TZ zohlednit také zájem na svobodném rozhodování člověka v sexuální oblasti, který je charakteristický pro trestné činy uvedené v hlavě III. zvláštní části TZ. Trestný čin svádění k pohlavnímu styku je sice dokonán nabídnutím, slíbením nebo poskytnutím úplaty nebo jiné výhody či prospěchu a k faktickému zneužití dítěte nemusí ve všech případech dojít, nicméně je nutno si uvědomit, v jaké situaci se dítě provozující prostituci nachází a zda ji opravdu provozuje dobrovolně. Jsem toho názoru, že příčiny provozování prostituce jako chudoba, dřívější zkušenost se sexuálním zneužitím či dysfunkce rodiny nenaplňují definici dobrovolného chování či svobodu rozhodování v sexuální oblasti. Proto mám za to, že spíše než do hlavy IV. zvláštní části TZ by bylo vhodné trestný čin svádění k pohlavnímu styku dle § 202 TZ včetně ustanovení § 203 TZ o beztrestnosti dítěte zařadit do hlavy III., neboť svoboda rozhodování člověka v sexuální oblasti se jeví být významnějším objektem, než zájem na řádné výchově dítěte.

Předmětem útoku je *dítě*, bez ohledu na svou případnou zletilost.

Objektivní stránka zde záleží v jednání pachatele, který dítěti nebo jiné osobě za pohlavní styk s dítětem nebo za jeho pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu nebo jinou výhodu či prospěch. Tato úplata tak může být nabízena nebo určena přímo dítěti, ale i jiné osobě. TZ zde rozšiřuje okruh osob, ve vztahu k nimž je úplata, výhoda nebo prospěch za sexuální služby dítěte nabízena, slíbena nebo poskytnuta tak, že kromě dítěte dopadají na další osoby. Takovou osobou může být kdokoli, ať příbuzný dítěte, nebo osoba ve vztahu k němu cizí (kuplíp). Rozhodné však je, aby vůči ní směřovala za sexuální službu dítěte finanční úplata nebo jiná výhoda či prospěch. Z dikce této skutkové podstaty tedy vyplývá, že

⁹⁴ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1771.

jde o trestní postih pachatele, který za účelem pohlavního uspokojení svádí dítě k provozování prostituce či podobnému sexuálnímu chování anebo jen využívá takové osoby, která tyto sexuální služby již poskytuje. Může jít dokonce i o prostitutku či prostituta mladšího osmnácti let, který takové služby pachateli přímo nabízí.

Pohlavním stykem je jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, ať stejného či různého pohlaví. Jde o širší pojem než soulož⁹⁵ zahrnující mimo soulože i všechny další formy ukájení pohlavního pudu jiné osoby stejného nebo opačného pohlaví tělesným stykem za úplatu. Může se tedy jednat přímo o spojení pohlavních orgánů (coitus), ale i o orální sex (felaci či cunilinctus), coitus analis, coitus inter femora, sání prsních bradavek (sactustupratio) apod., ale i různé typy tzv. erotických masáží zejména prováděné na pohlavních orgánech i s pomocí vibrátorů a jiných přístrojů za účelem ukájení pohlavního pudu apod. Takové jednání směřuje k pohlavnímu uspokojení jiné osoby, ale nezáleží na tom, zda k němu v konkrétním případě dojde.

Za sebeukájení (ipsace, onanie, masturbace) se považuje takové chování, při kterém osoba pohlavně ukájí samu sebe, čehož dosahuje drážděním vlastních pohlavních orgánů. Za sebeukájení lze proto považovat provádění takových sexuálních praktik, při nichž si oběť na vlastním těle činí úkony, při kterých dochází k aktivaci a dráždivým projevům (např. hlazením, masírováním či jiným drážděním genitálií, prsou, prsních bradavek, stehem, event. i v oblasti análního ústrojí). Při sebeukájení může docházet k dráždění těchto orgánů vlastní rukou, tak i s pomocí vibrátorů, umělých vagín či za pomoci jiných obdobných předmětů.

Obnažováním se rozumí vysvlékání se oběti, při němž se ukazují části těla, které z estetických a tradičních důvodů bývají zakryty. Jedná se tak o svlékání jednotlivých částí oděvu prováděné za účelem sexuálního vzrušení pachatele, kdy jsou odhalovány hlavně eroticky významné části těla, zvláště genitálie nebo pozadí u obou pohlaví a prsa u žen apod. (obvyklým způsobem takto eroticky chápaného obnažování bývá striptýz). V daném případě však postačí, pokud oběť na svém těle obnažuje jen některá intimní místa (např. jen prsa), a není nutné, aby došlo k úplnému odhalení těla v jeho celkové nahotě.

Jiným srovnatelným chováním může být takové jednání, které není ani pohlavním stykem, pohlavním sebeukájením nebo obnažováním, např. některé sexuálně patologické praktiky spočívající v sadistickém či masochistickém jednání nebo tzv. písingu vyžadovaném pachatelem za úplatu nebo jinou výhodu či prospěch. Také prosté ukázání nahého těla bez

⁹⁵ Za soulož (coitus) je třeba pokládat spojení pohlavních orgánů muže a ženy. Při souložích fakticky dochází k tomu, že mužský pohlavní úd vnikne do pohlavního orgánu (vagíny, pochvy) ženy. To znamená, že oba tyto orgány se spolu spojí v jednom okamžiku. Postačí, že došlo i jen k částečnému zasunutí pohlavního údu muže do pochvy ženy. Přitom nemusí ani dojít k porušení panenské blány.

obnažování před pachatelem za účelem jeho sexuálního vzrušení by mohlo být podřazeno pod jiné srovnatelné chování.

Úplatou je majetkový prospěch zpravidla ve formě poskytnutí peněžní částky (tzv. finanční úplata) nebo jiného materiálního plnění (např. různých dárků – šperků, oblečení, kosmetických a jiných přípravků či věcí, ale i hraček, cukrovinek a jiných pamlsků, což má význam právě u dětí).

Prospěchem se zde rozumí prospěch nemajetkové povahy, např. ve škole, v zaměstnání, při přijímacím řízení na školu.

Výhodou je pak jakékoli jiné zvýhodnění, které nelze zahrnout pod úplatu nebo prospěch, např. zvýhodnění při zkouškách nebo ve sportu.

Poskytnutí úplaty nebo jiné výhody či prospěchu je nejen jeho přímé bezprostřední předání (ve formě peněz nebo jiných materiálních hodnot), ale i nepřímé poskytnutí materiální či jiné výhody nebo poskytnutí protislužby. O poskytnutí proto jde nejen v případě, kdy peníze nebo věc jako úplata jsou předány dítěti za pohlavní styk s ním nebo za jeho pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování, ale i tehdy, dostane-li se dítěti nebo jiné osobě jiného prospěchu, protislužby nebo jiné výhody.

Nabídnutí úplaty nebo jiné výhody či prospěchu je jednání, kterým pachatel projevuje ochotu úplatu, jinou výhodu či prospěch poskytnout proto, aby jeho požadavku směřujícímu k pohlavnímu styku s dítětem, k jeho pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování bylo vyhověno. Je jím jakýkoli, ať výslovný nebo konkludentní návrh na poskytnutí úplaty nebo jiné výhody či prospěchu. Z časového hlediska může být nabídka formulována tak, že k plnění z ní může dojít okamžitě po její akceptaci nebo v budoucnu, a to jak před pohlavním stykem s dítětem, jeho pohlavním sebeukájením, obnažováním nebo jiným srovnatelným chováním, tak i po něm.

Slib úplaty nebo jiné výhody či prospěchu je vyjádření závazku pachatele úplatu nebo jinou výhodu či prospěch poskytnout, jestliže bude jeho požadavku dítětem vyhověno. Slib zde směřuje do budoucna, má se realizovat až po splnění další podmínky či podmínek. Oproti nabídce je slib zpravidla méně konkrétní.

Úplata nebo jiná výhoda či prospěch může být nabídnuta, slíbena nebo poskytnuta dítěti i prostřednictvím jiné osoby, např. kuplíře anebo může být nabídnuta, slíbena nebo poskytnuta přímo této jiné osobě.

Trestný čin svádění k pohlavnímu styku je tu **dokonán** nejen poskytnutím úplaty nebo jiné výhody či prospěchu, ale též jeho nabídnutím nebo slíbením; v posledních dvou uvedených případech se nevyžaduje, aby podplácená osoba úplatu, výhodu nebo prospěch

přijala. Nemusí ani dojít k pohlavnímu styku s dítětem nebo k jeho pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování.⁹⁶

Po **subjektivní stránce** je třeba úmyslu.

Mimo **okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby spáchání činu na dítěti mladším patnácti let**, je významná také *zavrženíhodná pohnutka*. Jde o takovou pohnutku, která je v zásadním rozporu s morálkou občanské společnosti a svědčí zpravidla o značném morálním narušení pachatele, neboť dokládá jeho bezohledné sobectví, bezcitnost a pohrdavý postoj k základním lidským hodnotám. Zavrženíhodná pohnutka charakterizuje subjektivní stránku. V konkrétním případě může jít o sexuální zvrhlost nebo snahu po nízkém ukájení sexuálního pudu. Za zavrženíhodnou pohnutku tu však nelze považovat pouhou snahu ukojit svůj sexuální pud, neboť tím je vedeno jednání pachatele již v základní skutkové podstatě. Pod zavrženíhodnou pohnutku není možno dále zahrnout ani pohnutku vyplývající z přirozených citů člověka, např. jednání ze žárlivosti nebo zamilovanosti. Zavrženíhodnou pohnutku je třeba také odlišit od zvlášť zavrženíhodné pohnutky, která je podmínkou pro uložení výjimečného trestu na doživotí podle § 54 odstavec 3 písmeno a) TZ nebo je přitěžující okolností podle § 42 písmeno b) TZ, které vyžadují podstatně větší intenzitu takové pohnutky, neboť tam nestačí jen zavrženíhodná pohnutka, ale musí jít o „zvlášť“ zavrženíhodnou pohnutku. Při páchání činu ze zavrženíhodné pohnutky pachatel jedná v přímém úmyslu.

Jednočinný souběh trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ s trestnými činy pohlavního zneužití podle § 187 TZ a sexuálního nátlaku podle § 186 TZ je možný. V otázce jednočinného souběhu trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ s trestným činem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odstavec 1 TZ nejsou autoři jednotní. Někteří se kloní k závěru, že tento možný je zvláště v případě, kdy svádění k pohlavnímu styku je součástí širšího jednání vůči dítěti, kterým je ohrožována výchova dítěte.⁹⁷ Existuje také názor, že takovýto souběh možný není, neboť ustanovení o ohrožení výchovy je speciální.⁹⁸ Domnívám se, že je třeba rozlišovat konkrétní případy, protože může nastat situace, kdy jednočinný souběh těchto trestných činů možný bude a jindy ne. Je nutno vycházet ze smyslu ochrany jednotlivých ustanovení. Trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odstavec 1 TZ poskytuje komplexní ochranu osobám mladším osmnácti let před útoky, které vedou k ohrožení jejich rozumového, citového nebo mravního vývoje. Ochrana

⁹⁶ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1773.

⁹⁷ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1774.

⁹⁸ Jelínek J., a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 576.

poskytovaná ustanovením § 202 TZ je soustředěna jen do oblasti sexuální a současně má zjevně rysy ochrany před jednáním spočívajícím ve svádění k prostituci osob mladších osmnácti let coby zvláště závažnému způsobu svádění k nemravnému životu. Jednočinný souběh by byl vyloučen a skutek by byl z důvodu poměru subsidiarity kvalifikován jen jako trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ tehdy, pokud by byl úmyslně ohrožen jeho rozumový, citový nebo mravní vývoj právě jen takovým jednáním pachatele, které by spočívalo v nabídce, slibu nebo poskytnutí úplaty, výhody nebo prospěchu za pohlavní styk s ním, jeho pohlavní sebeukájení, jeho obnažování nebo za jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení. V tomto případě by byl trestný čin svádění k pohlavnímu styku subsidiárním proto, že by jen doplňoval ochranu poskytovanou ustanovením § 201 odstavec 1 písmeno a) TZ proti těm útokům, které by svojí intenzitou nedosahovaly stupně předpokládaného ustanovením § 201 odstavec 1 TZ. Na druhé straně existují případy, kdy by posouzení činu pouze jako trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ nezohlednilo všechny jeho podstatné rysy, zejména v těch případech, kdy svádění k pohlavnímu styku je součástí globálnějšího jednání vůči dítěti, kterým je ohrožen jeho rozumový, citový nebo mravní vývoj, kdy by se jednotlivé dílčí skutky směřující proti řádné výchově dítěte lišily např. formou zavinění, projevy narušujícími jeho osobnostní strukturu, jejich intenzitou apod. V této souvislosti je třeba také zmínit rozdíl výše zmíněných ustanovení TZ ve vztahu k dokonání trestného činu. Trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ může mít, na rozdíl od ustanovení § 201 TZ, povahu jednorázového činu, jehož promítnutí do výchovy dítěte a jeho návyků nemusí být zjevné, neboť je již dokonán poskytnutím úplaty nebo jiné výhody či prospěchu, ale též jeho nabídnutím nebo slíbením. V těchto případech by jednočinný souběh trestných činů ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ a svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ vyloučen nebyl (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2005, sp. zn. 8 Tdo 46/2005).

Ustanovení § 203 TZ o **beztrestnosti dítěte** navazuje na skutkovou podstatu trestného činu podle § 202 TZ a vyjadřuje obecnou právní zásadu, že nemůže být trestná osoba, k jejíž ochraně je příslušné trestněprávní ustanovení určeno. Proto dítě, které žádá nebo přijme úplatu nebo jinou výhodu či prospěch za to, že samo má pohlavní styk nebo se samo pohlavně ukájí, obnažuje nebo se dopouští jiného srovnatelného chování, není za takový čin trestně odpovědné. Jeho jednání nelze posoudit ani podle ustanovení o účastenství ve formě návodu nebo pomoci podle § 24 písmeno b) TZ nebo podle § 24 písmeno c) TZ. Toto ustanovení nebrání postihu jiné osoby, která za pohlavní styk pachatele trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ s dítětem nebo za jeho pohlavní sebeukájení, obnažování

nebo jiné srovnatelné chování žádá nebo přijme úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, a to i určený pro dítě. Taková osoba bude postižena za některou z forem účastenství podle § 24 odstavec 1 TZ k trestnému činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ, nepůjde-li o přísněji trestný čin kuplířství podle § 189 TZ nebo o účastenství podle § 24 odstavec 1 TZ na jiném trestném činu, např. pohlavním zneužití podle § 187 TZ.

V porovnání s trestným činem svádění k pohlavnímu styku podle § 217b trestního zákona zavádí TZ nově trestnost úplaty jinému (tedy nejen samotnému dítěti) za pohlavní styk s dítětem a dále nově upravuje účel jednání ve formě pohlavního uspokojení. Ve druhém odstavci jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby přidává TZ k dosavadnímu výčtu také spáchání činu na dítěti mladším patnácti let, což je reakcí na požadavek zvýšené ochrany dětí této nižší věkové kategorie, které jsou pro svou sexuální nevyspělost a nezkušenost právě v této oblasti stále častějším předmětem útoků ve formě sexuální hrátek a zdrojem páchání různých forem trestné činnosti s touto oblastí spojených. Jde též o reakci na nutnost implementace rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/JHA o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. Pokud se týká sankcí, které je možné za tento trestný čin uložit, je možné konstatovat, že TZ zcela kopíruje předchozí právní úpravu. Jako nedostatek opět vnímám omezenou možnost ukládání trestů postihujících majetek pachatele, neboť TZ pouze v základní skutkové podstatě připouští uložení peněžitého trestu, což vzhledem ke komerčnímu aspektu trestného činu považuji za zcela nedostatečné.

Trestnými činy postihujícími jednotlivé aspekty dětské prostituce jsou kuplířství podle § 189 TZ kriminalizující jednání pachatele, který jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kořistí z prostituce provozované jiným, dále ohrožení výchovy dítěte podle § 201 TZ spočívající především v ohrožení mravního vývoje dítěte tím, že jej pachatel svádí nebo mu umožní vést nemravný život. V neposlední řadě se jedná o trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ, spočívající v tom, že pachatel nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch.

Stejně jako předchozí právní úprava si je také TZ vědom závažnosti organizování prostituce a kořistění z ní a vychází proto z absolutního zákazu kuplířství. Změnu můžeme najít v ustanovení § 201 TZ, kdy formulace vydání osoby mladší osmnácti let nebezpečí zpustnutí byla nahrazena formulací ohrožení rozumového, citového či mravního vývoje dítěte. Vztahuje se tak typicky na případy, kdy pachatelovo jednání způsobí, že se dítě začne živit

prostitucí nebo se stane tzv. dítětem ulice náchylným k negativním vlivům takového prostředí. Bez povšimnutí také nelze nechat vymezení specifického účelu jednání u trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ, kdy takové jednání musí být realizováno za účelem pohlavního uspokojení, nikoli třeba pro umělecké účely.

Spornou se jeví otázka jednočinného souběhu trestného činu svádění k pohlavnímu styku s trestným činem ohrožování výchovy dítěte, která dle mého názoru nemůže mít v obecné rovině jednoznačné řešení a její zodpovězení se v konkrétních případech bude lišit.

3.2.3 Dětská pornografie

Od 1. července 2002 do 30. listopadu 2007 bylo jednání, které lze charakterizovat jako dětskou pornografií podle mezinárodních dokumentů postižitelné podle ustanovení § 205 trestního zákona upravující trestný čin ohrožování mravnosti. Novelizací trestního zákona s účinností od 1. července 2006 byla zavedena trestnost držení dětské pornografie. Dne 1. prosince 2007 nabyla účinnosti novela trestního zákona provedena zákonem č. 271/2007 Sb., která postihovala jednání související s dětskou pornografií v ustanoveních § 205a a § 205b trestního zákona upravujících trestné činy přechovávání dětské pornografie a zneužití dítěte k výrobě pornografie. Došlo také k úpravě skutkové podstaty v § 205 trestního zákona, trestného činu šíření pornografie, kdy trestným je nově také jednání spočívající v kořistění z pornografického díla. Již před přijetím TZ tak byla tvorba, šíření i přechovávání dětské pornografie trestně postižitelné. Nový TZ v ustanovení § 191 (šíření pornografie) upravuje v odstavci 1 distribuci tvrdé pornografie a v odstavci 2 distribuci prosté pornografie, dostávaly se do rukou dětem. Na rozdíl od předchozí úpravy v § 205 odstavec 2 trestního zákona, je šíření dětské pornografie vyčleněno do samostatného ustanovení § 192 TZ výroby jiného nakládání s dětskou pornografií obsahující rovněž přechovávání dětské pornografie (předchozí § 205a). Zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ bylo beze změny převzato z § 205 trestního zákona.

V přehledech vykazovaných státními zastupitelstvími lze dohledat, že v roce 2008 proběhlo v souvislosti s trestným činem přechovávání dětské pornografie podle § 205a trestního zákona řízení proti 13 osobám, kdy na 11 z nich byla podána obžaloba. Tři osoby byly ve věku 25-29 let, 6 osob ve věku 30-39 let a 2 osoby byly starší 40 let. Ve dvou případech bylo trestní stíhání zastaveno. U statistických výkazů, které se věnují trestnému

činu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 205b trestního zákona, bylo při analýze spisových materiálů zjištěno, že se nejedná o „výrobce dětské pornografie“, ale o „úvěrové podvodníky“ dle § 250b trestního zákona.⁹⁹ Z tohoto důvodu jsou v tabulce zapsány údaje tak, jak odpovídají skutečnosti, nikoliv podle oficiálních statistik Ministerstva spravedlnosti. Data k trestnému činu šíření pornografie, která zobrazují dítě dle § 205 odstavec 2 trestního zákona nelze v těchto výstupech dohledat.

Statistické přehledy soudů uvádí za rok 2008 celkem 4 trestné činy přechovávání dětské pornografie dle § 205a trestního zákona, kdy 2 muži byli odsouzeni k podmíněnému trestu. Pokud se týká výkazů vztahujících se k trestnému činu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 205b trestního zákona, a šíření pornografie, která zobrazují dítě dle § 205 odstavec 2 trestního zákona, narážíme na stejné obtíže jako při studiu statistik státních zastupitelství.

Z Evidence statistických trestních listů (CSLAV) se dozvíme, že v souvislosti s trestným činem šíření pornografie, která zobrazuje dítě podle § 205 odstavec 1 písmeno a) trestního zákona, bylo v roce 2005 odsouzeno 6 osob, v roce 2006 pak 8 osob a 5 osob v roce 2007. Za trestný čin přechovávání dětské pornografie podle § 205a trestního zákona byly v roce 2007 odsouzeny 2 osoby, v následujícím roce se jednalo o 11 osob. Pokud se týká odsouzení za trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie, vykazala tato statistika celkem 4 osoby (vždy po 2 v letech 2008 a 2009). Nárůst od roku 2008 pravděpodobně souvisí s novelizací a zavedením paragrafu § 205a a § 205b trestního zákona.

V období od ledna 2005 do června 2009 bylo jako pachatel CSEC odsouzeno v souvislosti s dětskou pornografií celkem 46 osob. Muži tvořili převážnou většinu (97%, 43 osob). Průměrný věk pachatele v době spáchání trestného činu byl 33 let. Nejmladšímu bylo 17 let, nejstaršímu pak 57 let. Polovina pachatelů nebyla dosud soudně trestaná. Kromě dvou pachatelů ze Spolkové republiky Německo a jednoho z Velké Británie, se jednalo o příslušníky České republiky. Polovina pachatelů odsouzena v souvislosti s dětskou pornografií měla základní vzdělání, vysokoškolsky vzdělaní pachatelé tvořili 9%. K nepodmíněnému trestu odnětí svobody bylo odsouzeno 28% pachatelů, podmíněné odsouzení uložil soud ve 27 případech (39%). Čtvrtině pachatelů bylo nařízeno ochranné léčení (až na jednu výjimku se jednalo o léčení sexuologické) a forma ambulantní a ústavní byla zastoupena rovnoměrně. Nejpočetnější skupinu pachatelů CSEC v této kategorii (dvě třetiny) tvořily osoby odsouzené za trestný čin „šíření pornografie zobrazující dítě“ podle

⁹⁹ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š., 2009.

§ 205 odstavec 1 písmeno a) trestního zákona, v jiném znění podle § 205 odstavec 2 písmeno a) trestního zákona. Jedna třetina se dopustila trestného činu přechovávání dětské pornografie podle § 205a trestního zákona a 3 pachatelé byli odsouzeni v souvislosti s trestným činem zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 205b trestního zákona.

Na problém pornografie reaguje TZ relativně celistvě. Vztahují se na ni ustanovení upravující trestné činy šíření pornografie podle § 191 TZ, výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií podle §192 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ. Projevy týkající se dětské pornografie jsou upraveny v § 192 TZ, který postihuje jednání spočívající v přechovávání pornografického díla zobrazujícího či jinak využívajícího dítě, výrobě, dovozu, vývozu, provozu, nabídky, činění veřejně přístupným, zprostředkování, uvedení do oběhu, prodeji nebo jiném opatření jinému takového díla a kořistění z něho. Ustanovení § 193 TZ pak spočívá v tom, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle.

Výše uvedené trestné činy najdeme v hlavě III. zvláštní části TZ, jež nyní postihuje všechny trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Jako trestné činy tohoto druhu se postihují jednání, která jsou v rozporu s mravními názory společnosti na sexuální vztahy. Kromě lidské důstojnosti je zde předmětem ochrany svoboda rozhodování v pohlavních vztazích, nerušený mravní a tělesný vývoj dětí, který by mohl být narušen předčasnými pohlavními styky nebo jiným nevhodným jednáním a morální zásada nedovolující soulož mezi nejbližšími příbuznými. V trestním zákoně byly tyto trestné činy zařazeny v hlavě V. obsahující trestné činy hrubě narušující občanské soužití. Změnu v systematice, kterou zavedl TZ, vnímám jako významnou, neboť je zde jasně patrný posun v kladení většího důrazu na individuálně chráněný zájem (ochrana lidské důstojnosti, svoboda rozhodování v pohlavních vztazích atd.) před zájmem obecně celospolečenským (ochrana občanského soužití).

Při jakékoli diskusi o pornografii je vždy potřeba rozlišovat rovinu ochrany mravnosti na straně jedné a rovinu ochrany obětí sexuálních deliktů páchaných při výrobě pornografie na straně druhé. Z tohoto úhlu pohledu je zároveň nezbytné při postihu pornografie rozlišovat pornografii virtuální a skutečnou, neboť u virtuální je v zásadě chráněna pouze mravnost, zatímco u reálné též možné oběti deliktů s výrobou pornografie souvisejících. Při postihu virtuální pornografie je potřeba zvažovat míru ústavně nezbytného omezování umělecké tvorby a svobody projevu, neboť často je virtuální tvorby využito cíleně právě proto, aby nedošlo k újmě skutečným osobám. Z judikatury ESLP ani Ústavního soudu České republiky zatím neplyne jasné vymezení ústavně chráněného a ústavně nechráněného projevu definovaného z hlediska jeho „mravní závadnosti“. Stejně tak současná právní úprava

nedefinuje samotný pojem pornografie. Ponechání vymezení tohoto pojmu na soudní praxi lze považovat za vhodné, neboť se soudní praxe může přizpůsobovat vývoji společnosti, pokud jde o potřebu ochraňovat aktuální standardy mravnosti.¹⁰⁰

Přestože TZ nedefinuje pojem *pornografického díla*, lze jej charakterizovat tím, že zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje sexuální pud, překračuje podle převládajících názorů ve společnosti uznávané hranice sexuální slušnosti, uráží neakceptovatelným způsobem cit pro sexuální slušnost, vyvolává pocit studu. Test pornografické povahy díla spočívá tedy na posouzení, jednak zdali celkový dojem díla způsobuje morální pohoršení osobě s běžným cítěním, jednak zdali podněcuje sexuální pud. Samo zobrazení nahého lidského těla v přiměřené situaci (při koupání, pro účely reklamy) není pornografickým dílem, i když by mohlo vzbuzovat sexuální vzrušení. Povaha pornografie je někdy závislá na kontextu, v jakém je dílo předkládáno (např. ve vědeckém spise), nikoli však na tom, komu je předkládáno (např. dětem), ani na záměru autora. Za pornografii nelze považovat ani umělecké dílo, byť by zobrazovalo nejintimnější chvíle lidí, popř. i vyvolávalo sexuální vzrušení či vzbuzovalo pocit studu nebo ošklivosti. Předměty historicky cenné, byť by jinak měly pornografický charakter, sem též nelze zařadit. Předměty svou povahou určené k vědeckým, uměleckým, osvětovým cílům nelze považovat za pornografická díla (např. fotografie genitálií v učebnici soudního lékařství, osvětový film znázorňující sexuální chování lidí se zaměřením na předcházení nechtěnému těhotenství, pohlavním chorobám). Názory na to, co je v sexuální sféře společensky přijatelné, se časem mění a jsou odlišné v různých regionech a u různých skupin obyvatelstva. Pro pornografický charakter je rozhodující obsah celého díla, nikoli jen určitá část, výseč, kapitola, úryvek apod. Výrazem „dílo“ se nemyslí dílo autorské. Spadají sem i díla, která nesplňují všechny znaky díla autorského ve smyslu ustanovení § 2 odstavec 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona. Pornografická díla mohou mít podobu písemnou (jakýkoli písemný text bez ohledu na způsob vyhotovení písemností – např. rukopis, strojopis, fotokopie, tiskovina apod.), fotografickou, filmovou, počítačovou (dílo vytvořené pomocí počítače), elektronickou (dílo, které má podobu čitelnou jen strojově), jinou (např. plastický model, sošky).¹⁰¹ Podle obsahu

¹⁰⁰ Bartoň M.: Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. Právní rozhledy 17/2008.

¹⁰¹ Zákon zde v demonstrativním výčtu podob pornografického díla směřuje druhové vymezení díla (dílo písemné, fotografické, filmové) s jeho vnější formou, podobou (dílo elektronické), např. dílo písemné může mít podobu tištěnou nebo může být vyjádřeno v elektronické podobě. Elektronická podoba pornografického díla sem byla zařazena zřejmě z důvodu, aby bylo možno bránit jeho šíření i v podobě, kdy není zobrazeno, kdy není tedy ve vnímatelné podobě, neboť nebylo ještě strojově načteno pomocí k tomu určeného počítačového nebo jiného programu a následně zobrazeno na monitoru počítače, vytištěno pomocí počítačové tiskárny apod.

lze pornografická díla dělit na tzv. *pornografii tvrdou*, tedy takové pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku nebo které znázorňuje pohlavní styk se zvířetem (§ 191 odstavec 1 TZ), *pornografii dětskou*, tedy takové pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví dítětem (§ 192 TZ) a *pornografii prostou* (§ 191 odstavec 2 TZ), kterou tvoří ostatní pornografická díla. Právě dětská pornografie vyžaduje specifický přístup, neboť obrazová prezentace dítěte, zejména v nižším věku, zpravidla u normálního jedince nevede k sexuální asociaci. Nutno brát v úvahu i skutečnost, že za dítě je v souladu s mezinárodními dokumenty považovaná osoba mladší osmnácti let, a dále je třeba brát v potaz místo, čas, formu a kontext, v nichž je dítě prezentováno.

Pokud se týká **zneužití dítěte v kyberprostoru**, popsal K. F. Durkin¹⁰² **čtyři možnosti sexuálního komerčního zneužití** následujícím způsobem. V prostředí Internetu provozují obchod s dětskou pornografií tzv. *obchodníci*. Přístup k stejně smýšlejícím osobám/pachatelům díky on-line komunikaci označujeme jako *networking*. Dále Internet umožňuje *grooming* – provozovat nepatřičnou a manipulativní komunikaci s dětmi a napomáhá k uskutečnění reálné schůzky pachatele s dětskou obětí, příp. kontaktnímu sexuálnímu zneužívání (tzv. *cestovatelé*).

Dosavadní trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku dle § 246 trestního zákona byl začleněn do skutkové podstaty obchodování s lidmi a je tedy obsažen v hlavě II. zvláštní části TZ.

Jako trestné činy uvedené v hlavě III. zvláštní části TZ se postihují jednání, která jsou v rozporu s mravními názory společnosti na sexuální vztahy. **Objektem** těchto trestných činů mimo ochrany lidské důstojnosti je u trestného činu kuplířství podle § 189 TZ ochrana svobody rozhodování v pohlavních vztazích, u trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ pak nerušený mravní a tělesný vývoj dětí, který by mohl být narušen předčasnými pohlavními styky nebo jiným nevhodným jednáním a u trestných činů šíření pornografie podle § 191 TZ a výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 TZ pak mravní výchova mládeže a mravopověstnost dospělých.

Předmětem útoku zde vždy mohou být jak osoby mužského, tak i osoby ženského pohlaví.

Pachatelem může být kdokoliv, muž i žena.

Po **subjektivní stránce** je třeba u všech trestných činů úmyslného zavinění.

¹⁰² Durkin, K. F.: Misuse of the Internet pedophiles: Implications for lawenforcement and probation practice. Federal Probation, 1997.

Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií podle § 192 TZ

Skutková podstata tohoto trestného činu je implementací rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. K postihu dětské pornografie dále zavazuje řada mezinárodních smluv, zejména se jedná o Opční protokol k Úmluvě OSN o právech dítěte proti prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii ze dne 25. května 2000, o Úmluvu o kybernetické kriminalitě, Budapešť, ze dne 23. listopadu 2001 (článek 9) a o Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním ze dne 25. října 2007.¹⁰³ Do skutkové podstaty výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií bylo doplněno i kořistění z pornografického díla zobrazujícího dítě.

Objektem trestného činu podle § 192 TZ je zájem společnosti na ochraně některých *morálních hodnot spočívajících v odsuzování dětské pornografie*, sekundárním objektem je *ochrana dětí před jejich zneužíváním pro pornografické účely*.

Za *dětskou pornografií* lze podle TZ považovat takové pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví dítětem. Za pornografické dílo zobrazující dítě lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí. Nejde-li o takové snímky, pak závěr o pornografickém charakteru díla nelze bez dalšího dovozovat jen z toho, že jsou za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací (tj. v tomto případě osob, pro které jsou sexuálně atraktivní nedospělé osoby) zpřístupňovány takovými prostředky, které tyto osoby vyhledávají.¹⁰⁴ Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií je typově závažnější (společensky škodlivější) než výroba a nakládání s jiným druhem pornografie právě z toho důvodu, že jsou do ní zapojeny děti. Proto jsou sankce v § 192 TZ přísnější než v § 191 TZ. Pokud tedy bude určité dílo působit „stimulačně“ na pedofilně zaměřenou osobu, nelze z toho ještě činit závěry o samotném charakteru díla (např. fotografie). V opačném případě by bylo možno za dětskou pornografií považovat prakticky každé rodinné album, které obsahuje fotografie nahých dětí.

Trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií zákon rozpracovává do dvou základních skutkových podstat.

¹⁰³ Úmluva vstoupila v platnost 1.7.2010 a Česká Republika ji doposud nepodepsala ani neratifikovala.

¹⁰⁴ R 35/2005 - usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I.

Objektivní stránka první základní skutkové podstaty v § 192 odstavec 1 TZ spočívá v přechovávání díla obsahujícího dětskou pornografii. Důvodem pro kriminalizaci přechovávání dětské pornografie je její větší závažnost (typová společenská škodlivost) oproti jiným formám pornografie. Postih tak dopadá i na konzumenty dětské pornografie.

Přechovávání je jakýkoli způsob držení dětské pornografie. Na délce přechovávání nezáleží. Není nutné, aby měl pachatel dětskou pornografii přímo u sebe (v tašce, ve stole, doma, na pracovišti, ve svém počítači), postačí, že ji má ve své moci (např. uloženou v e-mailové poště,¹⁰⁵ která je uložena na serveru internetového poskytovatele služeb). Může se stát, že uživatel při hledání jiných stránek třeba i náhodně objeví stránky s dětskou pornografií. Její prohlížení trestné není, pokud si je neukládá na nosič informací. Přechodné automatické ukládání webových stránek nebo jiných dat do vyrovnávací paměti počítače, jejich technické kopie (dočasné internetové soubory) nebo vytváření tzv. cookies nelze za přechovávání považovat. Sporné je, zda lze za přechovávání považovat případy, kdy bude uživatel cíleně a pravidelně prohlížet určité stránky s dětskou pornografií. Lze zaujmout názor, že pokud nemá uživatel žádný vliv na existenci či obsah těchto stránek, o přechovávání se nejedná, neboť návštěvník je nemá ve své dispozici.¹⁰⁶ Domnívám se, že nelze zaujmout takto jednoznačné stanovisko. Je nutno lišit, zda uživatel internetu narazil na závadové stránky náhodně, nebo zda je navštěvuje pravidelně. V tomto případě, kdy pachatel jednoznačně a záměrně stránky obsahující dětskou pornografii vyhledává, je podle mého názoru na místě zvážit, zda se i tímto způsobem nedopouští trestného činu. Je bez další diskuze, že s rozvojem vysokorychlostního Internetu již uživatelé nejsou nuceni si závadové materiály stahovat a mohou je navštěvovat bez jakéhokoliv omezení, čímž zvyšují poptávku po dětské pornografii, což následně vede k její rostoucí nabídce. Lze předpokládat, že tento problém bude v budoucnu vyřešen judikaturou.

M. Bartoň upozorňuje na nutnost restriktivního výkladu dikce *jinak využívá dítě*, která dopadá na situace, kdy dítě není přímo zobrazeno. Dané ustanovení je zřejmě cíleno na audionahrávky či psaný text, kde z povahy věci chybí prvek zobrazení. Škála využití dítěte při výrobě pornografického díla však může být daleko širší a ne všechna takto vzniklá díla bude možno považovat za dětskou pornografii. Např. pokud sedmnáctiletá osoba bude využita jako kameraman zaznamenávající sex jiných o rok starších osob, nepůjde o dětskou pornografii

¹⁰⁵ Příkladem může být jednání pachatele, který po dobu nejméně tří let přijímal a nadále přechovával ve své e-mailové schránce celkem 20 e-mailů, mající v příloze obrazové soubory a jeden videosoubor obsahující dětskou pornografii, kdy do schránky přistupoval z různých míst, mimo jiné z místa svého pracoviště. E-maily v této e-mailové schránce obsahovaly fotografie děvčat se sexuální tematikou. Na Internetu v minulosti chatoval s chlapci i dívkami a od některých dívek, se kterými si chatoval, chtěl poslat fotografii.

¹⁰⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1704.

navzdory tomu, že bylo při výrobě díla „využito dítě“. Možný postih za jiné trestné činy je nutno ponechat stranou. Dané ustanovení je proto potřeba vykládat tak, že dítě musí být nějak v díle „přítomno“, byť ne přímo zobrazeno.¹⁰⁷

Nejednoznačný je názor autorů na **virtuální dětskou pornografii**, tzn. pornografická díla, která nevznikla zneužíváním dětí, např. díla literární, kreslená nebo animovaná. J. Herczeg¹⁰⁸ má za to, že písemné pornografické dílo popisující dítě je možné beztrestně přechovávat. Přitom poukazuje na to, že v původním vládním návrhu bylo navrhováno trestat i držení písemné dětské pornografie, to však bylo později z návrhu vypuštěno. Virtuální dětská pornografie by totiž mohla být pro řadu pedofilů alternativou, která by jim umožnila realizovat své potřeby na úrovni masturbačních fantazií, a tím by se snížilo riziko, že své potřeby skutečně realizují. Objevily se však obavy ze strany odborníků, že naopak prohlížení dětské pornografie může stimulovat pedofilní jedince k realizaci jejich představ. P. Šámal¹⁰⁹ v této souvislosti odkazuje na výklad teleologický, jenž se promítá do úvah o objektu tohoto trestného činu. Pokud je objektem trestného činu podle § 192 TZ zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním a ochrana jejich mravního rozvoje, pak jakákoli fantazijní či virtuální dětská pornografie je mimo dosah tohoto ustanovení. Dále konstatuje, že s ohledem na princip subsidiarity trestní represe lze mít za to, že držení pornografie, v němž je prezentováno fantazijní či virtuální dítě (nikoli skutečné), trestné není.

M. Bartoň shrnuje rozdíly mezi virtuální a reálnou pornografií následovně. Zatímco u virtuální pornografie je chráněna pouze mravnost jakožto abstraktní kategorie, v případě reálné pornografie je vždy chráněna zprostředkovaně integrita a důstojnost osob v pornografickém díle vystupujících. Samotná mravnost může být ohrožena více, pokud pozorovatel sleduje dílo s vědomím, že to, co vidí, se skutečně odehrálo, než když je zřejmé, že jde o pouhou fikci. Pro posouzení toho, zda byly atakovány morální standardy, má vliv i míra realističnosti příslušného nemravného obsahu, která se u reálné a virtuální pornografie liší. Čím méně je zobrazení či popis realistické (text, kresba, karikatura), tím méně bude (při jinak shodném kontextu) vzbuzovat stud a odpor a atakovat morálku a naopak. Pro problém určení hranice, od které bude možno určitou virtuální produkci považovat za dětskou pornografii, nabízí tři možnosti. První je vyložit pojem dítě jakožto existující osobu. Pak bude virtuální pornografie z kategorie dětské pornografie automaticky vyloučena. Druhou možností

¹⁰⁷ Bartoň, M.: Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. Právní rozhledy 17/2008.

¹⁰⁸ Herczeg, J.: Virtuální dětská pornografie: zločin bez obětí? Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008.

¹⁰⁹ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1704.

je naopak veškeré sexuálně explicitní zobrazení osob mladších 18 let, včetně fiktivních figur virtuálně vytvořených, považovat za dětskou pornografii. Kritériem tedy bude míra sexuální otevřenosti a explicitnosti, nikoli nutně realističnost zobrazení. Třetí možností je použít jako kritérium nikoli reálnou existenci či neexistenci zobrazované osoby, ale právě míru realističnosti zobrazení.

Rámcové rozhodnutí Rady EU č. 2004/68/SVV vymezuje dětskou pornografii v článku 1 písmeno b) jako pornografický materiál, který zobrazuje skutečné dítě, které se aktivně nebo pasivně účastní jednoznačně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte, nebo skutečnou osobu se vzhledem dítěte, která se aktivně nebo pasivně účastní jednání uvedeného v bodě 1, nebo realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se aktivně nebo pasivně účastní jednání uvedeného v bodě 1. Rámcové rozhodnutí tak pokrývá jak skutečnou dětskou pornografii (bod 1), tak dětskou pornografii s využitím dospělých aktérů (bod 2) stejně jako pornografii virtuální, kdy výslovně zmiňuje, že jde o „neexistující dítě“, ovšem realisticky znázorněné (bod 3). V kontextu uvedeného Rámcového rozhodnutí, část virtuální pornografie nebude považována za pornografii dětskou i v případě, že bude zobrazovat osoby mladší 18 let, pokud zobrazení nebude „realistické“.

V této souvislosti je třeba zmínit problém míry realističnosti počítačové animace, na který upozornili disentující soudci Nejvyššího soudu USA v rozhodnutí *Ashcroft v. Free Speech Coalition* (2002).¹¹⁰ Co když bude virtuální pornografie díky kvalitě počítačové technologie v budoucnu natolik realistická, že ji nebude možno rozlišit od té skutečné? Nebezpečí v možné zaměnitelnosti (resp. neodlišitelnosti) reálné a virtuální dětské pornografie spočívá ve značném znesnadnění postihu výroby skutečné dětské pornografie. Další problém se týká konzumentů reálné dětské pornografie, kteří se budou moci obhajovat tím, že se domnívali, že drží či distribuují pouze virtuální, nikoli skutečnou pornografii.

¹¹⁰ V tomto rozhodnutí *Ashcroft v. Free Speech Coalition* (2002) shledal Nejvyšší soud USA zákaz virtuální dětské pornografie vymezený výše za protiústavní. Formulace zákazu neobstála ani v testu Miller ani v testu Ferber. Za prvé zákon zakazoval virtuální dětskou pornografii příliš široce a mohl se tak dotknout též děl, která nutně nemusela splňovat test obscenity dle rozhodnutí Miller. Za druhé nešlo aplikovat ani výjimku danou rozhodnutím Ferber, neboť tato výjimka umožňující postih též neobscenní dětské pornografie se týkala pouze reálně zobrazovaných dětí, kdežto v předmětném sporu šlo o počítačovou pornografii vyrobenou bez použití skutečných osob. Podle soudu např. obrázek virtuální osoby, která se jeví být sedmnáctiletou a je zobrazena při „sexuálně explicitním jednání“, nemusí nutně znamenat porušení „společenských standardů“, ani naplňovat rysy „zjevné odpornosti“ dle požadovaného testu Miller. Soud tak považoval vymezení zákazu virtuální pornografie za příliš rozsáhlé a tudíž umožňující protiústavní zásah do svobody umělecké tvorby a svobody projevu. Soud připomíná, že téma dětské sexuality inspirovalo již nespočet uměleckých děl, a výslovně zmiňuje např. pasáže z oscarových filmů *Traffic* či *American Beauty*, na jejichž některé části by mohl zákon dopadat.

Samotná systematika trestního zákoníku naznačuje, že objekt skutkové podstaty trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 TZ by měl být vnímán spíše jako ochrana konkrétních jednotlivců (dětí), které by se mohly stát jeho obětí, než jen jako ochrana mravnosti jakožto obecné hodnoty. Domnívám se, že v úvahách o postihu virtuální pornografie je nutné zohlednit právě možnou neodlišitelnost virtuální pornografie od skutečné pornografie, a to ve prospěch ochrany skutečných dětí a nikoliv mravnosti, tedy že by předmětem trestního stíhání měla být pouze realistická dětská pornografie s tím, že by mělo být využito kritérium zaměnitelnosti virtuálního obrazu se skutečným ze strany průměrného pozorovatele. Do kategorie dětské pornografie by tak bylo možno řadit pouze realistickou virtuální pornografii, ostatní virtuální pornografie znázorňující osoby mladší 18 let by měla být posuzována jako běžná.

V problematice zpřesňování pojmu dětské pornografie došlo v nedávné minulosti k novelizaci TZ zákonem č. 330/2011 Sb., který s účinností od 1. prosince 2011 podle Rámcového rozhodnutí Rady EU č. 200/68/SVV, jenž dětskou pornografií rozumí materiál, který znázorňuje skutečné dítě, ale i realistické zobrazení neexistujícího dítěte, rozšířil znění § 192 TZ, a to o „osobu, jež se jeví být dítětem“.

Z hlediska subjektivní stránky je v § 192 odstavec 1 TZ vyžadována **úmyslná** forma zavinění.

Pachatel nemusí mít žádnou zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení, a proto jím může být *kdokoli*.

Přísněji trestné než přechovávání dětské pornografie podle odstavce 1 je *šíření* takové pornografie vymezené **objektivní stránkou druhé základní skutkové podstaty**. Znění skutkové podstaty je zde obdobné jako u šíření pornografie podle § 191 odstavec 1 TZ s tím rozdílem, že § 191 odstavec 1 TZ postihuje šíření tvrdé pornografie. Zákonodárce považuje šíření dětské pornografie za společensky škodlivější než šíření tvrdé pornografie, a proto stanoví za toto šíření vyšší trest. Způsoby šíření dětské pornografie jsou shodné se způsoby šíření pornografie podle § 191 odstavec 1 TZ, tj. výroba, dovoz, vývoz, provoz, nabídka, činění veřejně přístupným, zprostředkování, uvedení do oběhu, prodej, jiné opatření jinému pornografickému dílu, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem.

Výrobou je jakékoli zhotovení dětské pornografie, nemusí jít jen o průmyslovou nebo řemeslnou výrobu. Nerozlišuje se, zda pro vlastní nebo cizí potřebu. Výrobou bude i ukládání audiovizuálního či jen vizuálního přenosu dětské pornografie z webové kamery náležející oběti na harddisk počítače pachatele prostřednictvím počítačové sítě. Stahování dat

prostřednictvím Internetu nelze považovat za dovoz, vývoz či průvoz, a to i když je pornografie stahována ze serveru umístěného v jiném státě.

Dovoz, vývoz a průvoz může být uskutečňován pro vlastní nebo cizí potřebu.

Nabídka je jakékoli předložení pornografického díla, které má za cíl, aby si jej jiný převzal. Proč má dojít k převzetí, není důležité (prodej, směna, darování, výpůjčka). Nezáleží na tom, zda jiná osoba nabídku přijme.

Činění veřejně přístupným je jednání, kterým je umožněno, aby se s pornografickým dílem mohl kdokoli seznámit. Ustanovení § 117 TZ o veřejném spáchání trestného činu se zde nepoužije.

Zprostředkování je určitá forma pomoci, pachatel zde vystupuje jako mezičlánek mezi tím, kdo nabízí, a tím, kdo si opatřuje. Činnost pachatele může spočívat ve zprostředkování nabídky, ale i poptávky.

Uvedením do oběhu je jednání pachatele, kterým se má předmět dostat postupně do rukou více lidí, ať již v originále, nebo v kopiích. Nešlo by o oběh, pokud by se měl s pornografickým předmětem seznámit jen úzký okruh lidí, uzavřená společnost apod., avšak na druhé straně není třeba, aby se s ním skutečně širší okruh lidí seznámil, postačí pouhé uvádění do běhu, tedy počátek tohoto oběhu.

Prodejem se rozumí odevzdání za úplatu. Prodej lze uskutečnit i prostřednictvím počítačové sítě. Například přístup na stránky s dětskou pornografií bude podmíněn zasláním SMS na určené telefonní číslo za speciální (vyšší) tarif. V ostatních případech (bez úplaty) bude obvykle provozování stránek s dětskou pornografií jejím činěním veřejně přístupnou.

Jiným opatřením jinému může být např. směnou, darováním, výpůjčkou. V jednotlivých případech může být čin pachatele subsumovatelný pod více způsobů šíření. Některé se vylučují z povahy věci, jiné jsou v subsidiárním poměru vzdálenějšího a bližšího stadia dokonání (např. nabídka pornografického díla za účelem prodeje a prodej; nabídka za účelem darování, směny, výpůjčky a jiné opatření jinému). Jinde bude záležet na konkrétním jednání pachatele, z něhož bude vyplývat odlišný úmysl (činění veřejně přístupným a uvedení do oběhu).

Na rozdíl od šíření pornografie podle § 191 TZ je trestné i kořistění z dětského pornografického díla. *Kořistěním* se rozumí jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z tohoto díla. Kořistit bude např. osoba, která za úplatu pronajme prostor pro výrobu takového díla nebo za úplatu zhotoví reklamní předměty, „pronajme“ pro takové dílo prostor na svém serveru, umístí úplatně na svých stránkách odkaz na webové stránky s takovým dílem (samozřejmě za předpokladu, že ví, o jaké pornografické dílo jde).

Také v tomto případě se jedná o trestný čin **úmyslný**.

Pachatel nemusí mít žádnou zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení, a proto jím může být *kdokoli*.

Vedle **zvlášť přítěžujících okolností** spáchání činu jako *člen organizované skupiny* (příp. organizované skupiny *působící ve více státech*) a komerčního aspektu spáchání činu *v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu*, je třeba zmínit *spáchání činu veřejně přístupnou počítačovou sítí a jiným obdobně účinným způsobem*. Posledními dvěma zmíněnými se zabýval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. dubna 2011, sp. zn. 8 tdo 407/2011, ve které mj. odkázal na odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 4 Tz 79/2010.¹¹¹

Veřejně přístupnou počítačovou sítí se rozumí funkční propojení počítačů do sítí s cílem vytvořit informační systém pracující s tzv. dálkovým přístupem, jakým je především Internet¹¹² a jiné podobné informační systémy (např. francouzský Minitel apod.). Z technického hlediska je veřejně přístupná počítačová síť soustavou serverů, datových komunikací a k nim připojených počítačů. Z organizačního hlediska jde o provozovatele jednotlivých sítí a podsítí, zprostředkovatele připojení i uživatele a další subjekty. Webová stránka (neboli WWW stránka) je elektronický dokument, který se nachází na určitém serveru, jeho obsah je propojen (indexován) pomocí hypertextových odkazů na jiná místa tohoto dokumentu nebo v jiných dokumentech na tomto serveru nebo na zcela jiných serverech nacházejících se v síti Internetu. Takovou počítačovou sítí není např. uzavřená počítačová síť některé právnické osoby, státního orgánu nebo jiné organizace, neboť nespĺňuje podmínku veřejné přístupnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že zasílání pornografického díla elektronickou poštou je ve své podstatě jeho uvedením do oběhu prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě, a to i přesto, že nepředstavuje jeho

¹¹¹ Obviněný tým, že „... k páčání trestné činnosti využíval webového portálu Xchat, ... se připojil do „místnosti“ nazvané „báječný flirt“, vyměňoval si e-mailové zprávy s tematikou dětské pornografie s dalšími pro něj anonymními osobami, ... tímto způsobem činil e-mailové zprávy přístupné veřejnosti blíže neurčenému počtu osob. Přístup do oné „místnosti“ tj. virtuálního prostoru, v němž probíhala komunikace mezi jednotlivými zájemci o dětskou pornografii, mohl ovšem obviněný získat výlučně prostřednictvím Internetu, tj. veřejně přístupné počítačové sítě. Je proto mimo pochybnost, že zaslání pornografického díla elektronickou poštou je uvedením do oběhu prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě.

¹¹² Internet jako světová informační počítačová síť vznikl propojováním původně privátních, specializovaných a autonomních datových sítí (vojenské, školní, energetické apod.) a později již veřejných takových sítí (přístupných většinou za úplatu každému zájemci) s postupnou změnou jejich charakteru (přechod na jednotný protokol řízení přenosu Transmission Control Protocol/Internet Protocol, budování na principu dobrovolných dohod atd.), včetně užívání zdarma. Rozhodujícím okamžikem byl vznik služby WWW (World Wide Web) v letech 1992 až 1993, která byla vytvořena v prostředí internetu na bázi počítačových serverů (části Internetu) ukazujících jeden k druhému s využitím tzv. hypertextových odkazů, podpory multimédií a integrování různých služeb.

zveřejnění.¹¹³ E-mailové zprávy musí projít cizími počítači v síti před tím, než dosáhnou cílový počítač, což výrazně zjednodušuje možnost obsah zprávy zachytit a přečíst ji. Naprostá většina providerů kopie všech e-mailových zpráv ukládá (zálohuje) na své servery před doručením a tyto zálohy často ponechává na serveru řadu měsíců po doručení zprávy, a to i v případě, že ve schránkách odesílatele i příjemce jsou vymazány. Zde k nim mohou mít přístup i jiné osoby, než ty, kterým byla zpráva určena. Ochrana dopravované e-mailové zprávě je totiž poskytována v době jejího „podávání“, tedy v průběhu doručování. Konec tohoto procesu je nutno vnímat v okamžiku doručení do e-mailové schránky příjemce. Do schránky má příjemce zprávy přístup, který je zabezpečen pomocí hesla, může se přitom do schránky dostat z kteréhokoli počítače připojeného k Internetu. V této souvislosti nelze pominout i problém virů, tj. krátkých počítačových programů určených k provedení úkonů nad rámec vůle uživatele, které mohou mít kromě vlivu na narušení nebo likvidaci instalovaných programů, také vliv i na odesílání uložených dat a programů uživatele bez jeho výslovného pokynu“.¹¹⁴ Pokud se týká otázky ochrany obsahu elektronicky rozesílané zprávy a e-mailové adresy, zabýval se jí Nejvyšší soud v odůvodnění usnesení ze dne 12. ledna 2011, sp. zn. 8 Tdo 1467/2010.¹¹⁵

Za jiný obdobně účinný způsob spáchání trestného činu (jako je tisk, rozhlas, televize nebo veřejně přístupná počítačová síť) zákon považuje takovou formu přenosu nebo jiného předání určité písemné, zvukové nebo hlasové informace, jestliže je zpřístupněna většímu počtu příjemců, tedy veřejnosti ve formě blíže neurčitého počtu lidí, přičemž nezávisí na tom, zda přístup veřejnosti je zcela volný, nebo je omezen například zaplacením určitých poplatků, tzv. klubovou příslušností apod. Dále sem lze zařadit i místní rozhlas, vysílací stanici apod. Jestliže se ve smyslu uvedeného vymezení za znak jiného obdobně účinného způsobu

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 4 Tz 79/2010.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2009, sp. zn. 11 Tdo 349/2009.

¹¹⁵ Ochrana podle § 89 a násl. zák. č. 127/2005 Sb. přísluší obsahu elektronicky rozesílané zprávy, kdežto e-mailová adresa jako identifikační místo umožňující elektronickou službu spočívající v elektronické poště, tj. v elektronickém přenosu zpráv, uvedené ochrany nepožívá. Nepožívá však ani ochrany podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. E-mailovou adresu lze přidělit pouze určitému uživateli na základě smlouvy uzavřené s poskytovatelem připojení (providerem), u něhož je vytvořen a veden systém obsahující informace o osobách (náležitostí smlouvy jsou totiž osobní údaje – jméno, příjmení, adresa, rodné číslo apod.) Na něj se vztahují všechny povinnosti provozovatelů informačních systémů obsahujících osobní údaje občanů ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb. Přiřadit konkrétní osobu k takové elektronické adrese může tedy pouze provider, a pokud by tak učinil někdo jiný, porušil by zákon on nebo ten, kdo by mu data poskytl. Existuje tedy sice propojení mezi adresou a identifikací osoby, a to ve smlouvě mezi uživatelem a poskytovatelem připojení, nicméně se nejedná o veřejně dostupný údaj. Bude-li mít někdo disponovat jakýmkoliv způsobem sestaveným souborem existujících e-mailových adres bez dalších údajů, zejména bez výše uvedeného propojení s určitou fyzickou osobou, nejedná se tedy zjevně o soubor obsahující osobní údaje a nevztahuje se na něj žádná ochrana z hlediska zák. č. 101/2000 Sb. Samotná elektronická (e-mailová) adresa nebo jiný identifikátor používaný na Internetu není osobním údajem ve smyslu § 4 písm. a) zák. č. 101/2000 Sb. a nepoužívá ochrany při svém izolovaném výskytu.

považuje např. nahrávka na gramofonové desce, magnetofonovém pásku, magnetofonové kazetě, videokazetě, záznam na počítačové disketě apod., pak je nutné zvažovat, zda mezi ně nelze zahrnout i počítačové soubory subsumované pod e-mailovou adresu, jejímž prostřednictvím jsou dále předávány, tj. rozesílány dalším e-mailovým příjemcům. Obdobná situace jako u předání informace většímu počtu příjemců například tím, že se přehraje film nebo videozáznam apod., nastane i tehdy, když se počítačové soubory rozešlou prostřednictvím e-mailové pošty většímu počtu e-mailových adresátů. V takovém případě by bylo možno i elektronickou poštu reálně považovat za okolnost naplňující zákonný znak jiného obdobně účinného způsobu ve smyslu odstavce 3 písmeno b) § 192 TZ.

U tohoto trestného činu mohou mít některé formy **účastenství**, zejména pomoc, povahu samostatných trestných činů. Bude tomu tak zejména, jsou-li různé podoby pomoci poskytovány za úplatu, neboť se může jednat o kořistění ve smyslu § 192 odstavec 2 TZ. Pomoc při výrobě dětské pornografie spočívající v obstarávání dítěte je trestným činem zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ.

Trestněprávní postih jednání vztahujících se k dětské pornografii byl v posledních deseti letech postupně upravován novelizacemi trestního zákona zejména s ohledem na mezinárodní závazky České republiky ale také v reakci na praktické poznatky. Česká legislativa tak již za účinnosti trestního zákona postihovala jednání spočívající ve výrobě, šíření a přechovávání dětské pornografie, jakož i kořistění z pornografického díla.

Z ustanovení § 205 odstavec 2 trestního zákona upravujícího trestný čin šíření pornografie bylo vyčleněno v nezměněném znění šíření dětské pornografie do ustanovení § 192 odstavec 2 TZ výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií, kdy tento trestný čin v odstavci 1 přešel rovněž v totožném znění předchozího ustanovení § 205a trestního zákona upravujícího trestný čin přechovávání dětské pornografie.

S účinností od 1. prosince 2011 došlo novelizací TZ k upřesnění pojmu dětské pornografie, kterou se nově rozumí také realistické zobrazení neexistujícího dítěte jakožto „osoby, jež se jeví být dítětem.“ Tuto změnu vnímám velice pozitivně, neboť právě absence takového pojetí dětské pornografie by značně znesnadnila postih výroby skutečné pornografie, kdy argumentem obhajoby pachatelů by mohlo být tvrzení, že se domnívali, že přechovávají či šíří pouze virtuální a nikoliv skutečnou pornografii.

Sankce, které je možné za trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 TZ uložit, zůstávají ve srovnání se zněním trestního zákona beze změny, stejně jako znaky kvalifikovaných skutkových podstat v odstavci 3 a 4, ve kterých se ovšem nově a zcela opodstatněně jako sankce objevuje trest propadnutí majetku. Je zřejmé, že škodlivost

jednání vzhledem k jeho organizovanosti, rozsahu či majetkovému prospěchu je značně vyšší než v případě jednání uvedených v základních skutkových podstatách, je však otázkou, zda v případě výroby a distribuce dětské pornografie dle odstavce 2 trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty představuje dostatečný postih pachatele, když za tímto jednáním je zřejmý zjištěný záměr. Domnívám se, že soudy by v těchto případech měly mít možnost ukládat pachatelům minimálně peněžité trest a to v takové výměře, aby se jim takovéto „podnikání“ nevyplácelo a aby je od případného opakování trestné činnosti odradil.

Závěrem považuji za nutné poukázat na rozpor právního řádu, když povoluje osobám starším patnácti let a mladším osmnácti let pohlavní život, avšak nepřipouští jeho hmotné zachycení a trestá tak pořizování soukromých snímků partnerů ve věku mladistvých, kteří tímto jednáním naplňují skutkovou podstatu trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ.

Zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ

Zneužití dítěte k výrobě pornografie je posledním trestným činem, který byl s účinností od 1. prosince 2007 začleněn do trestního zákona. Do skutkové podstaty tohoto trestného činu bylo zahrnuto i kořistění z účasti dítěte na takovém pornografickém díle. Implementace článku 2 písmeno c) bodu ii) rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/JHA o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii byla již provedena uzákoněním trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 217a trestního zákona, který v zásadě přebral § 202 TZ. Donucování dítěte k účasti na pornografických dílech bude vyjádřeno souběhem trestného činu podle § 193 TZ s trestným činem znásilnění podle § 185 TZ nebo s trestným činem sexuálního nátlaku podle § 186 TZ.¹¹⁶

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na *ochraně dětí před sexuálnímu zneužíváním*, zájem na řádném mravním a citovém vývoji dětí, ale i *svoboda rozhodování*. Zvýšeně tak jsou chráněny osoby mladší osmnácti let proti zneužití k výrobě pornografického díla, poněvadž samotná výroba nemusí vždy zahrnovat zneužití takové osoby, neboť výrobou je i např. rozmnožování pornografických fotografií nebo střihů a jiné zpracování takových filmů, výroba pornografických videokazet či DVD z již hotového původního materiálu.

¹¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle. První druh jednání je velmi podobný návodu podle § 24 odstavec 1 písmeno b) TZ, druhý podílnictví podle § 214 TZ.

Přimět lze dítě využitím vlivu, který vyplývá ze vzájemného vztahu s pachatelem.

Zjednáním se rozumí uzavření dohody (i konkludentní) mezi dítětem a pachatelem, že bude dítě participovat na výrobě pornografického díla. Dohoda předpokládá souhlasný projev vůle obou stran.

Najmutí je speciálním případem zjednání, neboť se jedná také o dohodu, jejímž znakem je ovšem úplata, nemusí mít však bezpodmínečně peněžní podobu.

Zlákáním je získání dítěte k účasti zejména předestíráním určitých výhod, pozitiv apod. (nikoli však úplatou), zejména když dítě váhá.

Svedení spočívá v tom, že pachatel úmyslně vzbudí (jinak než zlákáním) v dítěti rozhodnutí účastnit se výroby pornografického díla.

Zneužití dítě může osoba, která má vůči němu určitá práva nebo povinnosti (rodič, jiná osoba, která je povinna o dítě pečovat nebo se o ně starat), nemusí jít o formalizovaný vztah.

Kořistěním se zde rozumí jakýkoli způsob získávání majetkového prospěchu z účasti dítěte. Patří sem řidič, který vozí dítě za úplatu na místo, kde se vyrábí dílo, nebo vizážista, který za úplatu poskytuje dítěti své služby, nebo osoba, která je placena, aby dítěti dělala průvodce, bavila jej apod. Samozřejmě za předpokladu, že taková osoba jedná s vědomím, za jakým účelem tak činí. Jde o obdobu trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odstavec 2 TZ. Rozdíl je v tom, že pachatel trestného činu podle § 192 odstavec 2 TZ kořistí z jednání, které se týká výroby, dovozu, vývozu nebo šíření dětské pornografie, tedy z pornografického díla jako takového. V § 193 TZ jde o kořistění z účasti dítěte na výrobě pornografického díla; je tedy, co do jednání užší a speciální. Jednočinný souběh bude vyloučen, přednost má § 193 TZ, který je přísnější. Některá jednání, jež jsou materiálně pomoci k trestnému činu, mohou naplňovat znak kořistění z účasti dítěte na pornografickém díle, a proto se jedná v těchto případech o pachatelství.¹¹⁷

Jedná o trestný čin **úmyslný**, přičemž úmysl musí zahrnovat také věk ohrožené osoby.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u tohoto trestného činu představují spáchání činu jako *člen organizované skupiny* (příp. člen organizované skupiny působící ve více státech) a *v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo*

¹¹⁷ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1710.

prospěch velkého rozsahu. Pokud jde o zvláště přitěžující okolnost spočívající v členství v organizované skupině, na kterou se vztahuje ustanovení § 17 písmeno b) TZ, z povahy věci je možné tuto okolnost naplnit jen úmyslným jednáním. Ve vztahu k získání pro sebe nebo pro jiného značný prospěch zákon přímo vyžaduje úmyslné zavinění. K oběma zvláště přitěžujícím okolnostem uvedeným v odstavci 3 se vyžaduje úmysl. U členství v organizované skupině působící ve více státech z povahy věci, u úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu tak stanoví zákon.

Pachatel nemusí mít žádnou zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení, a proto jím může být *kdokoli*.

Donucování dítěte k účasti na pornografických dílech bude vyjádřeno **souběhem** trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ s trestným činem znásilnění podle § 185 TZ nebo s trestným činem sexuálního nátlaku podle § 186 TZ. Vyloučen není ani jednočinný souběh s trestným činem pohlavního zneužití podle § 187 TZ. Dále je možný jednočinný souběh s trestným činem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ a neoprávněného podnikání podle § 251 TZ.

U trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ nedošlo k žádné změně v porovnání s trestným činem obsaženým v § 205b trestního zákona, rovněž sankce zůstaly stejné a to trest odnětí svobody odstupňovaný od jednoho roku do osmi let. I zde platí má výhrada uvedená u předchozích trestných činů a to naprostá absence trestů postihujících majetek pachatelů.

Otázky nastíněné v této kapitole věnované dětské pornografii dávají tušit, že přes dosavadní novelizace vztahující se k předmětným trestným činům bude v budoucnu právě toto téma nejen námětem k diskuzi, ale také podnětem pro případné novelizace či upřesňování pojmů prostřednictvím judikatury, neboť technologický pokrok se zde projevuje velice výrazným způsobem a je povinností společnosti na něj adekvátním způsobem reagovat tak, aby tato závažná jednání byla efektivně postižitelná.

Z tohoto přehledu trestných činů vztahujících se k CSEC je zřejmé, že jednání pachatelů bude možno málokdy podřadit pouze pod jeden z nich, a že ve většině případů se bude jednat o případy, kdy tito pachatelé spáchali trestných činů více.

Příkladem může být případ, kdy byl pachatel uznán vinným trestným činem zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 205b odstavec 1 trestního zákona, trestným činem svádění k pohlavnímu styku podle § 217a odstavec 1, odstavec 2 písmeno b) trestního zákona a

trestným činem ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odstavec 1 písmeno a) trestního zákona.¹¹⁸

Přípravou se dle § 20 odstavec 1 TZ rozumí jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu (tedy úmyslného trestného činu, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let), zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, sročení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu. Toto jednání je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu.¹¹⁹

Z trestných činů vztahujících se k CSEC je příprava trestná pouze u obchodování s lidmi dle § 168 TZ, který je i v případě prvního odstavce zvlášť závažným zločinem. Příprava je trestná podle trestní sazby stanovené na zvlášť závažný zločin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.

U pachatele přípravy k zvlášť závažnému zločinu je mimo obecného ustanovení § 58 odstavec 1 TZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody možno použít i speciální ustanovení § 58 odstavec 5 TZ, které se mimo pokusu a pomoci týká také přípravy k zvlášť závažnému zločinu. Zákon v tomto ustanovení poskytuje možnost, aby soud snížil trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, jestliže odsuzuje pachatele za přípravu k zvlášť závažnému zločinu a má vzhledem k povaze a závažnosti přípravy za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody tímto zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání. Omezením týkajícím se dolní hranice upravené trestní sazby stanoveným v § 58 odstavec 3 TZ přitom není vázán, a může tedy jít i níže, než je v tomto ustanovení stanoveno, což má vzhledem k tomu, že příprava je trestná jen u zvlášť závažných zločinů, zásadní význam.

¹¹⁸ Pachatel za úplatu nabídl mladistvé, aby fotografovala intimní části svého těla a poté, co mu snímky předala, jí poskytl úplatu za takto pořízené fotografie, dále ji navedl, aby jej seznámila se svými kamarádkami, a když toto učinila, tak po ní požadoval, aby s jednou z nich nafotila snímky, při kterých se budou obnažené dotýkat na intimních partiích těla, líbat se a společně močit do vany, což jmenované učinily, a fotografie s tímto obsahem obžalovanému prodaly. Dále mladistvé opakovaně nabízel finanční hotovost ve výši 1.000,- Kč za pohlavní styk s ním, další finanční hotovost, když se svou kamarádkou půjde do jeho bytu natočit video s pornografickým obsahem, což jmenovaná odmítla, za úplatu opakovaně jmenované předal spodní prádlo a požadoval od ní vrácení tohoto prádla poté, co jej nosila, kupoval od ní moč, použitou menstruační vložku, ukazoval jí fotografie nahých cizích žen, a žádal po ní, aby se vyfotila pro něj ve stejné poloze, platil za ni útratu v restauracích, pravidelně jí telefonoval a dotazoval se jí, co má na sobě oblečené, dále po ní požadoval, aby mu podrobně popsala, jak se sprchuje, jakým způsobem si umývá intimní partie.

¹¹⁹ V předchozí úpravě byla sice příprava také trestná jen u zvlášť závažných úmyslných trestných činů, na rozdíl od TZ však do této kategorie patřily již i trestné činy s horní hranicí trestu odnětí svobody osmi let. To znamená, že např. v případě trestného činu pohlavního zneužití dle § 187 odstavec 1 TZ, kde je horní hranice trestní sazby osm let, již příprava tohoto činu, oproti předchozí právní úpravě účinné do 31. 12. 2009, trestná není.

Naproti tomu je možno také u pachatele přípravy k zvlášť závažnému zločinu, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán, použít také ustanovení § 59 TZ o mimořádném zvýšení trestu odnětí svobody, neboť podle § 111 TZ se trestným činem, kterým je ve smyslu § 14 TZ i zvlášť závažný zločin, rozumí též příprava k zvlášť závažnému zločinu, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného. Ustanovení § 59 TZ v tomto směru nic nestanoví, a proto je zde míněna zvlášť závažným zločinem i příprava k němu. S ohledem na povahu přípravy jako nejvzdálenějšího stadia zvlášť závažného zločinu od jeho dokonání je však třeba obzvlášť pečlivě hodnotit splnění podmínek vymezených v ustanovení § 59 odstavec 1 TZ, které zdůrazňuje, že soud může uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu jen tehdy, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.¹²⁰

Trestní odpovědnost u trestného činu svěření dítěte do moci jiného podle § 169 TZ zaniká **účinnou lítostí** podle § 33 TZ.

Zájem společnosti zabránit páchání nejzávažnějších trestných činů a jejich následkům má odraz v trestném činu **nepřekazení trestného činu** dle § 367 TZ. V tomto ustanovení TZ aktualizoval taxativní výčet trestných činů, na které se vztahuje trestní odpovědnost za trestný čin nepřekazení trestného činu, přihlížející k jejich závažnosti, povaze, zájmu společnosti na jejich překazení a samozřejmě k celkovým změnám, které plynou z nové úpravy trestního práva hmotného. Z trestných činů vztahujících se k CSEC v tomto výčtu nalezneme trestný čin obchodování s lidmi dle § 168 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 TZ. Pachatelem trestného činu podle § 367 TZ může být každá osoba s výjimkou spolupachatele činu, jehož se nepřekazení dotýká, účastníka na tomto trestném činu anebo osoby, která tento čin připravuje. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu se vyžaduje, aby se pachatel hodnověrným způsobem dověděl, že jiná osoba připravuje nebo již páchá některý ze zde taxativně vyjmenovaných trestných činů, a spáchání nebo dokončení tohoto trestného činu nepřekazí, i když tak mohl udělat bez značných nesnází a aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

Obdobně se aktualizoval taxativní výčet trestných činů, na které se vztahuje trestní odpovědnost za trestný čin **neoznámení trestného činu** dle § 368 TZ. Další úprava se dotkla znění odstavce 2 tohoto ustanovení, když byla zrušena výjimka z beztrestnosti v případě

¹²⁰ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Obecná část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 703.

uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání v případě neoznámení některých trestných činů. Jinak řečeno, uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání činí bezvýjimečně jednání popsané v § 368 odstavec 1 TZ beztrestným. Z trestných činů, jež jsou předmětem této práce, se ve výčtu objevuje obchodování s lidmi dle § 168 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 TZ. Pachatelem může být kdokoli. Oznamovací povinnost podle odstavce 1 nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Oznamovací povinnost nemá také duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. S účinností od 1. prosince 2011 nemá oznamovací povinnost trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 2 TZ (obchodování s dospělými) a zbavení osobní svobody podle § 170 TZ též osoba poskytující pomoc obětem trestných činů. Důvodem novely TZ provedenou zákonem č. 330/2011 Sb. je dopad na praktickou implementaci politiky prevence a boje proti obchodování s lidmi a pomoci obětem těchto trestných činů a to zejména v oblasti identifikace obchodovaných osob. Oznamovací povinnost má i osoba, která jinak musí zachovávat mlčenlivost o svěřených skutečnostech (např. lékař). Trestně odpovědný podle tohoto ustanovení však není ten, kdo byl účastníkem na trestném činu, kterého se oznamovací povinnost týká. K naplnění této skutkové podstaty se vyžaduje, aby se pachatel hodnověrným způsobem dověděl, že jiná osoba spáchala některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů, a neoznámil bez odkladu tuto skutečnost příslušným orgánům. Pachatel je trestně odpovědný podle tohoto ustanovení za předpokladu, že se o trestném činu dověděl až po jeho spáchání. Pokud by trestný čin ještě nebyl dokonán, resp. dokončen, mohlo by jednání pachatele naplnit znaky nepřekažení trestného činu podle § 367 TZ. Povinnost oznámit trestný čin uvedený v § 368 odstavec 1 TZ nastupuje nejen tehdy, když se oznamovatel doví o trestném činu a zná jeho pachatele, nýbrž i za situace, kdy se oznamovatel doví o spáchaném trestném činu, ale nezná jeho pachatele.¹²¹

Osoba odsouzená pro trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 4, 5 TZ může být podle § 88 odstavec 4 TZ **podmíněně propuštěna** až po výkonu dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody, nehrozí-li s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena, a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvlášť závažného zločinu. Toto ustanovení zpřísňuje možnost podmíněného propuštění pachatelů

¹²¹ R 28/1978 - rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 10. 1976, sp. zn. 11 To 34/76.

nejzávažnějších trestných činů a pachatelů, jimž byl uložen výjimečný trest odnětí svobody v rozmezí 20 až do 30 let.

3.3 Právní instituty pro boj s organizovaným zločinem

Organizovaný zločin je třeba chápat jako jeden z nejzávažnějších problémů současnosti, jenž je nebezpečím nejen pro jednotlivce, ale ohrožuje rovněž demokratický stát a jeho zřízení. Jedna z definic chápe **organizovaný zločin** jako soustavné páchání cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti a aktivit tuto činnost podporujících, jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace většinou s víceúrovňovou vertikální organizační strukturou a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika. Mezi typické znaky organizovaného zločinu patří *dokonalá příprava*, v rámci které si zločinecké organizace zajistí informace zejména o potenciální oběti a provedou ekonomickou kalkulaci (zváží risk, zisk a stanoví strategii). Smyslem právní přípravy je zajistit, aby konání bylo pokud možno právně nepostižitelné (krytí, legendy, maření soudního projednání, vyhrožování svědkům). *Soustavnost* sice zvyšuje možnost odhalení, ale zločinecké skupiny chtějí provozovat své činnosti co nejdéle, aby jim trvale přinášely zisk, nehledě na to, že do přípravy již vložily značné úsilí. Tyto skupiny *operují na co největším prostoru*, pokud možno přes hranice států a světadílů. Větší prostor má za následek nejen větší zisk, ale také menší riziko pro vedoucí skupin, kteří ani nejsou přítomni v zemích, kde se konkrétní trestná činnost odehrává. Pro moderní organizovaný zločin je typické přísné oddělení jednotlivých složek, kdy struktura skupin je vertikálně neprostopupná. Jde o *absolutní koncentraci moci*, kdy pouze nejvyššímu vedení náleží základní strategická rozhodnutí a veškeré přerozdělování finančních prostředků a rovněž jsou mu k dispozici právní, ekonomičtí, informační poradci a ochranka. Vnitřní normy se odráží rovněž ve skutečnosti, že případy doznání a navzájem se usvědčujících výpovědí se objevují jen zřídka. Na rozdíl od terorismu nechce organizovaný zločin vypadat agresivně, ale chce dosahovat maximálních zisků pokud možno nenápadně. Proto je *násilí* hojně používáno uvnitř skupin z důvodu udržení kázně a absolutní podřízenosti a výjimečně při konfliktech mezi skupinami, kdy je dáována přednost jednání. Organizovaný zločin si prostřednictvím úplatků zajišťuje

informace a beztretnost. Úplatek zde slouží jako určitá modifikovaná forma násilí, pokud je odmítnut, můžou následovat drastičtější kroky.¹²²

Nebezpečnost organizovaného zločinu nespočívá pouze v množství a závažnosti konkrétních trestných činů, které jsou s jeho aktivitami spojené, ale tkví především v jeho kvalitativní odlišnosti od „běžné“ trestné činnosti. Struktury organizovaného zločinu se snaží získat „zboží“ a uplatnit ho na trhu, případně realizovat určitou „službu“ či finanční operaci, maximalizovat a nakonec legalizovat své zisky. Nehraje vůbec žádnou roli, jakým způsobem toho bude dosaženo nebo jaké trestné činy bude třeba k tomuto účelu spáchat.¹²³

Z výše uvedeného je zřejmé, že organizovaný zločin se může dotýkat širokého okruhu problémů, proto je třeba brát ohrožení společnosti a její obranu velmi vážně.

Zločinecké struktury působící na teritoriu naší země jsou založeny převážně na národnostní či etnické příslušnosti jejich členů, přičemž v mnoha případech využívají služeb externích spolupracovníků a poradců z řad domácího obyvatelstva. Pro některé národnostní a etnické komunity etablované v České republice, např. Číňany a Vietnamce je charakteristické, že organizované zločinecké struktury složené z příslušníků těchto komunit jsou založeny výhradně na národnostním či etnickém základě, jinými slovy málokdy si do svých struktur pustí někoho pocházejícího mimo prostředí jejich komunity. I toto přispívá právě v případě vyjmenovaných komunit k jejich uzavřenosti, izolovanosti od zbytku společnosti a tím i k malé čitelnosti a obtížnému získávání informací z jejich prostředí.

Největší zastoupení ve strukturách organizovaného zločinu u nás mají s převahou Ukrajinci a Rusové. S odstupem pak následují již zmínění Vietnamci a Číňané, dále pak Albánci. Početněji jsou zastoupeni ještě Arabové, občané zemí bývalé Jugoslávie, Moldavané a Bulhaři. Podle národnostního složení lze do jisté míry rozlišovat i sféry zájmu a aktivity zločineckých struktur.¹²⁴

Organizovaný zločin se stal tématem k diskusi na počátku 90. let, kdy znovuotevření hranic mělo za následek také pronikání zločineckých skupin ze zahraničí (zejména ze států bývalé Jugoslávie, SSSR, Itálie aj.). Nazírání na problematiku organizovaného zločinu jako na něco, co bylo do České republiky pouze importováno zvenčí, se ovšem časem ukázalo jako nedostatečné a počáteční podceňování vzniku a vývoje domácích forem organizovaného zločinu bylo postupně bráno vážně. Svůj vliv na této skutečnosti měly faktické poznatky orgánů činných v trestním řízení, tlak médií a veřejnosti i mezinárodního společenství, které

¹²² Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti, 2009.

¹²³ Policejní prezidium: Zprávy za roky 2002-2009.

¹²⁴ Policejní prezidium: Zprávy za roky 2002-2009.

v polovině 90. let organizovaný zločin označilo za jednu z globálních hrozeb a přijalo následně několik opatření.¹²⁵ Česká vláda reagovala na mezinárodní závazky přijetím Koncepce boje s organizovaným zločinem v roce 1996, která byla v následujících letech aktualizována, poslední z nich byla vládou schválena na období let 2011-2014.

Zpočátku se právní úprava pro boj s organizovaným zločinem zaměřila na zamezení jeho pronikání ze zahraničí. Byly zpřísněny trestní sankce za některé trestné činy spáchané v organizované skupině a byly zavedeny některé nové skutkové podstaty jako např. napomáhání k nelegálnímu překročení státní hranice a obchodování s dětmi. Zákon č. 152/1995 Sb. zakotvil do trestního zákona nové instituty jako účast na zločinném spolčení,¹²⁶ ustanovení o účinné lítosti, beztrestnost skrytého agenta, možnost uložit trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení a v neposlední řadě také definici zločinného spolčení, jakožto společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na dosahování zisku soustavným pácháním úmyslné trestné činnosti. Rovněž zákon č. 41/1961 Sb., trestní řád, (dále jen „TŘ“) byl rozšířen o nové instituty.¹²⁷ Po roce 2001 došlo k nové vlně právních úprav stávajících právních předpisů, které si kladly za cíl zefektivnění boje s organizovaným zločinem.

Existence různých forem nezákonného nátlaku, jenž je vyvíjen na svědky a jiné osoby účastníci se trestního řízení, představuje vážné ohrožení či dokonce znemožnění dosažení účelu trestního řízení. Nutnost zajistit těmto osobám bezpečí vedla k přijetí nového zákona č.137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb.¹²⁸ Zákon poskytuje nadstandardní způsob ochrany tam, kde již není možné toto bezpečí zajistit běžnou policejní činností. Za ohroženou osobu se podle § 2 odstavec 1 pro účely tohoto zákona považuje osoba, která podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, nebo je znalcem nebo tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce

¹²⁵ Tak bylo přijato několik významných dokumentů např. Globální akční plán boje proti mezinárodnímu organizovanému zločinu z roku 1994 na mezinárodní konferenci v Neapoli, Akční plán EU o boji s organizovaným zločinem z roku 1997, Úmluva Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a zabavování zisků ze zločinu, kterou Česká republika podepsala v roce 1995.

¹²⁶ Podle § 163a trestního zákona se trestného činu účasti na zločinném spolčení dopustil ten, kdo založil zločinné spolčení, nebo kdo se činnosti takového spolčení účastnil, anebo kdo zločinné spolčení podporoval.

¹²⁷ Jednalo se o institut anonymního svědka, možnosti usnadňující trestní stíhání organizovaného zločinu (dočasné odložení zahájení trestního stíhání, záměna zásilky, možnost získání údajů, které jsou předmětem bankovního tajemství, předběžné zajištění majetku). Již v roce 1990 byla do TŘ zavedena možnost odposlechů, které se ukázaly být nejefektivnějším nástrojem k odhalování a dokumentování trestné činnosti páchané v rámci zločinného spolčení.

¹²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb.

zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo je osobou blízkou takovýchto osob. Chráněnou osobou je podle § 2 odstavec 2 ohrožená osoba, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc. Tím se rozumí soubor opatření, která zahrnují osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí a zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby. Zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie České republiky a Vězeňská služba České republiky.

Do TR bylo mimo jiné začleněno vymezení operativně pátracích prostředků včetně agenta a zpřesněny podmínky jejich použití. Trestní zákon byl novelou v roce 2002 rozšířen o specifickou skutkovou podstatu trestného činu praní špinavých peněz, tj. trestný čin legalizace výtěžků pocházejících z trestné činnosti dle § 252a trestního zákona.¹²⁹

Česká právní úprava v současné době odpovídá mezinárodním standardům a nic na tom nemění ani přijetí TZ, který v rámci této problematiky nepřináší principiální změny.

Není pravidlem, že by CSEC vždy mělo podobu organizovaného zločinu, nezdá se tomu tak však bývá. Týká se to především dětské pornografie a obchodu s dětmi, pro které je typické, že se jejich výskyt neomezuje pouze na území jednoho státu. Lze si představit, že dětská prostituce nemusí být na tyto organizované struktury navázaná, ale vzhledem k tomu, že všechny formy CSEC se navzájem prolínají a bývají předstupněm té další je na místě pojednat o institutech pro boj s organizovaným zločinem tak, jak je upravuje TZ.

3.3.1 Organizovaná zločinecká skupina

Novela trestního zákona, zákon č. 152/1995 Sb., zavedla do českého právního řádu pojem a definici zločinného spolčení. Dále jako trestný čin postihla účast na zločinném spolčení v ustanovení § 163a trestního zákona.¹³⁰ Tato právní úprava podle důvodové zprávy k výše zmíněné novele trestního zákona si kladla za cíl účinněji zasahovat proti vyšším formám trestné činnosti, všeobecně označovaným jako organizovaný zločin, a to jak z hlediska prevence, tak i represe. Druhou oblastí, na kterou se novelizace zaměřila, je rozšíření jednak tzv. odklonů v trestním řízení, jednak alternativních trestů.

¹²⁹ Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti, 2009.

¹³⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 801.

Zákon č. 537/2004 Sb. pak skutkovou podstatu trestného činu účasti na zločinném spolčení rozšířil zavedením odstavce 2 a 3. Přísněji je tak postihován pachatel, který spáchal čin uvedený v odstavci 1 ve vztahu k zločinnému spolčení určenému nebo zaměřenému k páchání teroru nebo teroristického útoku a dále je-li vedoucím činitelem nebo představitelem zločinného spolčení určeného nebo zaměřeného k páchání teroru nebo teroristického útoku.

Nový TZ opustil pojem zločinné spolčení a nahradil jej termínem organizovaná zločinecká skupina,¹³¹ jejíž definice v § 129 TZ je totožná s definicí zločinného spolčení, jak jej v § 89 odstavec 17 upravoval trestní zákon. Důvodem změny označení je kompatibilita s mezinárodními smlouvami.¹³² Zákon uvádí pět pojmových znaků: společenství více osob, vnitřní organizační struktura, rozdělení funkcí, dělba činnosti, zaměření na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Právě současná existence těchto znaků bude odlišovat pojem organizované zločinecké skupiny od pojmu organizovaná skupina, jakožto obecně přitěžující okolnosti podle § 42 písmeno o) TZ, resp. jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u některých trestných činů.

Společenstvím osob se rozumí nejméně tři trestně odpovědné osoby. Vnitřní organizační struktura je charakteristická vztahy nadřízenosti a podřízenosti, určitou stabilitou a pravidly pro činnost organizace včetně jejího utajení, struktury a činnosti. Soustavnost páchání úmyslné trestné činnosti se posuzuje z hlediska celého spolčení.¹³³ Znak soustavnosti je dodržen, pokud se jedná o nepřetržité, pravidelné, opakované páchání úmyslné trestné činnosti po delší dobu (např. několik měsíců) nebo pokud takovéto páchání navazuje na předchozí trestnou činnost. Postačí, když je znak soustavnosti dán ve vztahu ke konkrétní organizované zločinecké skupině, nevyžaduje se u trestných činů spáchaných jednotlivými pachateli. To však neznamená, že by zde byla konstruována trestní odpovědnost organizované zločinecké skupiny jako celku, neboť naše právo vychází ze zásady individuality trestní odpovědnosti fyzické osoby.¹³⁴

¹³¹ Úskalí definice spočívající v problematickém dokazování vnitřní organizační struktury a dělby funkcí nebylo novou trestněprávní úpravou odstraněno. Tento problém bude praxe nejspíš řešit použitím ustanovení o členech organizované skupiny, které ovšem plně nevystihuje závažnost a povahu protiprávního jednání.

¹³² Článek 2 písmeno a) Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Podepsání Úmluvy bylo vyvrcholením konference věnované mezinárodnímu boji s organizovaným zločinem v Palermu v listopadu roku 2000. Součástí Úmluvy jsou tři protokoly týkající se obchodování s lidmi (zejména se ženami a dětmi), pašování migrantů a nedovolené výroby a obchodování se střelnými zbraněmi. Úmluva vstoupila v platnost dne 29. září 2003, Česká republika ji dosud neratifikovala.

¹³³ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 163.

¹³⁴ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Obecná část. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1232.

Organizovaná zločinecká skupina, na rozdíl od organizované skupiny, která nemusí mít a zpravidla ani nemá trvalejší charakter, musí být zaměřena na dosahování zisku soustavným páčáním úmyslné trestné činnosti. Předpokládá se tedy, že již při založení organizované zločinecké skupiny je zde záměr soustavně páchat úmyslnou trestnou činnost, když pro trestní postih se nevyžaduje, aby již k takovému soustavnému páčání trestné činnosti došlo.

Kdo je považován za **pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny** upravuje ustanovení § 107 odstavec 1 TZ. Rozumí se jím ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin *jako člen* organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal *vědomě se členem* organizované zločinecké skupiny anebo *v úmyslu* organizované zločinecké skupině *napomáhat*. Tyto případy jsou ve vzájemném poměru subsidiarity. Výčet trestných činů, kterých se takovéto spáchaní týká, zákon neuvádí.

Spáchaní trestného činu pachatelem jako členem organizované zločinecké skupiny znamená, že musí jít o trestný čin, kterým člen organizované zločinecké skupiny plní svůj úkol jako člen organizované zločinecké skupiny. Nevyžaduje se, aby došlo k nějakému formálnímu přijetí za člena či výslovnému přistoupení k organizované zločinecké skupině. Postačí, že se do ní pachatel fakticky včlenil a aktivně se podílí na její činnosti. Pachatel musí být zapojen do zločinecké organizace a v tomto postavení spáchá jiný úmyslný trestný čin. Nespadá sem tedy jakýkoliv trestný čin člena organizované zločinecké skupiny.

Vědomé spáchaní trestného činu se členem organizované zločinecké skupiny představuje úmyslný trestný čin nečlena zločinecké organizace spáchaný v některé formě trestné součinnosti s jejím členem a vyžaduje po subjektivní stránce alespoň eventuální úmysl (nedbalost nestačí). Pachateli, nečlenovi organizované zločinecké skupiny, musí být známo, že trestný čin páchá s osobou, která je členem organizované zločinecké skupiny. Vědomost, že pachatel páchá trestný čin s členem organizované zločinecké skupiny, se vztahuje ke skutkovým okolnostem charakterizujícím takovou organizovanou zločineckou skupinu, nikoliv k jejich právnímu posouzení. Omyl pachatele, pokud jde o uvedené skutkové okolnosti, se posuzuje podle obecných zásad.¹³⁵

V případě spáchaní trestného činu v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat se vyžaduje, aby pachatel, nečlen organizované zločinecké skupiny, aktivně usnadnil nebo podpořil páčáním trestného činu existenci a činnost organizované zločinecké

¹³⁵ Šámal, P.: Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojené. Právní rozhledy 10/1995.

skupiny. Jedná se o samostatně páchanou trestnou činnost nečlena zločinecké organizace.¹³⁶ I zde pachatel musí znát podstatné skutkové znaky, z kterých je dovozováno, že se jedná o organizovanou zločineckou skupinu.

Spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny se promítá do ustanovení § 108 TZ, které upravuje **ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny**. Horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené v trestním zákoně se u takového pachatele zvyšuje o jednu třetinu, přičemž soud uloží trest odnětí svobody v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody, nejsou-li zároveň splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 TZ. Platí, že horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody může po takovémto zvýšení převyšovat 20 let.¹³⁷ Při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nad 20 až do 30 let nesmí horní hranice převyšovat 30 let.

Toto je třeba chápat jako zvláštní zpřísnění trestního postihu pachatele, který se dopustil spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny, který je nutno odlišit od trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ, u něhož je v odstavci 4 výslovně vyloučeno použití ustanovení § 107 a 108 TZ z důvodu zákazu dvojího přičítání téže okolnosti.¹³⁸ Jedná se tedy o trestání jiných úmyslných trestných činů (spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny) než samotné účasti v této zločinecké organizaci.¹³⁹

Postup podle § 107 a 108 TZ je obligatorní a může být naplněn ve vztahu ke kterémukoliv úmyslnému trestnému činu, zákon zde nevyžaduje, aby se jednalo o zvlášť závažný zločin (oproti úpravě mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody). Soud při trestání pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny nemusí prokazovat, že závažnost spáchaného činu je vysoká a že náprava pachatele je ztížena (chybí zde materiální podmínka).

Skutečnost, že pachatel se trestného činu dopustil jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou, nebrání tomu, aby za splnění podmínek

¹³⁶ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 163.

¹³⁷ Ustanovení § 55 odstavec 1 TZ upravuje tři případy, ve kterých může být překročena obecná nejvyšší výměra trestu odnětí svobody, která jinak činí 20 let.

¹³⁸ Nespáchá-li fyzická osoba trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny za podmínek § 107 a 108 TZ, ač se účastní na organizované zločinecké skupině, pak se na ni *nevztahují* tato ustanovení, ale její samotnou účast na existenci a činnosti organizované zločinecké skupiny lze subsidiárně postihnout podle § 361 TZ. V některých případech nebude vyloučeno kvalifikovat jeden trestný čin pachatele podle § 107 a 108 TZ a zároveň jej v souběhu postihnout i za trestný čin podle § 361 TZ.

¹³⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 417.

stanovených tímto zákonem byl současně postižen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Možnost takového trestního postihu pachatele podle § 107 odstavec 2 TZ nelze považovat za porušení principu zákazu dvojího přičítání.

Podle § 56 odstavec 2 písmeno d) TZ zařadí zpravidla soud pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, do věznice se zvýšenou ostrahou.

Obdobně jako v předchozí trestněprávní úpravě se i nyní setkáváme s organizovanou zločineckou skupinou ve zvláštní části TZ, konkrétně v hlavě X. Ustanovení § 361 TZ upravuje **trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině**, jehož skutková podstata postihuje samotné založení organizované zločinecké skupiny, účast na činnosti takové skupiny nebo její podporu, aniž došlo ke spáchání jakéhokoliv trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Organizovanou zločineckou skupinu lze vnímat jako jednu z forem trestné součinnosti.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na potlačování organizované kriminality. *Objektivní stránka* může být naplněna alternativně třemi způsoby. Jedná se o založení organizované zločinecké skupiny, kterou se rozumí jakákoliv činnost směřující ke vzniku takové organizace. Tato činnost je trestná, i pokud organizace zatím žádnou činnost nevyvíjí nebo se zabývá pouze činností legální. Další možností je účast na činnosti organizované zločinecké skupiny, která představuje podílení se na jakékoliv činnosti takové organizace. Tato aktivita nemusí být sama ještě žádným trestným činem, stačí, pokud si pachatel uvědomuje, že konkrétní činnost provádí ve prospěch organizované zločinecké skupiny (např. účetnictví). Posledním způsobem je podpora organizované zločinecké skupiny. Tyto osoby stojí mimo organizovanou zločineckou skupinu, ale vědomě uskutečňují nějakou (i legální) činnost ve prospěch organizované zločinecké skupiny (např. nájem). *Pachatelem* může být člen (účast) i nečlen (podpora) organizované zločinecké skupiny. Z hlediska *subjektivní stránky* se vyžaduje úmysl (postačuje nepřímý), který musí mimo jiné zahrnovat alespoň srozumění pachatele s tím, že organizace splňuje pojmové znaky organizované zločinecké skupiny podle § 129 TZ, přičemž postačí znalost faktických okolností, ohledně právních pojmů pak i laická představa.

Tento trestný čin je možné spáchat formou pokračování podle § 116 TZ, přichází v úvahu i jeho příprava a pokus, ale těžko si lze představit, že by nějaké jednání mohlo být

kvalifikováno jako účastenství na tomto trestném činu, neboť samotná skutková podstata je formulována velmi široce (úcastenství je povýšeno na pachatelství).¹⁴⁰

Skutková podstata v odstavci 1 je totožná s trestným činem účasti na zločinném spolčení dle trestního zákona. Stejně tak i sankce, kterou je trest odnětí svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutí majetku. V odstavci 2 je sankce odnětí svobody zvýšena na tři až dvanáct let a nově se zde objevuje trest propadnutí majetku, jakožto jeden z dalších nástrojů sloužících k odčerpání majetkových hodnot pachatelů organizovaného zločinu a tím i jejich oslabení. Organizovaná zločinecká skupina může být vedle teroru nebo teroristického útoku určená nebo zaměřená rovněž k páchání vlastizrady.¹⁴¹ S těmito změnami koresponduje nová úprava § 361 odstavec 3 TZ, která odnětím svobody na pět až patnáct let nebo propadnutím majetku trestá pachatele, je-li vedoucím činitelem nebo představitelem organizované zločinecké skupiny určené nebo zaměřené k páchání vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru.

Zvláštní ustanovení o **účinné lítosti** zaručuje za splnění v zákoně stanovených podmínek beztrestnost pachatele. Pokud tedy ten, kdo spáchal trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině a učinil o organizované zločinecké skupině oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z jiného činu organizované zločinecké skupiny, než je uveden v § 361 TZ, mohlo být ještě odstraněno, není trestný. Voják může takové oznámení učinit i nadřízenému. Zákon nepožaduje, aby toto oznámení bylo učiněno dobrovolně. Podmínku dobrovolnosti nelze tudíž dovozovat analogicky, protože by se jednalo o analogii v neprospěch pachatele.

Znění § 362 TZ zůstává beze změny, neboť zájem na včasném odhalení takových společensky velmi nebezpečných činů zde převažuje nad potrestáním pachatelů trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině.¹⁴²

Bezettrestnost agenta podle § 363 TZ představuje speciální ustanovení beztrestnosti pro policistu plnícího úkoly jako agent podle § 158e TŘ, který se účastní nebo podporuje činnost organizované zločinecké skupiny. Policejní agent tak může vniknout do kriminálního prostředí a zjistit relevantní informace z přímého zdroje. K tomu, aby mohl plnit své úkoly, se musí zpravidla účastnit činností organizované zločinecké skupiny. Jeho jednání tak vykazuje

¹⁴⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 803.

¹⁴¹ Promítnutí rámcového rozhodnutí Rady Evropy č. 2002/475/SVV o boji proti terorismu.

¹⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

znaky trestného činu podle § 361 TZ. Uvedená okolnost je proto zvláštním důvodem beztrestnosti policejního agenta.¹⁴³

V porovnání s předchozí právní úpravou se ustanovení upravující beztrestnost agenta rozšířilo. Podle odstavce 1 není trestný policista plnící úkoly jako agent, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, *pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině* podle § 361 odstavec 1, 2 TZ, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Nově je v § 363 odstavec 2 TZ upravena beztrestnost policisty plnícího úkoly jako agent, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo jako člen organizované skupiny nebo některou takovou skupinu podporuje. To však za podmínky, že se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Tato speciální úprava beztrestnosti agenta se vztahuje na *taxativně vyjmenované trestné činy*. Pokud by se policista-agent dopustil jiného, v tomto ustanovení neuvedeného, trestného činu, nevztahovalo by se na něj ustanovení o beztrestnosti, pokud by ovšem nenaplnil zákonné podmínky pro užití ustanovení o krajní nouzi podle § 28 TZ. Z pohledu CSEC je třeba zdůraznit, že do této kategorie trestných činů spadá mj. obchodování s lidmi dle § 168 TZ, svěření dítěte do moci jiného dle § 169 TZ, kuplířství dle § 189 TZ, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 TZ. Beztrestným se nestává agent, který organizovanou zločineckou skupinu nebo organizovanou skupinu založil nebo zosnoval. Toto ustanovení § 363 odstavec 3 TZ tak vylučuje beztrestnost agenta provokatéra. Na tomto místě si dovoluji poznámku ke zvolení výčtu trestných činů taxativním způsobem, kterých se týká speciální úprava beztrestnosti agenta. Je zřejmé, že se jedná činy, které představují typické nebezpečné aktivity organizovaného zločinu, nicméně se domnívám, že vzhledem k dynamickému rozvoji této kriminality může zákonodárcem zvolený okruh trestných činů představovat v budoucnu nutnost častého doplnění či korekce tohoto výčtu trestných činů, jak se již ostatně stalo novelou TZ provedou zákonem č. 330/2011 Sb. s účinností od 1. prosince 2011.

Neoznámení trestného činu účasti na zločinecké organizované skupině je trestné podle § 368 odstavec 1 TZ.

¹⁴³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 804.

3.3.2 Organizovaná skupina

Podobně jako trestní zákon ani TZ nedefinuje pojem *organizovaná skupina*. Organizovanou skupinou dosavadní judikatura rozumí sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností. To zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho závažnost.¹⁴⁴ Skupina nemusí mít trvalejší charakter a tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za člena skupiny nebo výslovné přistoupení ke skupině. Postačí, že se pachatel do skupiny fakticky včlenil a aktivně se na její činnosti podílel. Nejpodstatnější odlišností organizované skupiny od organizované zločinecké skupiny je pevnější organizační struktura organizované zločinecké skupiny a její zaměření na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Soudní praxe vyžaduje, aby šlo o sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob.

Členství v organizované skupině se v TZ objevuje jako *okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby* u některých trestných činů. Z trestných činů vztahujících se k CSEC se jedná o obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 3 písmeno a) TZ, kuplířství podle § 189 odstavec 2 písmeno b) TZ, šíření pornografie podle § 191 odstavec 3 písmeno a), odstavec 4 písmeno a) TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 odstavec 2 písmeno a), odstavec 3 písmeno a) TZ.

U některých trestných činů se ještě vyžaduje specifický charakter organizované skupiny k tomu, aby byla znakem tzv. kvalifikované skutkové podstaty, tj. musí jít o organizovanou skupinu *působící ve více státech*, přičemž pachatel spáchal určitý trestný čin buď *jako člen* takové organizované skupiny, např. u trestného činu šíření pornografie podle § 191 odstavec 4 písmeno a) TZ, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií § 192 odstavec 4 písmeno a) TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie § 193 odstavec 3 písmeno a) TZ, anebo *ve spojení* s takovou organizovanou skupinou např. u trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 4 písmeno c) TZ. Spáchání trestného činu členem organizované skupiny působící ve více státech nebo ve spojení s takovou organizovanou skupinou v jiných

¹⁴⁴ Jelínek J., a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 66.

případech, kde to není znakem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby, pak může být další, v zákoně neuvedenou přitěžující okolností.¹⁴⁵

Dále se s organizovanou skupinou setkáme v rámci právní úpravy *polehčujících a přitěžujících okolností*. Podle § 41 písmeno m) TZ přihlédně soud jako k polehčující okolnosti k tomu, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Podle § 42 písmeno o) TZ přihlédně soud jako k přitěžující okolnosti k tomu, že pachatel spáchal trestný čin jako organizátor, jako člen organizované skupiny nebo jako člen spolčení.

3.3.3 Spolupracující obviněný

Změny související s novým trestním kodexem se dotkly rovněž ustanovení TR, jehož novela provedená zákonem č. 41/2009 Sb. zavedla nový institut spolupracujícího obviněného jakožto motivační prvek ke spolupráci mezi osobami, které se podílejí na činnosti organizovaného zločinu a orgány činnými v trestním řízení.

Ustanovení § 178a TR stanoví **podmínky**, za nichž státní zástupce může (jedná se tedy o fakultativní použití tohoto institutu) v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, přičemž tyto musí být splněny kumulativně. Musí se jednat o řízení o *zvlášť závažném zločinu*, kterým se podle § 14 odstavec 3 TZ rozumí úmyslný trestný čin, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Dále musí obviněný *oznámit státnímu zástupci skutečnosti*, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo které pomohou zabránit dokonání takového zločinu, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech. Třetí podmínkou je *doznání obviněného k činu*, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a jeho *prohlášení, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný*. Takové označení musí státní zástupce považovat za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě

¹⁴⁵ Šámal P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Obecná část. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 486.

obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Podle ustanovení § 178a odstavec 2 TŘ musí státní zástupce před označením obviněného jako spolupracujícího obviněného provést výslech takové osoby zejména k obsahu oznámení a jeho doznání. Doznání obviněného musí být spolehlivě ověřeno a porovnáno s dalšími důkazy provedenými ve věci. Tímto způsobem státní zástupce hodnotí věrohodnost takového doznání. Platí, že nikoliv každé doznání obviněného v řízení o zvlášť závažném zločinu bude možné považovat za podmínku pro označení obviněného jako spolupracujícího obviněného.¹⁴⁶

Tento institut má i své **hmotněprávní důsledky**, které se promítly do ustanovení § 39 odstavec 1 TZ upravujícího *stanovení druhu a výměry trestu*, podle kterého soud mimo jiné přihlédne k tomu, jak významným způsobem pachatel přispěl k objasnění zvlášť závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo pomohl zabránit pokusu nebo dokonání takového trestného činu.

V ustanovení § 41 písmeno m) TZ najdeme jako jednu z *polehčujících okolností*, ke které může soud přihlédnout, skutečnost, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Podle ustanovení § 58 odstavec 4 TZ může soud *snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby* také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, který splnil stanovené podmínky podle jiného právního předpisu.

¹⁴⁶ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 740.

4 Otázky prevence a represe v oblasti CSEC

4.1 Prevence

V souladu s komplexním chápáním úlohy trestního práva jako nejzazšího prostředku regulace nežádoucích společenských jevů je třeba zvýšenou pozornost věnovat právě prevenci.¹⁴⁷ Tou rozumíme veškeré aktivity směřující k potírání výskytu a zabraňování vývoji patologických jevů ve společnosti. Je zřejmé, že bez prevence nemůže existovat účinný boj proti CSEC. Je třeba, aby byla koncipována co nejdříve, ve všech jejích rovinách a všech cílových oblastech.¹⁴⁸

Primární prevence je zaměřena na celou společnost a jejím úkolem je působit tak, aby negativní jev vůbec nenastal. Směřuje tedy do budoucnosti. Aby byla účinná, je třeba se zaměřit na nejnižší věkové kategorie, zejména na celospolečenské klima, které vytváří jejich hodnotový žebříček. V současnosti je jako problém vnímáno především působení komerční televize, která jako standardní řešení konfliktní situace prezentuje násilí a pokleslé formy pohledu na lidskou sexualitu. Základem **sekundární prevence** je včasné vyhledávání problému, podávání informací, poradenství a sociální péče. V tomto případě jsou předmětem zájmu rizikové skupiny či jednotlivci, u kterých hrozí, že se dostanou do sociálně-patologické situace. **Terciární prevence** obsahuje aktivity a opatření zaměřené na osoby, které se již do sociálně-patologické situace dostaly. Zde je prostor pro léčebná a výchovná zařízení, poradenské služby, vězeňství, církevní aktivity atd. Do této kategorie rovněž patří zamezení opakování či minimalizace násilí vůči dítěti.

V oblasti **prevence proti CSEC** plní úkoly Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a dále nevládní a charitativní organizace.

V rámci *Ministerstva práce a sociálních věcí* provádí prevenci oddělení péče o dítě, do jehož působnosti náleží výkon sociálně právní ochrany dětí, včetně okamžité pomoci ohroženým dětem, která se uskutečňuje zejména prostřednictvím sociálně-preventivních aktivit, jejichž provádění je svěřeno a uloženo obcím. Oddělení sociální prevence na pověřených úradech měst a městských částí se zaměřují především na prevenci vzniku a šíření

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku.

¹⁴⁸ Dunovský J., Mítlöhner M., Hejč K., Hanušová-Tlačilová, J., Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě, Grada Publishing, a.s., 2005, s. 142.

negativních společenských jevů, ve kterých působí kurátoři pro mládež, kteří se zaměřují na práci s dětmi do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného, s mladistvými, kteří spáchali provinění nebo se dopustili přestupku, a s dětmi, u kterých se vyskytuje záškoláctví, útoky z domova, prostituce či zneužívání drog. Dále na odděleních sociální prevence působí sociální asistenti, kteří s dětmi pracují v jejich přirozeném prostředí, pořádají pro ně různé akce a poskytují okamžitou pomoc. Velmi důležitým a dlouhodobým cílem sociální politiky by mělo být snižování počtu dětí svěřovaných do zařízení pro výkon institucionální péče.

Cílem prevence *Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* je orientovat děti do oblasti zdravého životního stylu. Do této oblasti spadají pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče pro děti a mládež a zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy. Spolupráci škol a předškolních zařízení s Policií České republiky při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané upravuje metodický pokyn č.j. 14-144/98-22.¹⁴⁹

Usnesením vlády č. 331 ze dne 14. dubna 1999 byl schválen Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení, který vypracovalo ministerstvo vnitra. Tento materiál si mimo jiné klade za cíl dosáhnout zvýšené ochrany mladistvých před negativními vlivy, striktního zákazu prostituce osob mladších 18 let a zákazu přístupu dětem do prostor, kde se sexuálně komerční aktivity provozují. V témže roce ministerstvo zpracovalo Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy, který byl schválen usnesením vlády č. 1032 ze dne 6. října 1999. V roce 1996 zahájilo ministerstvo vnitra realizaci Komplexního součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni. Prioritou tohoto programu jsou projekty primární, sekundární a terciární prevence směřující k ohroženým skupinám dětí a mládeže. Jedná se např. o podporu vzniku a činnosti azylových domů pro matky s dětmi v rizikových životních situacích, domů na půl cesty pro mládež opouštějící státní výchovné instituce, poraden pro pomoc obětem trestné činnosti, vytvoření podmínek pro volnočasové aktivity mládeže, podporu protidrogových programů, programů pro ohrožené romské děti a mládež, projektů primárně zdravotní a sekundárně i sociální asistence osobám (tedy i mladistvým) již v prostituci angažovaným. Od roku 1996 jsou při jednotlivých okresních ředitelstvích Policie České republiky zřizovány skupiny pro styk s veřejností a prevenci kriminality. Pracovníci skupin se mimo jiné podílejí na vytváření preventivních programů, které reagují na situaci v oblasti kriminality a na výskyt

¹⁴⁹ Weiss P. a kol.: Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti. Praha: Grada Publishing, a.s., 2000, s. 42.

kriminogenních faktorů v obcích. Zabývají se přednáškovou a preventivní činností ve vztahu k mládeži a zejména k rizikovým skupinám mládeže. Ministerstvo vnitra vypracovalo jako jeden z nástrojů k eliminaci výskytu CSEC Systém včasné intervence, jehož posláním je rychlá, adekvátní a efektivní reakce všech institucí (Policie České republiky, orgánů sociálně právní ochrany dětí, státních zastupitelství, soudů, lékařů, škol, pedagogicko-psychologických poraden, případně i nestátních neziskových organizací, které se zabývají prací s dětmi apod.) Cílem tohoto systému je zefektivnit metody práce jednotlivých článků a využít beze zbytku všech legislativních nástrojů vztahujících se k oblasti delikvence dětí, trestné činnosti páchané na dětech a sociálně-právní ochrany dětí.¹⁵⁰

Nevládní organizace zajišťují asistenci v oblasti psychosociální a právní. Zabývají se např. provozováním krizových linek, prací v terénu, asistencí obětem obchodování se ženami, pomocí obětem trestné činnosti atd.

Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 – 2018 jako své priority uvádí změnu postojů společnosti s cílem nulové tolerance násilí vůči dětem na základě široké víceméně permanentní veřejné kampaně, podporu primární prevence v širokém kontextu (zanedbávání dětí, rozvody, závislost na alkoholu či droze, nedovolené držení zbraní, chudoba, nezaměstnanost a další faktory), profesionalitu odborníků (budování vzdělávacích kapacit a programů pro profesionály a laiky, kteří pracují s ohroženými dětmi), dostupnost služeb pro ohrožené děti a sběr dat (vybudování národního monitorovacího střediska, jehož náplní bude harmonizace sběru relevantních dat a informací od různých orgánů státní správy a analýza všech aspektů, které mají vliv na zdravý vývoj dětí, včetně identifikace problémů a návrhů řešení) a konečně participaci dětí zaměřenou zejména na vytváření prostředí, v němž děti vyrůstají a na kampaň „STOP násilí na dětech“.

Jako příklad praktického opatření proti CSEC, v oblasti obchodu s lidmi, které bylo přijato, lze uvést **Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra**. Program nabízí pomoc obětem obchodování s lidmi a motivuje je ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení tak, aby přispěly k potrestání pachatelů této závažné trestné činnosti. Obchodovaným osobám je v rámci Programu nabízena krizová psychosociální nebo zdravotní péče, ubytování, podpora při integraci do běžného života atd. V případě cizinců a cizinek dochází také k úpravě jejich pobytového statutu. Stávající Program vznikl z původního „Modelu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“, který byl financovaný z prostředků projektu Úřadu pro

¹⁵⁰ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

drogy a kriminalitu OSN (UNODC) od března 2003 do prosince 2004. V dubnu 2004 byl pilotní model přejmenován na současný Program. Program byl formalizován a institucionalizován v roce 2005, kdy byly též poprvé uzavřeny mezi Ministerstvem vnitra a organizacemi La Strada a Arcidiecézní charita Praha tzv. dohody o spolupráci v oblasti podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Již v roce 2008 došlo k aktualizaci interních aktů řízení Ministerstva vnitra, které upravují fungování Programu. Změny fungování spočívaly především v následujících čtyřech aspektech. Prvním je zakotvení pověření ředitelky odboru prevence kriminality zařazovat a vyřazovat oběti obchodování s lidmi do/z Programu (původně tak činil první náměstek ministra vnitra). Cílem tohoto opatření bylo zrychlení fungování Programu včetně legalizace jejich pobytů na území České republiky. Druhým aspektem bylo prodloužení doby na rozmyšlenou z 30 na 60 dnů; tato doba slouží oběti k rozhodnutí, zda spolupracovat či nespolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Třetím aspektem bylo zapojení dalších subjektů do spolupráce v rámci Programu. Čtvrtým, významným aspektem, bylo zakotvení možnosti poskytnout v rámci Programu péči i těm obětem obchodování s lidmi, které nejsou schopny spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení (např. pro nízký intelekt, vysokou míru psychického narušení apod.). V takovém případě stačí pouhá indicie pro zařazení oběti do Programu (např. snaha oběti opustit kriminálně závadové prostředí, projevená vůle oběti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení spolu s vyjádřením nevládní organizace nebo Policie České republiky, že jde o oběť obchodování s lidmi). Taková oběť může v Programu setrvat bez podmínky spolupráce s orgány činnými v trestním řízení na základě lékařského potvrzení. Jedná se o specifické případy; lze tedy konstatovat, že v případě Programu podmínka spolupráce s orgány činnými v trestním řízení až na výjimky zůstala zachována. Stále však platí, že obětem, které nemají zájem do Programu vstoupit, mohou nevládní organizace poskytovat pomoc mimo rámec Programu z jiných zdrojů (např. z dotací Ministerstva práce a sociálních věcí, případně z evropských fondů). Do Programu bylo v letech 2003 až 2008 zařazeno celkem 89 obětí obchodování s lidmi. V roce 2008 bylo zařazeno celkem 24 osob, z toho 17 žen a 7 mužů.¹⁵¹

¹⁵¹ Ministerstvo vnitra: Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008.

4.2 Represe

V oblasti CSEC plní úkoly represe Ministerstvo vnitra, respektive Policie České republiky a Ministerstvo spravedlnosti.

Závazným pokynem policejního prezidenta č. 55 ze dne 2. dubna 2008 je v rámci Policie České republiky upraven systém práce na úseku mládeže. Příslušní **specialisté**, kteří se zaměřují na důsledný postih kriminality páchané na mládeži, na postih dětské pornografie a zneužívání dětí k nucené prostituci, působí na policejních útvech na úrovni krajů a okresů. Zároveň se zabývají i prevencí kriminality, např. přednáškovou činností na školách a přímou prací s rizikovou mládeží. Pro tuto práci jsou speciálně školeni.

Při Ředitelství služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia bylo vytvořeno **Oddělení informační kriminality**. Jedním z úkolů pracoviště zabývajícího se monitorováním internetové sítě je i odhalování šíření dětské pornografie a prostituce na Internetu.

Problematikou vyšetřování případů obchodování s dětmi se zabývá i **Útvar pro odhalování organizovaného zločinu** (vysoce specializovaný útvar služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností, dále jen „**ÚOOZ**“), který v této oblasti využívá intenzivních mezinárodních kontaktů a spolupráce s policejními sbory ostatních států. Je zřejmé, že jak obchod s lidmi, tak organizování prostituce, je složitý a velice specifický problém, jenž vyžaduje vlastní iniciativní přístup orgánů činných v trestním řízení, zejména pak policejních orgánů. Tato iniciativa se neobejde bez operativně pátracích prostředků, přičemž jde o časově náročný způsob šetření. Vzhledem k tomu, že řada obětí jsou cizinky, je časově i důkazně náročné také samotné vyšetřování, zvláště, když jsou výslechy svědků prováděny cestou právní pomoci. ÚOOZ zpracovává rozsáhlé a skutkově náročné trestní věci páchané organizovanými skupinami. Pracovníci ÚOOZ především plní úkoly související se zjišťováním signálů a soustředěním poznatků o páchání trestné činnosti obchodování s lidmi, s jejich prověřováním, rozpracováním, odhalováním pachatelů a prováděním úkonů v trestním řízení. ÚOOZ také průběžně analyzuje možnosti ochrany rodinných příslušníků obětí obchodu s lidmi v zemích původu a podílí se na řešení konkrétních případů. Především s Německem, Rakouskem, Dánskem, Holandskem, Francií, Velkou Británií, Itálií, Slovenskem, Švýcarskem a Polskem byla uplynulém období **mezinárodní spolupráce** velice úspěšná. V průběhu roku 2005 byly provedeny čtyři rozsáhlé realizace mezinárodně organizovaného zločineckého uskupení působícího na území České republiky, Slovenska,

Německa a Polska. V roce 2006 ÚOOZ ve spolupráci se zahraničními policejními složkami vedl nebo nově založil 33 trestních řízení a několik samostatných akcí proti mezinárodně organizovaným zločineckým uskupením, které se v návaznosti na obdobné organizace v zahraničí zabývají trestnou činností související s komerčním sexuálním zneužíváním žen a dětí, výrobou a šířením dětské pornografie včetně Internetu a nedovoleným nakládáním s lidskými orgány a tkáněmi.¹⁵²

Již na počátku 90. let zařadila **Mezinárodní organizace kriminální policie ICPO - Interpol** mezi své priority činnosti boj proti zneužívání dětí. Centrála Interpolu (IPSG) zpracovává na základě analýz trestné činnosti, zahrnujících sexuální zneužívání nezletilých a dětskou pornografii, projekty, které jsou každoročně vyhodnocovány na Evropské regionální konferenci Interpolu a Valném shromáždění Interpolu.¹⁵³

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 61 ze dne 2. května 2006 upravuje činnost příslušníků Policie České republiky na úseku boje proti obchodování s lidmi a mravnostní kriminality. Metodickou, koordinační a kontrolní činnost na úseku boje proti obchodování s lidmi a mravnostní kriminality vykonávají specialisté úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky. Trestnou činností související s obchodováním s lidmi a mravnostní kriminalitou odhalují, prověřují, operativně rozpracovávají, vyšetřují a její pachatele zjišťují pověřenci příslušníci policie, specialisté Policie České republiky ÚOOZ služby kriminální policie a vyšetřování a ostatní příslušníci policie v souladu s právními předpisy.

¹⁵² Národní strategie boje proti obchodování s lidmi pro období let 2008-2011.

¹⁵³ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008.

5 Situace v oblasti CSEC v České republice

Česká republika se již od roku 2000 koncepčně zabývá problematikou CSEC. Hlavním gestorem za koordinaci aktivit v této oblasti bylo Ministerstvo vnitra. V roce 2008 byla tato problematika zařazena do širšího kontextu násilí na dětech, přičemž hlavní gesce přešla na ministra vlády pro lidská práva a menšiny. V této souvislosti byla vypracována „Národní strategie prevence násilí na dětech na období 2008 – 2018, která bude prováděna příslušnými akčními plány, v nichž budou naformulovány konkrétní úkoly a aktivity pro zainteresované orgány státní správy. Strategie, která je v souladu s doporučením Světové zprávy o násilí na dětech,¹⁵⁴ má za cíl odstranění roztržitosti primárně preventivních programů a přispět tak ke zvýšení jejich efektivity. Identifikuje 7 hlavních úkolů,¹⁵⁵ k jejichž naplnění budou konkretizovány specifické cíle v národním akčním plánu.

5.1 Organizovaný zločin

Podle zpráv policejního prezidia týkajících se organizovaného zločinu, se Česká republika stala vstupem do EU pro některá zločinecká uskupení ještě více lukrativnějším působištěm. Organizované zločinecké skupiny se stále častěji snaží převést převážnou část svých aktivit do legálního podnikání. Jako hrozba pro bezpečnost vystoupila do popředí činnost motocyklových gangů (např. Hells Angels MC a Bandidos MC). Tyto gangy vyvíjejí kriminální aktivity především v rámci obchodu s drogami, zbraněmi a v organizování prostituce.

¹⁵⁴ Světová zpráva byla poprvé prezentována dne 11. října 2006 na Valném shromáždění OSN v New Yorku. Na jejím vypracování se podílelo od roku 2003 mnoho expertů, vlád a nevládních organizací. Světová zpráva ve svém úvodu prezentuje právní rozbor ochrany dětí. Připomíná článek 19 Úmluvy o právech dítěte, Úmluvu Mezinárodní organizace práce, článek 182 o dětské práci, Opční protokol k Úmluvě o právech dětí týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Světová zpráva dále zdůrazňuje podporu a ochranu práv dětí a v neposlední řadě právo dítěte na ochranu před tělesným trestem a jiným ponižujícím či znevažujícím trestáním.

¹⁵⁵ Podporovat rozvoj rodičovských kompetencí; vytvářet ve školách a na pracovištích klima rovnocenného partnerství a respektuplné sociální komunikace; zajistit dostupnou nabídku volnočasových, zájmových a sportovních aktivit; naplňovat speciální práva dětí umístěných do zařízení ústavní výchovy; usilovat o utváření bezpečných komunit; zprostředkovat porozumění právu dětí na ochranu před násilím v celé společnosti s cílem změny jejich postojů a koordinace – hlavní princip multioborového přístupu.

Ruskojazyčné zločinecké struktury¹⁵⁶ se zabývají vydíráním podnikatelů (tzv. „klientů“) a vymáháním dluhů pod krytím různých firem. Ochrana (tzv. „kriša“) je vnučována soukromým podnikatelům a bývá poskytována i vlastním členům organizace. Jejím použitím je vyhlášena nepsaná kontrola pro určité teritorium či určité formy podnikání. Dochází k vytváření legálních pobytů uzavíráním fiktivních sňatků s občankami České republiky. Prostřednictvím svých rodinných příslušníků tyto skupiny následně získávají možnost zakládat nové obchodní společnosti s právní subjektivitou nebo akciové společnosti aj., které pod zástěrkou podnikatelských aktivit legalizují finanční prostředky získané kriminální činností.

Organizované skupiny pachatelů z teritoria Balkánu a Itálie se zabývají především trestnými činy v souvislosti s provozováním a poskytováním sexuálních služeb za úplatu, tj. obchodováním s lidmi za účelem pohlavního styku a kuplířstvím. Postiženými ženami jsou obvykle mladé Bulharky romské národnosti s nízkým vzděláním, které zneužívají azylové řízení České republiky. Zvláštností poslední doby je import bulharských dětí do České republiky za účelem páchání trestné činnosti formou kapesních krádeží. Etničtí Albánci z Balkánu a Bulhaři se na našem území podílejí na páchání trestné činnosti v souvislosti s obchodem s motorovými vozidly, tj. organizování krádeží a pojistných podvodů. Z oblasti Bulharska a Turecka jsou do České republiky distribuovány kvalitní padělky měny EURO.

V prostředí asijského organizovaného zločinu jsou hlavními organizátory trestné činnosti u vietnamské národnosti osoby s dobrou znalostí českého jazyka, jež v minulých letech získaly značné finanční prostředky, navázaly spolupráci s jinými vietnamskými zločineckými organizacemi z okolních států a rozhodují tedy o pohybu zboží, kapitálu i osob v rámci zločinecké struktury. V současné době tyto osoby vystupují jako seriózní obchodníci, např. majitelé a podílníci „velkotržnic“. Kriminální aktivity tohoto etnika jsou rozděleny do několika oblastí, tj. násilná trestná činnost, obchod s omamnými a psychotropními látkami (OPL) a se zbraněmi, dále se jedná o krádeže, podvody, obchod s bílým masem, nelegální migraci a hospodářskou a ekonomickou trestnou činnost.

Na území České republiky existuje několik organizovaných skupin osob z řad čínské komunity, které se zabývají převaděčstvím, prostitucí, obchodem se zbožím padělaných značek, hospodářskou kriminalitou (šedá ekonomika) apod. Čínská komunita je uzavřená a

¹⁵⁶ Byl zaznamenán nárůst pouliční kriminality, a to zejména při loupežných přepadeních. Za částečnou změnu lze považovat vzrůstající aktivity státních příslušníků Izraele s velmi úzkým napojením na ruskojazyčné zločinecké struktury.

obtížně přístupná především pro jazykovou odlišnost a komunikační bariéru a jejich trestná činnost se stále více vyznačuje prvky organizovanosti, latentnosti i brutality.

Na příkladu bulharských dívek lze ilustrovat, jakým způsobem jsou zneužívány k prostituci, kterou organizují gangy. Podle některých odborníků působí v Praze tři organizované skupiny, které proti sobě bojují. Každá má pod svým vlivem jinou část Prahy. Jedná se o hierarchické organizace, na jejichž vrcholu je šéf organizované skupiny, pod ním je „pasák“, následuje přítelkyně „pasáka“ nebo spřízněná duše „pasáka“, která má na starosti dvě až tři prostitutky. Dívky jsou do Čech dováženy z několika chudých bulharských oblastí jako Sliven (prostitutky pracující v Perlové ulici), Nová a Stará Zagora (Václavské náměstí) a Kazanlak (Staroměstské náměstí). Pasák jim vyřizuje veškeré doklady. Během půl roku se zde mohou zdržovat pouze tři měsíce. Pak by měly na tři měsíce vycestovat. Dále využívají možnosti azylu. Lze konstatovat, že se snižuje věk a vzdělání dívek, kterým je v porovnání s minulostí zakázáno kontaktovat se s lidmi mimo organizaci. Dívky pocházejí z chudých rodin a často jsou vlastní rodinou organizovanému gangu prodány. Rodinám jsou pak pravidelně posílány peníze. Mnohé dívky ví předem, že se budou věnovat prostituci, podmínky si však představují úplně jinak. Jsou bity, nuceny k prostituci a zavražďovány, nemohou nikam chodit samy a jsou hlídány prostitutkami na vyšší pozici a pasáky. Všechny vydělané peníze musejí odevzdávat. Mají problém s prosazením se vůči organizaci i vzhledem k tomu, že jsou nevdělané. Ženy a dívky, které odmítají prostituovat, jsou k tomuto násilím nuceny. Systém je nastaven tak, aby série znásilňování, fyzických ataků, ponižování, psychických a fyzických týrání, případně i drogy osobu zlomily a donutily ji již více-méně dobrovolně vykonávat prostituci. Aby prostitutka nemohla mluvit a svědčit proti svému pasákovi, používá pasák „metodu oplodnění“. Jeden pasák tak má např. i třináct dětí. Jednou z cest, jak dívky opouštějí prostituci, je, že se seznámí se zákazníkem („princem na bílém koni“) ze zahraničí a odjíždějí s ním.¹⁵⁷

5.2 Počítačová kriminalita

Prudký vývoj Internetu a informatiky obecně vede k růstu zneužívání informačních technologií a Internetu při organizované trestné činnosti. Vzrůstá internetová kriminalita mravnostního charakteru páchaná na dětech, od inzerátů v seznamce (dospělý – dítě) a

¹⁵⁷ Ministerstvo vnitra: Bulharské dívky, 2006.

chatování s pedofilní tematikou, po šíření a přechovávání dětské pornografie s obrázky dětí již od kojeneckého věku.

Nejvíce poznatků se vztahuje k výskytu dětské pornografie a zoofilie na Internetu. Ty jsou získávány jak vlastním vyhledáváním příslušnými orgány Policie České republiky, tak na základě upozornění tuzemských i zahraničních uživatelů Internetu nebo prostřednictvím Interpolu, a to nečastěji z Wiesbadenu a Londýna. V České republice je k těmto účelům nejvíce zneužívaný portál atlas.cz, kde se nachází zhruba polovina ze zmiňovaných stránek. Odhalování tohoto typu trestné činnosti je obtížné vzhledem ke skutečnosti, že majitelé serverů nejsou povinni ze zákona uchovávat po určitou dobu tzv. logové soubory, které jsou výchozím bodem pro zjištění pachatele. V rámci komunikace v internetové síti trvá představa části pachatelů o jejich anonymitě a v hojné míře jsou využívána technická řešení zajišťující klamavé informace o uživateli páchajícím trestnou činnost.

Identifikace pachatele - obchodníka s dětskou pornografií je velmi obtížná, neboť zločinecké skupiny si najímají počítačové odborníky právě za účelem zamezení identifikace provozovatele příslušné webové stránky. Rovněž ustanovení obětí z těchto pornografických materiálů je i podle zkušeností zahraničních policejních sborů velmi obtížné.

V rámci šíření zakázaných forem pornografie je nadále patrné, že dochází k vytváření uzavřených komunit, které se neustále zdokonalují, co se týká prověřování svých členů. Dané materiály jsou pak šířeny s větší latencí a to zejména skrze e-mail, úložný prostor a přes přímou výměnu instant messengerů. Detekce takových aktivit vyžaduje větší nasazení vlastní agenturní činnosti, aby bylo možno se infiltrovat do daných komunit.

Nově se objevuje snaha pachatelů získávat cestou sítě Internet materiály intimního až pornografického charakteru, zejména fotografie, přímo od dětí, které toto činí jako protislužbu za peníze či nějaké výhody, zejména dobytí kreditu mobilu, nebo u mladších po jejich psychologickém zmanipulování. Pachatelé si vyhledávají oběti zejména v prostředí chatů a sociálních sítí.

Policejní prezidium jako navrhovaná opatření v této oblasti uvádí následující kroky. Pro kvalitní odhalování, objasňování a vyšetřování počítačové kriminality (včetně problematiky týkající se dětské pornografie) je nutno vymezit právní povinnosti subjektů zprostředkujících jednotlivé služby v rámci sítě Internet. Konkrétně se jedná o stanovení delší lhůty povinnosti udržovat připojovací informace subjektu do počítačové sítě Internet. Vzhledem k návaznosti na časté právní pomoci do zahraničí se jeví dvouměsíční lhůta jako nepřiměřená. Dále je nutno zajistit právní povinnost automaticky uchovávat informace týkající se identifikace a činnosti uživatelů s právy umožňujícími manipulaci http stránek,

uživatelů s právy umožňujícími manipulaci ftp serverů a uživatelů e-mailových adres. Vzhledem k objemu dat je nutno přesně stanovit, jaké standardy budou vyžadovány včetně jednotlivých lhůt uchovávání. Dalším prvkem k omezení páchaní počítačové kriminality by mohlo být stanovení povinnosti poskytovatelům sítě Internet a poskytovatelům ostatních služeb v rámci počítačové sítě Internet, jakmile zjistí trestnou činnost páchanou v jejich oblasti, udělat veškeré kroky k zajištění zálohy a určení přístupu pachatele, který využil či zneužil jejich prostor k páchaní trestné činnosti.

V roce 2009 došlo k nejrozsáhlejší a nejúspěšnější policejní razii proti dětské pornografii v českých dějinách. Do akce „VILMA“ se v celé České republice zapojilo takřka tisíc policistů, bylo uskutečněno na 150 domovních prohlídek a v celé republice bylo zajištěno 350 počítačů.

5.3 Obchodování s dětmi, dětská prostituce

Zpráva o obchodování s dětmi v České republice¹⁵⁸ upozorňuje na to, že je třeba brát v potaz regionální aspekty problematiky. V **regionech u česko-německé a česko-rakouské hranice** pracují tisíce¹⁵⁹ prostitutek na ulicích nebo v nevěstincích, kde uspokojují poptávku zahraničních klientů. Mnoho z nich jsou děti, počínaje malými až po osmnáctileté, většina dovršila 12 let. Bylo zjištěno, že mnoho dětí se stalo předmětem obchodování a bylo přinuceno k prostituci poté, kdy byly prodány svými přáteli nebo členy rodiny. "Češi to nepovažují za obchodování, protože se tak děje uvnitř země, ale z našeho pohledu se jedná se o obchodování: čtrnáctiletá dívka nám sdělila, že ji její otec předal své sestře, která mu odevzdala peníze a odvedla dívku do pohraničí. Jiná dívka vypověděla, že ji prodal její otec svým známým a oklikou se dostala do pohraničí," uvedla Cathrin Schauer, sociální pracovnice z nevládní organizace KARO, která se mimo jiné zabývá prostitucí nezletilých. Zdá se, že česko-německé a česko-rakouské pohraničí je cílem obchodu s dětmi nejen české národnosti, ale také dětí ze Slovenska, Ukrajiny, Moldávie, Běloruska a Litvy. Většinou přejíždějí hranice legálně a skončí v západních Čechách jako prostituti nebo prostitutky.

¹⁵⁸ Bell, I. a Pickar, A.: Zpráva o obchodování s dětmi v České republice.

¹⁵⁹ Odhady policejního prezidia se pohybují mezi 15 000 a 20 000 prostitutkami v České republice, většina z nich působí v Praze a v pohraničí. Údaje z jiných dokumentů ukazují: v západních Čechách 300 veřejných domů, v severních Čechách, v jižních Čechách 81, přičemž v každém klubu jsou 2 až 30 dívek/žen. Na území celého státu je 880 veřejných domů s 2 až 30 prostitutkami v každém, avšak neexistují žádné statistické údaje o pouliční prostituci.

Pohraniční území jsou spíše přijímacími než tranzitními nebo vysílajícími oblastmi. Česká vláda uvádí v Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice z roku 2003, že v západních Čechách jsou pouličními prostitutkami zejména české a slovenské ženy (většina z nich jsou Romky ve věku 15 – 50 let), zatímco v jižních Čechách převažují Romky a cizinky ve věku 13 – 50 let. Ve veřejných domech podél hranic se západními sousedními zeměmi se snižuje počet dětských prostitutů. Stále však dochází k tomu, že dospělé prostitutky nebo „pasáci“ pracují jako zprostředkovatelé a vodí klienty k dětem žijícím v bytech nebo v zadních pokojích.

Homosexuální prostituce dětí a mladistvých je výjimkou z pravidla, že "kde je dětská prostituce, tam může být obchodování s dětmi". Toto prostředí se zdá být naprosto imunní vůči otázkám obchodování s lidmi. Ve větších městech v celé České republice, ale především v Praze na Hlavním nádraží a v gay klubech, je možno se s homosexuální prostitucí setkat. Klienty jsou cizinci, tzv. sex turisté a pedofilové. Podle Lászla Sümegha z Projektu Šance je většina prostitutek mladší než 18 let, lze najít i hochy pod 15 let. Pouze 10% těchto chlapců je svou přirozeností homosexuální. Mnoho nezletilých hochů pochází z východoevropských zemí, ze Slovenska, Ukrajiny, Rumunska a Ruska. Někdy jsou na útěku z českých domovů pro mládež. Většina těchto chlapců jen sní svůj sen o „zlatém Západu“, nasednou na vlak nebo autobus a cestují z jejich chudých domovských zemí do Prahy, nebo se pokusí jet dále na západ po krátkém zastavení v Čechách. Obvykle nemají žádné doklady a překračují hranice nelegálně, ale nejedná se o žádnou nucenou prostituci. Pro prostředí homosexuální prostituce tak není zřejmě důležité pro struktury zapojené do obchodování s lidmi, ačkoliv muži-prostituti mají stejně špatné sociální zázemí jako obchodované dívky (rodiče závislí na alkoholu či drogách, domácí násilí, pohlavní zneužívání, atd.) a snáze se proto stanou oběťmi obchodování s lidmi.

Na úseku trestné činnosti obchodování s dětmi se policie zaměřuje především na trestnou činnost, která souvisí s organizováním dětské prostituce v České republice. Z poznatků policistů vyplývá, že nabídky k pohlavnímu styku s dětmi byly často činěny dospělými osobami s úmyslem nalákat zájemce do jejich bytu a zde jej okrást. Pachatelé správně předpokládají, že okradený zájemce o sexuální styk s osobou mladší 15ti let se ve většině případů neobrátil na české policejní orgány, neboť poškozenými jsou v naprosté většině cizí státní příslušníci, kteří se obávají předání oznámení českou stranou do jejich vlasti. Samozřejmě nelze popřít, že k dětské prostituci dochází, nicméně podle získaných informací se jedná pouze o ojedinělé případy pohlavního zneužívání především rodinnými příslušníky obětí, ale v žádném případě se nejedná o organizovanou trestnou činnost.

Policie aktivně spolupracuje v boji proti nezákonnému obchodu s lidmi se zahraničními policejními složkami Německa, Rakouska, Holandska, Francie, Velké Británie, Itálie, Slovenska, Polska a Maďarska. V několika případech probíhala úzká spolupráce s orgány FBI a imigračního úřadu Spojených států amerických. Spolupráce probíhá na základě přímých osobních kontaktů, na základě právní pomoci mezi jednotlivými státy a na úrovni Interpolu se všemi zúčastněnými státy. Policisté jsou členy pracovní komise k projektu OSN "Prevence, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště ženami a dětmi", na kterém se též podílejí všechny vládní i nevládní instituce. V souvislosti s tímto druhem trestné činnosti je nutno podotknout, že se jedná o velmi opakovanou trestnou činnost a pachatelé této trestné činnosti jsou převážně cizí státní příslušníci.

Zvláštní pozornost si rovněž zaslouží fenomén, který se poslední dobou začíná v České republice rozmáhat. Jedná se de facto o pedofilní homosexuální i heterosexuální turistiku, často ve spojitosti s výrobou a šířením dětské pornografie. Ne že by se jednalo o úplně nový jev, jen se poslední dobou začíná více projevovat, a to na území celé České republiky. Jedná se o vysoce latentní trestnou činnost. Rovněž už se dá mluvit i o jistém nižším stupni organizovanosti pachatelů. Příčina je jasná. Silný zahraniční kapitál na jedné straně tvoří poptávku a na druhé straně děti, které se (bez i s vědomím rodičů) levně prodávají, tvoří nabídku. Základní ekonomický aspekt je tedy splněn. Další podmínkou pro provozování této činnosti je vytvoření vhodných podmínek. Tvoří se síť různých zprostředkovatelů, vznikají stále nové homosexuální kluby, cizinci si pro páčání této trestné činnosti pronajímají byty nebo rodinné domy atd.

Ve vztahu k obchodování s dětmi za účelem nucené práce orgány činné v trestním řízení nedisponují žádnými poznatky o páčání této trestné činnosti na území České republiky. Také informace z nevládních organizací nenasvědčují tomu, že by tato oblast byla na našem území problematická. Z důvodů mezinárodních závazků České republiky je však oblast nucené práce dětí kontinuálně monitorována (např. usnesení vlády č. 77 ke Zprávě o plnění Programu pro implementaci opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce v období let 2003 a 2004 a o jeho aktualizace na období let 2005 až 2007). Na úseku odstranění nejhorších forem dětské práce je působnost orgánů ochrany veřejného zdraví soustředěna na úkoly vyplývající z plnění Úmluvy MOP č. 182 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce. Souhrnné informace o výskytu dětské práce by v případě, že by k takovému jevu došlo, byly součástí „Závěrečné zprávy o činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ochrany zdraví při práci“, kterou každoročně k 30. září předkládá Ministerstvo zdravotnictví, obdobně jako je tomu u „Zpráv orgánů inspekce

práce“. Do současné doby nebyly zaznamenány ze strany orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ochrany zdraví při práci žádné údaje o tom, že byla identifikována práce dětí mladších 15 let mimo oblastí, které jsou upraveny zákonem o zaměstnanosti. Na základě statistik Policie České republiky lze shrnout, že Policie České republiky v roce 2008 zaznamenala jen velmi ojediněle případy obchodování s lidmi – s osobami mladšími 18 let. Ve věku do patnácti let se jednalo o jednu oběť v Západočeském kraji. Ve věkové skupině 15 až 18 let byly vykázány celkem 3 oběti obchodování s lidmi v kraji Severočeském.¹⁶⁰

Jako příklady konkrétních policejních akcí v rámci této problematiky, které v minulých letech proběhly lze zmínit následující.

V roce 2001 byli na základě mezinárodních zatykačů zadrženi dva němečtí státní příslušníci pro extradiční řízení. V akci SEVA byla zadržena skupina pachatelů, která se zabývala provozováním nočních klubů v Západočeském kraji. Akce PAVOUK byla zaměřena na pachatele, kteří dodávali nezletilé a mladistvé homosexuální prostitutky do různých gay-klubů na území hlavního města Prahy. V akci SAS byli realizováni pachatelé, kteří se zaměřovali na dovoz žen ze zahraničí, včetně mladistvých a dětí, do nočních podniků, kde je násilím nutili k provozování prostituce. Současně proběhla realizace druhé části této mezinárodní organizované skupiny pachatelů na území Slovenské republiky.

V roce 2005 proběhla akce s názvem DELTA, kdy byla realizována trestná činnost skupiny pachatelů vietnamské národnosti, která na území města Cheb ve dvou nočních klubech organizovala prostituci dívek české, slovenské, ukrajinské a vietnamské státní příslušnosti a z této jejich činnosti kořistila. Některé dívky byly mladší 18 let.

V lednu 2009 proběhla akce pod názvem „KRONOS“, při níž byli zadrženi tři muži české státní příslušnosti. Jejich jednání mělo spočívat ve využívání dívek, které byly na útěku ze zařízení pro ústavní výchovu, tím způsobem, že je sjednávali k provozování prostituce, ze které následně kořistili. K provozování prostituce docházelo na území Německa. Jednalo se o dívky mladistvé, v jednom případě o dívku mladší patnácti let. Dívkám byly obstarávány pozměněné doklady totožnosti za účelem zastření jejich skutečného věku. Proti pachatelům bylo zahájeno trestní stíhání pro trestné činy padělání a pozměňování veřejné listiny ve formě účastenství, ohrožování výchovy mládeže a obchodování s lidmi.¹⁶¹

Podle některých vyjádření lze zaznamenat i tzv. dětskou prostituci, která má mít však stále větší sklon stahovat se do „privátu“. Jeden z problémů, se kterým se policie v této souvislosti setkává, je určení věku prostituujících. Prostitutky někdy uvádějí vyšší věk, než ve

¹⁶⁰ Ministerstvo vnitra: Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008.

¹⁶¹ Policejní prezidium: Zprávy za roky 2002-2009.

skutečnosti mají. V případě pochybností lze s pomocí specializovaného rentgenologa stanovit faktický biologický věk dítěte podle stupně zrání kostí jeho ruky.¹⁶²

¹⁶² Dosud užívané hodnocení „rentgenů zápěstí“ je metodou již podle některých odborníků překonanou a pro kvalitní růstovou diagnózu méně vyhovující, nicméně v praxi stále užívanou. Způsob provedení je takový, že se pořídí kvalitní snímek levé ruky a zápěstí a tento je srovnáván s věkovou normou, která je součástí Osifikačních tabulek a Atlasu kostního věku (autoři: Kapalín a Pelech). Nepotvrdily se představy o významných rozdílech mezi etnickými skupinami, při sekundárním dotazování dochází pravidelně k potvrzení provedené diagnózy. Odchylna od skutečného kalendářního věku je 3 – 6 měsíců na obě strany (+ a -) od takto diagnostikované hodnoty věku.

Závěr

Tématem této práce byl pohled na problematiku CSEC prostřednictvím práva mezinárodního a především vnitrostátního. Je zřejmé, že jednotlivé státy, Českou republiku nevyjímaje, si uvědomují závažnost takového jednání páchaného na dětech a podnikají kroky různého charakteru k minimalizaci tohoto jevu. Každý stát se potýká s jinými formami CSEC, některé jsou typické pro konkrétní oblasti, jiné mají až globální charakter. Také Česká republika má svá specifika a je si jich vědoma, což dokládá mimo jiné Národní strategie prevence násilí na dětech na období let 2008-2018.

Při zkoumání mezinárodněprávní úpravy ochrany dětí před CSEC jsem se zabývala dokumenty univerzálních i regionálních mezinárodních organizací, stranou zájmu však nezůstaly ani dokumenty politické povahy obsahující konkrétní doporučení a podněty. Dokumenty univerzálních mezinárodních organizací se věnují především problému nejhorších forem dětské práce, zatímco Rada Evropy, coby regionální mezinárodní organizace, se zaměřuje na projevy spojené s evropským kontinentem, zejména na prostituci, obchod mezi Západem a Východem a šíření dětské pornografie na Internetu.

Dokumentem zásadního významu je bezesporu Úmluva o právech dítěte z roku 1989, která rozvádí a konkretizuje zásady obsažené již v Deklaraci práv dítěte a je prvním a dosud jediným závazným mezinárodním dokumentem, který upravuje celý katalog práv dítěte vycházejí z toho, že dítě je pro svou snadnou zranitelnost často prvním, kdo trpí porušením lidských práv. Stěžejním je článek 34 Úmluvy, který zavazuje smluvní státy chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání.

Významné jsou politické závazky dvou shromáždění, Světového kongresu proti CSEC, který se konal v roce 1996 ve švédském Stockholmu a Druhého světového kongresu, který na něj navázal v roce 2001 v japonské Jokohamě. Cílem přijatých dokumentů – Deklarace a Akčního plánu, i celého kongresu bylo především zvyšování povědomí o Úmluvě o právech dítěte, bojovat proti šíření dětské pornografie na Internetu, předcházet prodeji sexuálních služeb, rehabilitovat prostituující se osoby a v neposlední řadě též konstatování, že CSEC je základním porušením dětských práv a toto jednání má vážné a dlouhodobé následky pro fyzický, psychologický a sociální vývoj dětí. K Úmluvě o právech dítěte byly v roce 2000 přidány další dva Opční protokoly, a to Opční protokol o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a Opční protokol týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Druhý opční protokol, který se přímo dotýká CSEC, byl přijat dne 27. dubna 2000

Hospodářskou a sociální radou OSN rezolucí E/CN.4/RES/2000/59 a doporučen Valnému shromáždění k projednání a k podpisu. Česká republika však dosud Opční protokol neratifikovala, důvodem je skutečnost, že v našem právním řádu není dostatečným způsobem upravena odpovědnost právnických osob. Opční protokol ponechává smluvním stranám volbu v tom, zda za jednání, jež mají být podle nich trestná, bude pro právnické osoby vyvozena trestněprávní, občanskoprávní nebo správní odpovědnost. Právní řád České republiky však v současné době dostatečným způsobem nezajišťuje ani jednu z těchto možností. Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl již vypracován a předložen do schvalovacího procesu Poslanecké sněmovně.

Úmluvy MOP se zabývají zejména dětskou prací a dětskou prostitucí představující její extrémní formu. V roce 2007 odstranila Česká republika svůj dluh na tomto poli a ratifikovala základní dokument ve vztahu k boji proti dětské práci - Úmluvu MOP 138 o minimálním věku pro zaměstnání z roku 1973, kdy jako nejnižší věk pro vstup do zaměstnání stanovila věk 15 let.

Mezi významné smluvní dokumenty Rady Evropy vztahující se k CSEC patří Úmluva o zločinu v počítačové síti z roku 2001 a Úmluva o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním z roku 2007. Česká republika zatím není stranou ani jedné z nich. V souvislosti s rozvojem nových technologií je nutno zdůraznit důležitost Úmluvy z roku 2001, která je první mezinárodní smlouvou týkající se trestných činů spáchaných prostřednictvím Internetu a jiných počítačových sítí. Smluvní dokumenty Rady Evropy jsou doplněny řadou dokumentů politické povahy. Nejdůležitějším z nich je Doporučení č. R (91) 11 týkající se sexuálního zneužívání, pornografie, prostituce a obchodování s dětmi a mladistvými, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy. Významný je zejména článek 9, který členskými státy doporučuje věnovat zvláštní pozornost prevenci, vyhledávání a vyšetřování trestných činů zahrnujících sexuální zneužívání dětí a mladistvých a poskytnout pro tyto účely dostatečné prostředky.

Přestože je CSEC relativně novým a globálním fenoménem, je možné ochranu dětí před jeho jednotlivými aspekty sledovat již v mezinárodních dokumentech přijatých na začátku minulého století. Stejně jako se mění projevy CSEC v čase, je rovněž zapotřebí zdůraznit jeho odlišnosti v různých částech světa. Tyto rozdílnosti se samozřejmě projevují a projevují v mezinárodních dokumentech. Obecně tak lze říci, že zpočátku byla pozornost soustředěna na jednotlivé negativní jevy, postupně začala být problematika CSEC nazírána komplexněji a snaha normotvorby směřovala k soubornému postižení ochrany dětí. CSEC se stalo předmětem pozornosti mezinárodních společenství v posledních zhruba dvaceti letech,

příčemž jsme mohli být svědky v zásadě stejných proklamací, které se objevovaly jak v dokumentech univerzálních i regionálních mezinárodních organizací a vyžadovaly implementaci do vnitrostátních řádů. I zde platí pravidlo, že čím větší mezinárodní organizace, tím vágnější ustanovení a tím menší tlak na členské státy k implementaci požadavků do národních předpisů a menší pravděpodobnost k prosazení vytyčených cílů. Záleží tak na každém jednotlivém státě, zda a jak těmto závazkům dostojí. Zdá se, že tento fakt je nutnou daní za konsenzus široké mezinárodní společnosti.

Jako pozitivní ovšem vidím přístup Evropy k řešení problematiky CSEC, protože mám za to, že nejen na poli Rady Evropy ale také EU jsou podnikány kroky, jež mohou v budoucnu vést k zamezení výskytu tohoto negativního jevu. Nejenže dochází k propracování obecných politických proklamací k přesnějším úkolům, ale je také věnována pozornost prevenci a aktuálním problémům, kterým čelíme a které ještě v nedávné minulosti neexistovaly. Jedná se o vývoj nových technologií a s ním spojenou problematiku dětské pornografie a svádění dětí k sexuálním aktivitám přes Internet. Domnívám se, že EU bude moci v evropském přeshraničním prostoru hrát významnou roli, jelikož dochází k regulaci minimálních požadavků na znění skutkových podstat jednotlivých trestných činů vztahujících se k CSEC a také k sankcím, které za ně mohou být ukládány. Tyto požadavky byly plně zohledněny při tvorbě a přijetí nového TZ. Tento v zásadě kvalitní předpoklad trestněprávního postihu pachatelů však musí být doplněn efektivní mezinárodní policejní a justiční spoluprací v trestních věcech. Přes postupnou europeizaci trestního práva stále platí, že trestní právo a trestní řízení zůstává plně v kompetenci jednotlivých členských států. V rámci trestního práva procesního lze pozitivně vnímat změnu v oblasti vzájemné právní pomoci, která nastolila počátek nové éry spolupráce mezi justičními orgány států EU, která je v současné době budována na vzájemném uznávání soudních rozhodnutí. Dalším krokem by tak mělo být docílení výkonu rozhodnutí vydaného v jednom z členských států v jiných státech. V neposlední řadě je třeba zajistit také garanci základních procesních práv účastníků řízení.

Přestože České republice chybí ke komplexnímu rámci mezinárodněprávní ochrany dětí před sexuálním zneužíváním ratifikace 2. Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkajícího se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, Úmluvy Rady Evropy o zločinu v počítačové síti a Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním, bylo na jejich ustanovení reagováno při tvorbě nového TZ, který do jednotlivých skutkových podstat požadavky mezinárodních dokumentů zapracovává.

Domnívám se, že Česká republika dostala svým mezinárodním závazkům při trestněprávní úpravě CSEC.

Obdobně jako mezinárodní společenství reaguje na poznávání jevu CSEC v čase také Česká republika. Je tedy možné obecně konstatovat, že v oblasti trestněprávní ochrany dětí před CSEC dochází postupně nejen ke změnám spočívajícím v zpřesňování skutkových podstat trestných činů, ale můžeme pozorovat i dílčí úpravy směřující k ochraně dětí tak, jak jsou deklarovány ve významných mezinárodních dokumentech. Přijetím nového TZ došlo v tomto smyslu k pozitivní změně při formulaci přitěžující okolnosti dle § 42 písmeno h) TZ, dle které je trestný čin spáchán ke škodě dítěte, tj. osoby mladší osmnácti let, narozdíl od předchozí úpravy, která pamatovala jen na osoby mladší patnácti let. Další novinkou je zvláštní úprava promlčecí doby podle § 34 odstavec 3 písmeno c) TZ, do které se nezapočítává doba, po kterou byla oběť trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě III. zvláštní části TZ o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti mladší osmnácti let.

V kapitole věnující se obchodu s dětmi jsem se zabývala rozbořem trestných činů obchodování s lidmi podle § 168 TZ a svěřením dítěte do moci jiného podle § 169 TZ. První z nich je formulován obecně a zahrnuje v sobě přeshraniční i vnitrostátní obchodování s lidmi. Trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 TZ v porovnání s jeho zněním v trestním zákoně rozšiřuje vymezení objektivní stránky činu, tedy způsobu jednání a účelu zneužití oběti. Jednání pachatele tak nyní může spočívat také ve svedení oběti k trestněprávně relevantnímu účelu. Nově bude trestný také ten, kdo z takového jednání kořistí, když z jednání jiného získává majetkový prospěch. Pokud se týká forem vykořisťování, přinesl TZ rozšíření jejich výčtu o odběr tkáně, buňky nebo orgánu z těla poškozeného a službu v ozbrojených silách. Vymezení sexuálního vykořisťování bylo navíc doplněno o užití oběti k výrobě pornografického díla. Skutková podstata trestného činu svěřením dítěte do moci jiného podle § 169 TZ je privilegovanou skutkovou podstatou k ustanovení § 168 TZ vztahující se jen na svěřením dítěte do moci jiného za účelem adopce nebo za jiným obdobným účelem, které se musí stát za odměnu finanční či jinou. Kvalifikovaná skutková podstata je rozšířena o znaky opětovnosti, úmyslu získat značný prospěch, popř. prospěch velkého rozsahu a spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

Obecně je možné obchodování s dětmi rozdělit na obchod s dětmi pro sexuální a pro jiné účely. Pokud bychom se striktně drželi definice CSEC jakožto použití dítěte pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu, uvažovali bychom v rámci české právní úpravy pouze o trestném činu obchodování s lidmi dle § 168 odstavec 1 písmeno a), případně odstavce 3 a 4

TZ, kde předmětem útoku je dítě, jeho užití se vztahuje na přiměnění, zjednání, najmutí, zlákáání, svedení, dopravení, ukrytí, zadržování nebo vydání jinému, přičemž sexuální účel jednání představuje pohlavní styk, jiné formy sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo výroba pornografického díla. Komerční aspekt je vyjádřen jednáním spočívajícím v kořistění z jednání uvedeného v alinea 1. Trestněprávní odpovědnost za výše uvedené jednání je širší než mezinárodní definice obchodování s lidmi, neboť český TZ nevyžaduje v § 168 odstavec 1 alinea 1 znak úplatnosti. Tento fakt si vzhledem k možným komplikacím v rámci dokazování dovoluji hodnotit kladně. Při zkoumání tohoto trestného činu jsem nenarazila na aplikační problémy a na tomto místě mohu konstatovat, že jsem dospěla k závěru, že jednání obsažena v § 168 odstavec 1 dostatečným způsobem postihují jak intrafamiliární formu obchodu s dětmi, tak formu extrafamiliární, neboť skutková podstata obsahuje rozsáhlý výčet jednání, která spadají pod pojem obchodování, přičemž některá z nich v sobě dokonce obsahují určitý stupeň nátlaku nebo zneužití (přiměje, zláká, zadržuje). Trestně odpovědní tak budou rodinní příslušníci, či jiné blízké osoby, které budou dítě prodávat k různým formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování, výrobě pornografického díla nebo budou dítě nabízet k prostituci a dítě se tak stane jejich pravidelným zdrojem příjmů. Jejich jednání bychom nejspíš vnímali tak, že poškozené dítě přiměli, zjednali či najali k některému z trestněprávně relevantních účelů. V případě extrafamiliárního obchodu s dětmi dochází k předání dítěte za odměnu jiným osobám za účelem lepších životních podmínek, typicky se bude jednat o nalákání dítěte do zahraničí za určitou práci a následné nucení k prostituci, které bychom mohli charakterizovat jako zlákáání či svedení. Skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi pamatuje také na únosy dětí, především jednáními spočívajícími v dopravení, ukrytí a zadržování dítěte.

Považuji za důležité poukázat na fakt, že trestný čin obchodování s lidmi tak dopadá na pachatele, kteří sami nejsou sexuálně fixováni na dítě, ale dítě jako zboží dodávají „konzumentům“. Jejich hlavním motivem je zisk, nikoliv uspokojování svých sexuálních potřeb, jedná se o pachatele – kuplíře či překupníky. Trestný čin obchodování s lidmi dle § 168 odstavec 1 písmeno a), případně odstavec 3 a 4 TZ tak dopadá na případy, kdy je zneužití dítěte realizováno prostřednictvím třetí osoby, na rozdíl od trestných činů kuplířství a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ, ve kterých jde o situace, v nichž dochází k dohodě pachatele se samotným dítětem, které své služby poskytuje za úplatu. Tento rozdíl je rovněž vyjádřen ve větší závažnosti a tedy přísnější trestnosti a současně specialitě trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ ve vztahu k trestnému činu kuplířství

podle § 189 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ, kdy formy jednání ve výše uvedených skutkových podstatách se z velké části překrývají.

Dětskou prostituci chápeme jako využívání dětí pro sexuální účely za úplatu nebo za jinou odměnu. Příčiny prostitučního chování dětí mohou spočívat v přinucení osoby blízké, ale i cizí (prostřednictvím kuplířů) nebo se může jednat o „dobrovolné“ chování dětí, za kterým stojí zábava, snaha získat peníze, nebo také obstarání obživy pro rodinu. Stávají – li se tyto děti zdrojem pravidelných příjmů osob, které z prostituce kořistí, jednalo by se již o obchodování s lidmi. Dětská prostituce tak představuje zneužití dítěte jak prostřednictvím třetí osoby, tak na základě „dohody“ pachatele s dítětem, které samo nabízí své sexuální služby na úplatu.

Prostituce není pojmem definovaným v zákoně, nýbrž judikaturou a není sama o sobě trestná. Trestným je jednání spočívající v organizování a kořistění z prostituce (tzn. jednání pachatele, který jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kořistí z prostituce provozované jiným jakožto trestný čin kuplířství podle § 189 TZ) bez ohledu na to, zda je prostituující osobou dítě, tedy osoba mladší 18 let ve smyslu ustanovení § 126 TZ, či osoba dospělá, a dále jednání zákazníků, kteří buď svádějí dítě k prostituci či využívají sexuálních služeb, které již dítě nabízí. V těchto případech bychom uvažovali o nabídce, slibu nebo poskytnutí dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch, tak jak je upravuje trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ. Nelze se však spokojit pouze s trestněprávním postihem samotné, již realizované dětské prostituce, tedy kuplířů a zákazníků, nýbrž je nutno reagovat také na jednání osob zodpovědných za řádnou výchovu dítěte, které prostituci právě díky její nedostatečnosti provozuje. Ve vztahu k CSEC se jedná o trestný čin ohrožování výchovy dítěte zejména podle § 201 odstavec 1 písmeno a), b) TZ spočívající především v ohrožení mravního vývoje dítěte tím, že jej pachatel svádí nebo mu umožní vést nemravný život.

Přestože česká právní úprava dobrovolný pohlavní styk mezi osobami staršími 15 a mladšími 18 let trestně nepostihuje, jsem přesvědčena, že zakotvení trestného činu svádění k pohlavnímu styku v roce 2003 do trestního zákona bylo k posílení ochrany dítěte nezbytné, neboť do této doby byli zákazníci výše zmíněné věkové kategorie prostitutů těžko trestně postižitelní. Není možno akceptovat stejný přístup k zákazníkům těchto osob, jako k zákazníkům prostitutů starších 18 let, kteří se trestného činu nedopouští. Vždyť právě věk mezi 16 a 17 lety je u dětských prostitutů podle odhadů nejčastější a při vědomí, že většina

z nich tímto způsobem řeší svou těžkou životní situaci, je nemyslitelné, aby jiná osoba takto na osudech mladých lidí parazitovala, byť by prostituce byla provozována „dobrovolně“.

Z hlediska aplikace jednotlivých ustanovení TZ vztahujících se k dětské prostituci je zajímavá otázka jednočinného souběhu trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odstavec 1 TZ a svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ. Jsem toho názoru, že nelze kategoricky odmítnout jeho možnost s argumentací, že ustanovení o ohrožení výchovy je speciální. Jednak je nutno zmínit rozdíl mezi výše uvedenými trestnými činy v okamžiku jejich dokonání, kdy trestný čin svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ může mít, na rozdíl od ustanovení § 201 TZ, povahu jednorázového činu, jehož promítnutí do výchovy dítěte a jeho návyků nemusí být zjevné a dále případy, kdy posouzení činu pouze jako trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ by nezohlednilo všechny jeho podstatné rysy, zejména bylo-li by svádění k pohlavnímu styku součástí globálnějšího jednání vůči dítěti. Nicméně je nutno přitakat názoru o vyloučení jednočinného souběhu a posouzení skutku z důvodu poměru subsidiarity jen jako trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ tehdy, pokud by byl úmyslně ohrožen jeho rozumový, citový nebo mravní vývoj právě jen takovým jednáním pachatele, které by spočívalo v nabídce, slibu nebo poskytnutí úplaty, výhody nebo prospěchu za pohlavní styk s ním, jeho pohlavní sebeukájení, jeho obnažování nebo za jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení.

Ze změn, které přinesl nový TZ, pokládám na tomto místě za důležité zmínit znění trestného činu kuplířství podle § 189 TZ, které bylo upraveno s ohledem na nově formulovanou skutkovou podstatu trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 TZ, důsledkem čehož trestný čin kuplířství již mimo jiné neobsahuje jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spáchání činu na osobě mladší osmnácti let. Vzhledem k této změně tak české trestní právo neobsahuje přímou úpravu kuplířství s dětmi, což přes možnost aplikace ustanovení § 168 odstavec 1 písmeno a), popř. odstavec 3 písmeno d) TZ (jakožto trestného činu speciálního) vnímám jako velice problematické. Dále došlo ke zpřesnění a doplnění skutkové podstaty trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 tak, že formulace vydání osoby mladší osmnácti let nebezpečí zpusnutí byla nahrazena formulací ohrožení rozumového, citového či mravního vývoje dítěte, a v neposlední řadě také k vymezení specifického účelu jednání u trestného činu svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ, když takové jednání musí být realizováno za účelem pohlavního uspokojení, nikoli třeba pro umělecké účely. Domnívám se, že zákonodárce měl při zařazení trestného činu svádění k pohlavnímu styku do systematiky zvláštní části TZ více zohlednit svobodu rozhodování člověka v sexuální oblasti, která je jednáním popsáním ve skutkové podstatě

významně narušena, a zařadit tak tento trestný čin do hlavy III. zvláštní části TZ, kam dle mého mínění spíše patří.

Dětskou pornografií se rozumí jakýkoliv zvukový nebo obrazový materiál, který používá děti v sexuálně implicitním kontextu, přičemž trestní postih se vztahuje nejen na její výrobu a distribuci, ale od 1. července 2006 také na její držení. Na rozdíl od předchozí úpravy v § 205 odstavec 2 trestního zákona, je šíření dětské pornografie vyčleněno do samostatného ustanovení § 192 TZ výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií obsahující rovněž přechovávání dětské pornografie (předchozí § 205a). Zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ bylo beze změny převzato z § 205 trestního zákona. Tyto trestné činy najdeme v hlavě III. zvláštní části TZ postihující trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, na rozdíl od předešlé právní úpravy, kde byly obsaženy v hlavě V. jakožto trestné činy hrubě narušující občanské soužití. Je zde jasně patrný posun v kladení většího důrazu na individuálně chráněný zájem (ochrana lidské důstojnosti, svoboda rozhodování v pohlavních vztazích atd.) před zájmem obecně celospolečenským (ochrana občanského soužití) a tuto změnu je nutno vnímat jako velmi významnou.

Specifikem problematiky pornografie je nejen absence zákonné definice pojmu pornografie, ale také jasného vymezení ústavně chráněného a ústavně nechráněného projevu definovaného z hlediska jeho „mravní závadnosti“, které jsou ponechány soudní praxi, jež se tak může přizpůsobovat vývoji společnosti a jejím potřebám ochraňovat aktuální standardy mravnosti. Na tomto místě bych chtěla zdůraznit nutnost rozlišování roviny ochrany mravnosti na jedné straně a roviny ochrany obětí sexuálních deliktů na straně druhé, která je klíčová při postihu pornografie virtuální a pornografie skutečné. Odborníci nejsou jednotní v názoru, zda by virtuální dětská pornografie měla být beztrestná z hlediska možné alternativy pro pedofily. Jedni poukazují na možnost snížení rizika zneužití skutečných dětí, pokud by potřeby těchto osob mohly být realizovány na úrovni masturbačních fantazií, jiní se naopak kloní k názoru, že by prohlížení dětské pornografie mohlo vést tyto jedince k realizaci jejich představ. V této souvislosti považuji za nutné přihlédnout k problému míry realističnosti počítačové animace, která může vést k tomu, že virtuální pornografie bude díky kvalitě počítačové technologie v budoucnu natolik realistická, že ji nebude možno rozlišit od té skutečné, která může vést ke značnému znesnadnění postihu výroby skutečné dětské pornografie a obhajobě konzumentů reálné dětské pornografie, kteří budou moci argumentovat tím, že se domnívali, že drží či distribuuji pouze virtuální, nikoli skutečnou pornografii. A právě toto riziko a ochrana skutečných dětí by dle mého názoru mělo být zohledněno při úvahách o postihu virtuální pornografie s tím, že by mělo být využito

kritérium zaměnitelnosti virtuálního obrazu se skutečným ze strany průměrného pozorovatele. Do kategorie dětské pornografie by tak bylo možno řadit pouze realistickou virtuální pornografii, ostatní virtuální pornografie znázorňující osoby mladší 18 let by měla být posuzována jako běžná. České trestní právo nedávnou novelizací TZ jasně deklarovalo trestnost virtuální dětské pornografie, když dětskou pornografií se vedle pornografického materiálu zobrazující dítě rozumí také pornografický materiál zobrazující osobu, jež se jeví být dítětem.

Zdá se, že aktuální otázkou v souvislosti s trestným činem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ je určení povahy e-mailové komunikace. Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že zasílání pornografického díla elektronickou poštou je ve své podstatě jeho uvedením do oběhu prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě, a to i přesto, že nepředstavuje jeho zveřejnění. E-mailova komunikace představuje neporovnatelně rychlejší a jednodušší způsob rozesílání pornografických děl velkému počtu subjektů na prakticky neomezenou vzdálenost, než umožňuje např. „klasická“ poštovní zásilka. Tato komunikace je do značné míry anonymní, kdy pachatel postačuje pouhá znalost e-mailové adresy, aniž by musel nutně znát fyzickou totožnost příjemce. Rozdíl mezi e-mailovou komunikací, která je základním komunikačním prostředkem na Internetu, a komunikací formou klasické poštovní zásilky (dopisu, balíku) zasílané prostřednictvím veřejného přepravce konkrétnímu adresátovi spočívá nejen v tom, že e-mailové zprávy musí projít cizími počítači v síti předtím, než dosáhnou cílový počítač, což výrazně zjednodušuje možnost zachytit a přečíst obsah zprávy, ale i v tom, že naprostá většina providerů kopie všech e-mailových zpráv ukládá (zálohuje) na svoje servery před doručením a tyto zálohy často ponechává na serveru řadu měsíců po doručení zprávy, a to i v případě, že ve schránkách odesílatele i příjemce jsou již vymazány. Navíc také samotní uživatelé často tyto zprávy ponechávají uložené ve svých schránkách, kde k nim mohou získat přístup i jiné osoby než ty, kterým byly určeny. Dále v této souvislosti nelze opomenout ani problematiku tzv. virů, jež mohou narušovat nebo likvidovat instalované programy, event. mohou být naprogramovány tak, že bez vědomí uživatele odesílají z jeho počítače uložená data a dokumenty. Možnost zpřístupnění pornografických děl šířených cestou e-mailové komunikace i dalším osobám než těm, kterým byla původně určena, je tudíž výrazně vyšší nežli v případě jiných způsobů komunikace.

Spornou se jeví otázka, zda lze za přechovávání považovat případy, kdy si bude uživatel cíleně a pravidelně prohlížet určité stránky s dětskou pornografií. Domnívám se, že nelze zaujmout jednoznačné stanovisko a je nutno lišit, zda uživatel Internetu narazil na

závadové stránky náhodně, nebo zda je navštěvuje pravidelně. Pokud pachatel jednoznačně a záměrně stránky obsahující dětskou pornografii vyhledává, je podle mého názoru na místě zvážit, zda se i tímto způsobem nedopouští trestného činu. Je bez další diskuze, že s rozvojem vysokorychlostního Internetu již uživatelé nejsou nuceni si závadové materiály stahovat a mohou je navštěvovat bez jakéhokoliv omezení, čím zvyšují poptávku po dětské pornografii, což následně vede k její rostoucí nabídce.

Za nedostatek právní úpravy dále považuji stav, kdy na jedné straně je osobám starším patnácti let a mladším osmnácti let povolen pohlavní život, na straně druhé avšak není nepřipuštěno pořizování soukromých snímků partnerů ve věku mladistvých, kteří tímto jednáním naplňují skutkovou podstatu trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ.

Přestože u některých trestných činů, jež jsou předmětem této práce TZ zpřísňuje sankce, které je možné za jejich spáchání uložit, vnímám jako obecný problém právní úpravy v tomto směru omezenou možnost ukládání trestů postihujících majetek pachatelů. TZ zavedl možnost trestat pachatele CSEC propadnutím majetku, ovšem pouze pokud dojde k naplnění kvalifikovaných skutkových podstat v případě trestných činů obchodování s lidmi podle § 168 odstavec 3, 4 a 5 TZ, svěření dítěte do moci jiného podle § 169 odstavec 2 a 3 TZ, kuplířství podle § 189 odstavec 3 a 4 TZ, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odstavec 3 a 4 TZ, což s ohledem na výnosnost a lukrativnost této trestné činnosti považuji za velký nedostatek právní úpravy. V případě trestných činů ohrožování výchovy dítěte podle § 201 TZ, svádění k pohlavnímu styku podle § 202 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 TZ zůstaly sankce v porovnání s trestním zákonem dokonce beze změny. Domnívám se, že v tomto ohledu by proto mělo dojít k úpravě TZ tak, aby se jednání charakteristická pro CSEC pachatelům finančně nevyplácela a tresty hrozící v případě jejich spáchání je dostatečným způsobem odrazovaly.

Stěžejní část této práce si tedy dovoluji shrnout tak, že právě problematika dětské pornografie a otázky jejího účinného postihu jsou aktuální, neboť právě na tomto poli dochází v souvislosti s rozvojem informačních technologií k nutnosti definování pojmů a my tak můžeme takřka “v přímém přenosu” sledovat jak právní úprava reaguje na společenské změny.

V kapitole věnované právním institutům pro boj s organizovaným zločinem jsem se pokusila o náhled do této problematiky, tak aby bylo zřejmé, jaké aktivity jsou za organizovaný zločin považovány, jaké zločinecké struktury se vyskytují na našem území, jakou mají souvislost s tématem CSEC a jak se s danými výzvami moderní doby vypořádává

české trestní právo. Dovolím si konstatovat, že přes zřejmou snahu zákonodárce přijímat efektivní opatření pro boj s organizovaným zločinem, bude vždy především reagovat na nové situace a problémy, které se v rámci internacionalizace tohoto fenoménu a honby za stále většími zisky objevují, než aby sám preventivně těmto jevům předcházel. Předmětem této práce však nebyl organizovaný zločin jako takový, proto jsou některé otázky, týkající se především jeho postihu spíše naznačeny. Cítila jsem však potřebu toto téma do kontextu CSEC zařadit, přestože ne všechny jeho projevy mají nebo nutně musí mít vztah k organizovanému zločinu. Dalším důvodem byl fakt, že se v nově upraveném výčtu trestných činů v ustanovení § 363 odstavec 2 TZ, na něž se vztahuje beztrestnost policisty plnění úkoly jako agent, objevují trestné činy obchodování s lidmi dle § 168 TZ, svěření dítěte do moci jiného dle § 169 TZ, kuplířství dle § 189 TZ, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií dle § 192 TZ a zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 TZ. Domnívám se, že v rámci úvah de lege ferenda bychom neměli nechávat stranou nejen v poslední době živě diskutovanou otázku trestní odpovědnosti právnických osob, jež by umožnila zamezení praxe, kdy se právnické osoby stávají nástrojem páčání trestné činnosti nebo slouží k zakrývání trestné činnosti. Dále by tak bylo možno účinně postihovat jednání fyzických osob, kterým se daří trestní odpovědnosti vyhnout. Mimoto považuji za důležité upozornit na způsob výčtu trestných činů v § 363 odstavec 2 TZ, kterých se týká speciální úprava beztrestnosti agenta, jež byl zákonodárcem zvolen jako taxativní. Přes zřejmou snahu o komplexní přehled činů typických pro nebezpečné aktivity organizovaného zločinu, může takto zvolený okruh trestných činů představovat v budoucnu častou nutnost doplnění či korekce tohoto výčtu, zejména vzhledem k dynamickému rozvoji této kriminality, jak se již za dobu krátké účinnosti TZ stalo.

Při zpracování této práce jsem považovala za nutné doplnit kapitoly věnované jednotlivým formám CSEC konkrétními údaji. Snaha o vytvoření jasné představy o CSEC v České republice v číslech je však poměrně obtížná. Obecně platí, že statistiky zachycují pouze kriminalitu registrovanou a vzhledem k vysoké míře latence mravnostní kriminality je třeba brát data zveřejněná jednotlivými institucemi pouze jako určité vodítko. Tato skutečnost je dále komplikovaná tím, že ve výstupních statistikách Ministerstva spravedlnosti nelze dohledat všechna relevantní data. Nalezneme tak údaje o trestných činech a pachatelích dle § 216a trestního zákona, ostatní varianty obchodování s dětmi podle § 232a odstavec 1 písmeno a), případně § 216 odstavec 2 písmeno a) trestního zákona z těchto sestav již dohledat nelze. Pokud se týká informací o dětské prostituci, lze je vyhledat pouze vzhledem k trestnému činu svádění k pohlavnímu styku podle § 217a trestního zákona. V přehledech nejsou uvedeny odstavce a písmena u jednotlivých paragrafů, proto nezjistíme, kolik kuplířů

spáchalo tento trestný čin v souvislosti s dětskou prostitucí (dle § 204 odstavec 3 písmeno c), odstavec 4 trestního zákona). Data k trestnému činu šíření pornografie, která zobrazují dítě dle § 205 odstavec 2 trestního zákona nelze v těchto výstupech dohledat. Nicméně z výzkumu, který byl proveden v období od 1. ledna 2005 do 30. června 2009 lze při vědomí výše uvedených omezení uvést, že za trestný čin související s CSEC bylo soudně projednáváno 389 osob, z čehož bylo 302 mužů (78%) a 87 žen (22%). Většina pachatelů (87%, 340 osob) byla české národnosti. Největší část pachatelů (77%, tj. 300 osob) byla zapojena do kriminálního jednání a trestných činů označených jako dětská prostituce. Méně početnější je pak skupina pachatelů řešených v souvislosti s dětskou pornografií (šlo o 46 osob, tj. 12%). Obdobně početná je skupina pachatelů obchodu s dětmi (11%, 43 osob). V kriminálním jednání odpovídajícímu dětské pornografii, dětské prostituci a obchodu s dětmi byli více zapojeni muži. Ženy se nejméně podílely na trestné činnosti, která souvisí s dětskou pornografií, co do poměru muži-ženy, byly ženy více angažované v obchodu s dětmi. Nejčastěji byl uložen trest podmíněného odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem (ve 180 případech). K nepodmíněnému trestu odnětí svobody bylo odsouzeno 126 osob. Celkem 47 osobám (12%) bylo uloženo ochranné opatření, z velké části se jednalo o sexuologické ochranné léčení.

Práci jsem završila zkoumáním faktické situace organizovaného zločinu, počítačové kriminality, obchodování s dětmi a dětské prostituce v České republice. Organizované zločinecké struktury na našem území můžeme třídit podle národností. Snažila jsem se nastínit rozdíly v zaměření těchto skupin na určitý druh kriminality. Provozování a poskytování sexuálních služeb za úplatu je doménou zejména pachatelů z Balkánu a Itálie, jejichž oběťmi jsou především osoby bulharské národnosti. Velkým otazníkem jsou asijské zločinecké struktury, zejména vietnamské a čínské a to z důvodu jejich velké uzavřenosti.

Dětská prostituce v České republice zaznamenala v posledních letech mírný pokles, zejména díky silnější sociální ochraně a bezpečnostním opatřením. Na druhé straně konstantním problémem zůstává situace v Praze, zejména na železničních nádražích. Zde se setkáme především s homosexuální prostitucí chlapců, kteří bývají na útěku z domova či ústavů a tímto způsobem často řeší svou neutěšenou sociální a finanční situaci. Nežádka se k samotné prostituci přidává také problém zneužívání drog. Dětská prostituce je záležitostí center anonymních velkých měst a poté německého a rakouského pohraničí, které láká sexuální turisty z těchto zemí. Každopádně se rozsah sexuální turistiky v posledních letech snížil, Česká republika za tento fakt vděčí zejména členství v EU, které mělo za následek větší důslednost ve vymahatelnosti práva v pohraničních oblastech. Sexuální turistika se v současné

době vztahuje hlavně k chlapecké prostituci, přičemž za účelem sexuálního zneužívání chlapců do České republiky přijíždějí zejména starší muži ze Skandinávie, Velké Británie, Německa, Rakouska aj. Vedle toho je častým jevem cestování chlapců na kratší dobu do zahraničí především s turisty z Německa, Řecka a Rakouska. Případů, kdy by čeští občané byli v zahraničí v pozici sexuálních turistů, je velmi málo.

Za posledních 10 let se postavení České republiky změnilo také v oblasti obchodu s dětmi. Z vysílající země se stala zemí tranzitní a cílovou. Tento trend potvrdilo i Ministerstvo vnitra. Podle nevládní organizace ENYA se však obchodování s lidmi za sexuálním účelem týká spíš žen, pokud bývají obchodovány děti, většinou z jiného důvodu než sexuálního zneužívání (např. adopce).

Značný nárůst byl zaznamenán v oblasti produkce dětské pornografie a návštěvnosti internetových stránek s touto tematikou. Podle zjištění nevládní organizace KARO, je dětem provozujícím pouliční prostituci nabízena možnost výdělku tím, že se zapojí do pornografické produkce. Přestože se v posledních letech podařilo odhalit několik mezinárodních sítí zabývajících se dětskou pornografií a zákonodárství reaguje na tuto problematiku poměrně pružně, zůstává úkolem do budoucna větší využití informačních technologií pro boj s tímto jevem.

Úsilí by mělo být zvýšeno na poli prevence. Za nejpálčivější problém CSEC je nutno považovat vzrůstající trend výroby a šíření dětské pornografie. Vývoj informačních technologií je v tomto ohledu kritický. Dovolím si zde upozornit na alarmující fakt, že počet hodin, které děti stráví u počítače, narůstá, zatímco jejich věk klesá. Příčinu vidím nejen ve vysokém životním tempu rodičů, kteří na děti nemají čas, ale také posunu sociální interakce dětí, které v porovnání s předchozími ročníky tráví spolu v reálu stále méně času, zato společně o to intenzivněji komunikují na sociálních sítích. Pokud se dítě tomuto trendu nepřizpůsobí, je de facto vyloučeno z okruhu svých vrstevníků. Domnívám se, že toto je velké aktuální sociologické téma, nicméně z hlediska trestního práva je důležitá skutečnost, že takovýto životní styl umožňuje provozovat nepatřičnou a manipulativní komunikaci s dětmi a napomáhá k uskutečnění reálné schůzky pachatele s dětskou obětí. Kromě tohoto celospolečenského problému je zapotřebí řešit další otázky. Jsem přesvědčena o tom, že prevence by měla být zaměřena zejména na romskou komunitu a ústavní péči, neboť právě děti na útěku z dětských domovů tvoří nezanedbatelnou ohroženou skupinu. Oblastí, ve které má Česká republika vleklý dluh, je také rozvoj rehabilitačních programů pro oběti CSEC. V takovýchto centrech by měli být speciálně vyškoleni profesionálové, kteří by obětem dětské pornografie a prostituce poskytli dlouhodobou péči, včetně přeorientování dětí na jiné

způsoby obstarávání obživy. Dalším problémem České republiky je absence nezávislého orgánu, který by měl za úkol prosazovat, ochraňovat a monitorovat uskutečňování prosazování dětských práv, kdy vytvoření určitého ústředního článku boje proti CSEC, by pomohlo posílit současnou nedostatečnou spolupráci a komunikaci mezi nevládními organizacemi, investory, ministerstvy, sociálními odbory a orgány činnými v trestním řízení.

CSEC představuje jednu z nejzávažnějších forem násilí páchaného na dětech, které zasahuje do jejich tělesné integrity. Nezřídka je toto jednání realizované nejen se souhlasem dítěte, ale někdy dokonce na jeho žádost. Přestože CSEC nemusí být vždy spojeno s násilím, je s ohledem na předpokládané škodlivé dopady na další vývoj dítěte právem zařazeno do kategorie násilí na dětech. Česká republika reaguje pružně na poznávání CSEC v čase upřesňováním jednotlivých skutkových podstat trestných činů včetně sankcí, které za takovéto jednání hrozí. Z hlediska řešení problematiky CSEC je velmi důležité klást důraz na jeho mezinárodní kontext, tzn. nejen na spolupráci s Interpolem a Europolem, ale také s jednotlivými státy, zejména s těmi sousedními. Ovšem i zde platí pravidlo věnovat maximální možnou pozornost prevenci a důkladnému poučení dítěte, aby se výskyt tohoto nežádoucího fenoménu v budoucnu alespoň omezil.

Resumé

The theme of this thesis was commercial sexual exploitation of children as a fundamental violation of children's rights. The reason why I chose this issue was to assess the course of attitude of Czech Republic to this problem.

The Czech Republic's response to the international commitment laid down by several international organizations is satisfactory as Czech criminal regulation has been changed accordingly. Although the Czech Republic has not acceded to certain parts of the relevant international legal framework such as the Optional Protocol to the Convention on the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, or the Convention on Cybercrime and the Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, the required standards were effectively instituted into Czech law by the new Penal Code.

An entire chapter was dedicated to the crimes of "human trafficking" and "entrustment of child to another person" including their various *actus rei* and the offenders' motivation. Contrary to the popular belief, the offenders themselves are rarely sexually attracted to children; instead their motivation is economic as they supply the demand for child for pornography from people who are genuinely sexually attracted to children.

Prostitution of children represents the abuse of child by a third party or on the basis of an agreement between a child and an offender. The crime of „procuring“ was modified considering the phrasing of the crime „human trafficking“, which eventually meant the end of direct regulation of child procuring. The legal aspects of one-time concurrence of the crime of „threat to child custody“ and the crime of „seduction to intercourse“ are of particular interest.

Due to the rapid advancements in information technology, the issue of child pornography is the most dynamic one. It is punishable under two provisions of the Penal Code either as the crime of „production and other treatment of child pornography“ and/or as the crime of „child abuse for the purposes of production of pornography“. Very important issue is the question of distinguishing and punishing real and virtual pornography and the nature of electronic communication.

The high latency of this kind of crime makes it very difficult to reliably estimate the actual crime rates. Nevertheless, in the period between 1st January 2005 and 30th June 2009, there were 398 CSEC offenders tried before the court, 77 percent of them committed a crime falling into the category of prostitution of children, 12 percent were classified as child pornography and trafficking of children was represented by 11 percent.

Often a criminal act is committed with the consent of the child or on his or her request. Although CSEC does not always need to be connected with physical violence, there can be no doubt about its damaging impact on the child's development which is why it is categorized as violence against children. In order to reduce the occurrence of this phenomenon as much as possible, it is necessary to put emphasis on prevention and international aspect of CSEC in the ever more interconnected world.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Minimální věk souhlasu s pohlavním stykem v některých zemích

Tabulka č. 2 - Statistika CSEC

Tabulka č. 3 - Statistika obchodování s dětmi

Tabulka č. 4 - Statistika dětské prostituce

Tabulka č. 5 - Statistika dětské pornografie

Tabulka č. 6 - Data o CSEC

Tabulka č. 7 - Účast na zločinném spolčení dle § 163a

Seznam grafů

Graf č. 1 - Podíl mužů a žen v jednotlivých formách CSEC v letech 2005 -2009

Graf č. 2 - Předchozí odsouzení pachatelů CSEC v letech 2005 -2009

Seznam použité literatury a dalších pramenů

Monografie:

- Bentovim, A.: Týrání a sexuální zneužívání v rodinách. Praha: Grada Publishing, s.r.o., 1998
- Bláha, R.: Trestněprávní aspekty prostituce v České republice. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2008
- Dunovský, J., Mitlöhner, M., Hejč, K., Hanušová-Tlačilová, J.: Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005
- Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, s.r.o., 2003
- Chmelík, J. a kol.: Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde Praha, a.s., 2004
- Kovář, P. a kol.: Sexuální agrese. Praha: MAXDORF s.r.o., 2008
- Vaníčková, E., Kloubek, M.: Komerční sexuální zneužívání dětí. Praha: Čs. společnost na ochranu dětí, 2006
- Vaníčková, E., Provazník, K., Hadj-Mousová, Z., Spilková, J.: Sexuální násilí na dětech. Praha: Portál, s.r.o., 1999
- Weiss, P. a kol.: Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti. Praha: Grada Publishing, a.s., 2000

Komentáře:

- Jelínek, J., a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009
- Jelínek, J., a kol.: Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Linde, a.s., 2008
- Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Obecná část. Praha: C.H. Beck, 2009
- Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2010

- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S: Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004
- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S: Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2004

Učebnice:

- Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část. 3. přepracované vydání. Praha: Linde, a.s., 2008
- Kratochvíl, V. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C.H. Beck: 2009
- Kuchta, J. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné: zvláštní část: 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009
- Kuchta, J., Válková H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005
- Novotný, O., Vanduchová, M. a kol.: Trestní právo hmotné – I. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010
- Novotný, O., Vanduchová, M. a kol.: Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010
- Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. 3. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008
- Prouza, D.: Trestní zákoník. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010

Články:

- Bartoň, M.: Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. Právní rozhledy 17/2008
- Bayerová, M.: Evropská úmluva o počítačové kriminalitě a sexuální zneužívání dětí, Trestněprávní revue 5/2003

- Bayerová, M.: Státy a jejich snahy o odstranění KSZD. Právo a Rodina 9/2000
- Císařová, D.: Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí jakožto formy organizované kriminality. Trestní právo 3/2007
- Dolenský, A.: Poznámky k článku Dr. Šámala o organizovaném zločinu. Právní rozhledy 11/1995
- Durdík, T.: Dítě jako možný objekt trestného činu. Část 1. Právo a rodina 4/2007
- Durdík, T.: Dítě jako možný objekt trestného činu. Část 2. Právo a rodina 5/2007
- Gřivna, T.: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie 9/2009
- Herzeg, J.: Virtuální dětská pornografie: zločin bez oběti? Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha. ASPI, Wolters Kluwer, 2008
- Hulmáková, J., Válková H.: Trestněprávní ochrana dětí podle nového trestního zákoníku. Trestněprávní revue 10/2010
- Chromý, J.: Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí v mezinárodních dokumentech a její reflexe v trestněprávní úpravě České republiky. Trestní právo 5/2008
- Jelínek, J. (ed): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny, Praha: Leges, 2009
- Šámal, P.: Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojené. Právní rozhledy 10/1995
- Švarc, M.: Výsledky jednání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci o vývoji evropského trestního práva. Trestněprávní revue 7/2010
- Wilk, A.: Mezinárodní únosy dětí. Právo a rodina 12/2007

Publikace Institutu pro kriminologii a sociální prevenci:

- Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Organizovaný zločin v České republice III., Cejp, M. a kol. 2004
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Zpráva expertní skupiny o obchodování s lidmi, 2005
- Institut pro kriminologii a prevenci: Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti, 2009

- Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009

Dokumenty a zprávy:

- Bell, I. a Pickar, A.: Zpráva o obchodování s dětmi v České republice
- Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2001 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb.
- Manuál Ministerstva práce a sociálních věcí: Jak zamezit komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí
- Ministerstvo vnitra: Analýza popisující bulharský organizovaný zločin na území české republiky, který souvisí s obchodem s lidmi, prostitucí a kapesními krádežemi
- Ministerstvo vnitra: Bulharské dívky, 2006
- Ministerstvo vnitra: Manuál pro Policii České republiky – Obchodování s lidmi
- Ministerstvo vnitra: Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006-2008
- Ministerstvo vnitra: Národní strategie boje proti obchodování s lidmi
- Ministerstvo vnitra: Národní strategie boje proti obchodování s lidmi pro období let 2008-2011
- Ministerstvo vnitra: Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008
- Policejní prezidium: Zprávy za roky 2002-2009
- Sborník z konference o komerčním sexuálním zneužívání dětí z 6.-7. listopadu 2001. Praha
- Usnesení vlády České republiky ze dne 21. července 2004 ke Zprávě o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí
- Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky, částka 10: Metodický postup pro pracovníky orgánů sociálně právní ochrany dítěte při podezření ze syndromu CAN, 2005

- Zvláštní zpráva Nejvyššího státního zastupitelství k poznatkům o trestné činnosti spojené s dětskou prostitucí, Brno: 2003

Právní předpisy:

Mezinárodní:

- Deklarace a Akční plán, Světový kongres proti CSEC, Stockholm 1996
- Deklarace práv dítěte, 1959
- Deklarace o sociálních a právních zásadách ochrany a blahobytu dětí, zejména o umístění do pěstounské péče a o národní i mezinárodní adopci, 1986
- Doporučení Evropského parlamentu k posílení boje proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii, 2009
- Doporučení MOP 146 o minimálním věku pro zaměstnání, 1973
- Doporučení MOP 190 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce
- Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1065 o obchodování s dětmi a dalších formách vykořisťování dětí, 1987
- Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1371 o zneužívání a zanedbávání dětí, 1998
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy 11 o pohlavním vykořisťování, pornografii, prostituci a obchodu s dětmi a mladými dospělými, 1991
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy 11 o aktivitách proti obchodování s lidskými bytostmi pro účely pohlavního vykořisťování, 2000
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy 16 o ochraně dětí před sexuálním zneužíváním, 2001
- Evropská sociální charta, 1961
- Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách, 1950
- Evropská úmluva o osvojení dětí, 1961
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí, 1996
- Listina práv v cestovním ruchu, 1985
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966

- Opční protokol k Úmluvě OSN o právech dítěte, o obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii, 2000
- Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii, 2004
- Rámcové rozhodnutí Rady Evropy č. 2002/475/SVV o boji proti terorismu
- Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1099 o pohlavním zneužívání dětí, 1996
- Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1307 Sexuální zneužívání dětí: nulová tolerance, 2002
- Rozhodnutí Rady 2000/375/SVV o boji proti dětské pornografii na Internetu, 2000
- Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji, 1990
- Turistický kodex, 1985
- Úmluva MOP 29 o nucené práci, 1930
- Úmluva MOP 105 o zrušení nucené práce, 1957
- Úmluva MOP 138 o minimálním věku pro zaměstnání, 1973
- Úmluva MOP 182 o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce, 1999
- Úmluva o odstranění oběhu a obchodu s obscénními publikacemi, 1923
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1979
- Úmluva o právech dítěte, 1989
- Úmluva o zabránění obchodování s lidmi a vykořisťování prostituce jiných, 1949
- Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, 2001
- Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním, 2007
- Úmluva Rady Evropy o zločinu v počítačové síti, 2001
- Usnesení Evropského parlamentu Směrem ke strategii Evropské unie o právech dítěte, 2008

Vnitrostátní:

Zákony:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 241/1922 Sb.z. a n., o potírání pohlavních nemocí
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
- Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon
- Zákon č.137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- Zákon č. 285/2002 Sb., transplantační zákon
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Podzákoné předpisy:

- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 14-144/98-22
- Usnesení vlády č. 1139 ze dne ze dne 3. září 2008 k Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 – 2018
- Usnesení vlády č. 331 ze dne 14. dubna 1999
- Usnesení vlády č. 1032 ze dne 6. října 1999
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 61 ze dne 2. května 2006, kterým se upravuje činnost příslušníků Policie České republiky na úseku boje proti obchodování s lidmi a mravnostní kriminality

- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 55 ze dne 2. dubna 2008, kterým se upravuje problematika mládeže

Judikatura:

Nejvyšší soud:

- R 31/1964 – rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 3. 1964, sp. zn. 5 Tz 8/64
- R 37/1965 – rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 2. 1965, sp. zn. 8 Tz 1/65
- R 27/1972- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. 12. 1971, sp. zn. 3 Tz 100/71
- R 43/1976 – stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 13. 9. 1976, sp. zn. Tpj 31/76
- R 11/1978 - rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 4. 1977, sp. zn. 11 Tz 17/77
- R 28/1978 - rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 10. 1976, sp. zn. 11 To 34/76
- R 64/1978 - rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 1. 1978, sp. zn. 7 Tz 56/77
- R 1/1980 - zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 2. 1979, sp. zn. Tpjf 33/79
- R 25/1980 - rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79
- R 17/1982 - zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80
- R 27/1982 - rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 8. 4. 1981, sp. zn. 6 Tz 12/81
- R 11/1984 - zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1983, sp. zn. Tlpjf 169/82
- R 17/1985 - zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 5. 2. 1985, sp. zn. Tpjf 115/84
- R 28/1985 – usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 25. 4. 1984, sp. zn. 2 To 22/84
- R 29/1985 - usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 8. 9. 1983, sp. zn. 4 Tz 49/83
- R 40/1990 - rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22. 3. 1990, sp. zn. 2 Tzf 3/90
- R 47/1992 - usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 7. 1991, sp. zn. 5 To 25/91
- R 12/1991 - rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 10. 7. 1990, sp. zn. 3 To 20/90
- R 35/2005 - usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 79/2010

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2003, sp. zn. 11 Tcu 164/2002
 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 11 Tcu 125/2003
 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2004, sp. zn. 11 Tcu 103/2004
 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2005, sp. zn. 8 Tdo 46/2005
 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2009, sp. zn. 11 Tdo 349/2009
 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1467/2010
 - Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 407/2011
-
- B 3/1986-40
 - B 2/1980-13
 - B 3/1981-10

Další soudy České republiky:

- R 22/1995 – usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8. 1994, sp. zn. 4 To 518/94

Online zdroje:

- www.ecpat.net
- www.justice.cz
- www.mpsv.cz
- www.mvcr.cz

Tabulky

Tabulka č. 1

Minimální věk souhlasu s pohlavním stykem v některých zemích

Zdroj: Weiss P. a kol.: Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti. Praha: Grada Publishing, a.s., 2000.

stát	ženy (údaje v letech)	muži (údaje v letech)
Evropa		
Albánie	14	14
Belgie	16	16
Bulharsko	14	14
Česká republika	15	15
Francie	15	15
Malta	12	12
Německo	14	14
Španělsko	12	12
Vatikán	12	12
mimoevropské země		
Austrálie	16	16
Brazílie	14	14
Chile	20	20
Japonsko	13	13
Filipíny	12	12
Jižní Korea	13	13
Thajsko	15	15

Tabulka č. 2

Statistika CSEC

Komerční forma sexuálního zneužívání a obchodování s lidmi – Policie České republiky v letech 2002 - 2009

Zdroj: www.policie.cz

počet/rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
zjištěné trestné činy	9	6	20	9	11	3	10	2
objasněné trestné činy	8	4	19	8	7	3	9	0
stíháno/vyšetřováno osob	8	4	12	6	6	2	5	3

Zjištěné trestné činy komerčního sexuální zneužívání - Policie České republiky v letech 2002 - 2008

Zdroj: www.policie.cz

trestné činy	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
obchodování s dětmi	1	1	5	0	2	0	0
komerční forma sexuálního zneužívání v závislosti	1	1	2	1	2	3	3
komerční forma zneužívání ostatní	7	4	13	8	7	0	7
Celkem	9	6	20	9	11	3	10

Počty zjištěných trestných činů – Policie České republiky (informační systém Událost)

Zdroj: Usnesení vlády České republiky ze dne 21. července 2004 ke Zprávě o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí.

rok 2003	zjištěné trestné činy	objasněné	počet pachatelů	počet obětí (0-18 let)
kuplířství	21	18	39	41
pohlavní zneužívání	13	13	19	23
znásilnění	1	1	1	1
obchodování s lidmi	1	1	2	1
celkem	36	33	61	48

Počet skutků – CSEC – nestandardní sestava Policie České republiky

Zdroj: Policejní prezidium

počet trestných činů v souvislosti s CSEC	2003	2004	2005	2006	2007
Celkem	33	74	60	41	144

Vývoj počtu pachatelů mravnostní kriminality v České republice

Zdroj: www.policie.cz

druh kriminality	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Znásilnění	432	422	366	426	345	315	377
sexuální nátlak	-	-	-	-	-	-	10
pohlavní zneužívání v závislosti	88	69	69	55	59	58	59
pohlavní zneužívání ostatní	541	590	494	516	527	520	481
šíření pornografie	17	15	34	13	36	87	66
Kuplířství	105	119	98	66	88	35	28
obchodování s lidmi	30	18	11	20	22	32	35
mravnostní činy celkem	1377	1367	1184	1212	1166	1151	1197

Trestní statistika soudů – pravomocně odsouzené osoby (celkem Česká republika)

Zdroj: www.justice.cz

rok odeslání statistického trestního listu	2005	2006	2007	2008	2009
pravomocně odsouzené osoby	67558	69444	75733	75882	61017
počet trestných činů	87575	89145	99193	102072	82390

Trestní statistika státních zastupitelství – přehled o stíhaných, podezřelých, obžalovaných a obviněných osobách – CSEC

Zdroj: www.justice.cz

státní zastupitelství	2006		2007		2008		
	§ 216a	§ 217a	§ 216a	§ 217a	§ 205a	§ 205b	§ 217a
vyřízeno proti osobám	3	27	3	24	13	19	38
počet trestných činů	3	37	3	25	13	19	41
odloženo podle § 159a TR celkem	0	1	0	0	0	2	1
stíhané osoby celkem	3	26	3	24	13	17	37
Ženy	3	0	0	1	0	5	0
Mladiství	0	0	0	1	0	0	2
obžalované osoby celkem	3	25	3	22	11	15	35
Ženy	3	0	0	1	0	4	0
zvláště nebezpečný recidivista	0	1	0	0	0	1	0
věk 15-17	0	0	0	1	0	0	2
věk 18-19	0	1	0	2	0	2	0
věk 20-24	0	5	0	1	0	6	2
věk 25-29	1	2	1	2	3	3	3
věk 30-39	1	6	2	4	6	4	9
věk 40-49	1	4	0	5	1	0	7
věk 50 a více	0	7	0	7	1	0	12
zastaveno trestní stíhání celkem	0	0	0	2	2	2	2

Trestní statistika soudů – trestné činy související s CSEC

Zdroj: www.justice.cz

Soudy	2006		2007	2008		
	§ 216a	§ 217a	§ 217a	§ 205a	§ 205b	§ 217a
počet trestných činů celkem	2	30	21	4	12	21
vlivem alkoholu	0	0	0	0	0	1
vlivem návykové látky	0	0	0	0	0	0
odsouzené osoby celkem	2	16	5	2	10	11
recidivista označený soudem	0	1	0	0	0	0
dosud netrestané	0	6	2	1	5	4
Ženy	2	0	1	0	2	0
Mladiství	0	0	0	0	0	0
uložené tresty – NEPO celkem	0	0	2	0	0	0
do 1 roku	0	0	1	0	0	0
od 1 do 5 let	0	0	1	0	0	0
od 5 do 15 let	0	0	0	0	0	0
přes 15 let	0	0	0	0	0	0
Doživotí	0	0	0	0	0	0
uložené tresty PO celkem	2	8	2	2	9	7
s dohledem	2	0	1	1	0	0
obecně prospěšné práce	0	0	0	0	1	1
Vyhoštění	0	0	0	0	0	1
peněžitý trest	0	8	0	0	0	1
upuštěno od potrestání celkem	0	0	1	0	0	1
PO s dohledem	0	0	0	0	0	0
trest uložen ve spojení – jiný trest	1	1	0	1	0	0
OL – ostatní ústavní	0	0	1	0	0	1
Ambulantní	0	1	1	0	0	0

Tabulka č. 3

Statistika obchodování s dětmi

Statistika státních zastupitelství - obchodování s dětmi podle § 216a trestního zákona v letech 2005-2008

Zdroj: www.justice.cz

§ 216a	2005	2006	2007	2008
vyřízeno proti osobám	1	3	3	0
počet trestných činů	1	3	3	0
stíhané osoby celkem	1	3	3	0
Ženy	1	3	0	0
Mladiství	0	0	0	0
obžalované osoby celkem	0	3	3	0
Ženy	0	3	0	0
věk 25-29 let	0	1	1	0
věk 30-39 let	0	1	2	0
věk 40-49 let	0	1	0	0
věk 50 let a více	0	0	0	0
zastaveno trestní stíhání celkem	1	0	0	0

Statistika soudů - obchodování s dětmi podle § 216a trestního zákona v letech 2005-2008

Zdroj: www.justice.cz

§ 216a	2005	2006	2007	2008	2009
počet trestných činů celkem	0	2	0	0	0
odsouzené osoby celkem	0	2	0	0	0
Ženy	0	2	0	0	0
uložené tresty PO celkem	0	2	0	0	0
s dohledem	0	2	0	0	0
trest uložen ve spojení – jiný trest	0	1	0	0	0

Statistické trestní listy – pachatelé obchodu s dětmi v letech 2005 - 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

upravený název trestného činu	2005	2006	2007	2008	2009	pachatelů	trestních věcí
obchodování s dětmi (§ 216a)	0	3/1	0	0	0	3	1
obchodování s lidmi – dítě (§ 232a/1a) - od 22.10.2004), obchodování se ženami-dítě (§ 246/2b) – do 30.6.2002) obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku (§246/2c) – od 1.7.2002 do 21.10.2004)	8/5	1/1	1/1	0	1/1	11	8
únos dítěte a majetkový prospěch (§ 216/2a))	4/1	0	0	0	0	4	1
Celkem	12/6	4/2	1/1	0	0	18	10

Pachatelé – trestné činy související s obchodem s dětmi v letech 2005 - 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

trestné činy – obchodování s dětmi	počet	%
únos dítěte a majetkový prospěch (§ 216/2a))	5	12
obchodování s dětmi (§ 216a)	3	7
ochod s lidmi – oběť dítě (§232a/1, § 246/2b), c))	35	81
Celkem	43	100

Statistika Policie České republiky – obchodování s lidmi, oběť dítě v letech 2002-2008

Zdroj: www.policie.cz

trestný čin – klasifikace dle Policie České republiky	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
obchodování s dětmi	1	1	5	0	2	0	0

Tabulka č. 4

Statistika dětské prostituce

Trestní statistika soudů - § 217a v letech 2005 - 2009

Zdroj: www.justice.cz

§ 217a	2005	2006	2007	2008	2009
počet trestných činů celkem	15	30	21	21	11
vlivem alkoholu	0	0	0	1	0
vlivem návykové látky	0	0	0	0	0
odsouzené osoby celkem	6	16	5	11	1
recidivista označený soudem	1	1	0	0	0
dosud netrestané	2	6	2	4	0
Ženy	0	0	1	0	0
Mladiství	0	0	0	0	0
uložené tresty – NEPO celkem	1	0	2	0	1
do 1 roku	0	0	1	0	1
od 1 do 5 let	1	0	1	0	0
uložené tresty PO celkem	4	8	2	7	0
s dohledem	0	0	1	0	0
obecně prospěšné práce	0	0	0	1	0
Vyhoštění	0	0	0	1	0
peněžitý trest	0	8	0	1	0
upuštěno od potrestání celkem	1	0	1	1	0
trest uložen ve spojení – jiný trest	0	1	0	0	0
OL – ostatní ústavní	0	0	1	1	0
Ambulantní	2	1	1	0	0

Trestní statistika státních zastupitelství - § 217a v letech 2005 - 2008

Zdroj: www.justice.cz

§ 217a	2005	2006	2007	2008
vyřízeno proti osobám	36	27	24	38
počet trestných činů	41	37	25	41
odloženo podle § 159a celkem	1	1	0	1
stíhané osoby celkem	35	26	24	37
Ženy	1	0	1	0
Mladiství	0	0	1	2
obžalované osoby celkem	31	25	22	35
Ženy	1	0	1	0
zvlášť nebezpečný recidivista	0	1	0	0
věk 15-17	0	0	1	2
věk 18-19	2	1	2	0
věk 20-24	2	5	1	2
věk 25-29	6	2	2	3
věk 30-39	6	6	4	9
věk 40-49	9	4	5	7
věk 50 a více	6	7	7	10
zastaveno trestní stíhání celkem	4	0	2	2

Statistické trestní listy – pachatelé v souvislosti s dětskou prostitucí v letech 2005 - 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

upravený název trestného činu	2005	2006	2007	2008	2009	pachatelů	trestních věcí
kuplířství – osoba mladší 18 let (§204/3c), 4)	28/17	20/13	7/7	24/14	24/11	103	62
svádění k pohlavnímu styku (§217a)	17/16	33/30	24/23	22/21	24/24	120	114
ohrožování výchovy mládeže a majetkový prospěch pro pachatele (§ 217/3d)	13/10	7/5	0/0	0/0	0/0	20	15
Celkem	58/43	60/48	31/30	46/35	48/35	243	191

Trestné činy v souvislosti s dětskou prostitucí v letech 2005 - 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

trestné činy – dětská prostituce	počet pachatelů	%
svádění k pohlavnímu styku (§ 217a)	97	32
kuplířství – oběť dítě (§ 204/3c),/4)	203	68
Celkem	300	100

Tabulka č. 5

Statistika dětské pornografie

Trestní statistika státních zastupitelství – trestné činy § 205a, § 205b za rok 2008

Zdroj: www.justice.cz

státní zastupitelství	2008	
	§ 205a	§ 205b
vyřízeno proti osobám	13	4
počet trestných činů	13	4
odloženo podle § 159a celkem	0	0
stíhané osoby celkem	13	0
Ženy	0	0
Mladiství	0	0
obžalované osoby celkem	11	0
Ženy	0	0
zvlášť nebezpečný recidivista	0	0
věk 15-17	0	0
věk 18-19	0	0
věk 20-24	0	0
věk 25-29	3	0
věk 30-39	6	0
věk 40-49	1	0
věk 50 a více	1	0
zastaveno trestní stíhání celkem	2	0

Trestní statistika soudů – trestné činy § 205a, § 205b v letech 2008 a 2009

Zdroj: www.justice.cz

Soudy	2008		2009	
	§ 205a	§ 205b	§ 205a	§ 205b
počet trestných činů celkem	4	2	6	5
odsouzené osoby celkem	2	2	3	4
dosud netrestané	1	0	2	1
Ženy	0	0	0	3
uložené tresty – NEPO celkem	0	0	0	0
uložené tresty PO celkem	2	0	3	4

Statistické trestní listy – pachatelé v souvislosti s dětskou pornografií v letech 2005-2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

upravený název trestného činu	2005	2006	2007	2008	2009	pachatelů	trestních věcí
šíření pornografie zobrazující dítě (§ 205/1a))	6/6	8/8	5/5	12/12	9/9	4	40
přechovávání dětské pornografie (§ 205a)	0	0	0	4/2	11/11	15	13
zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 205b)	0	0	0	2/2	2/2	4	4
Celkem	6/6	8/8	5/5	18/16	22/22	59	57

Trestné činy v souvislosti s dětskou pornografií v letech 2005-2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

trestné činy – dětská pornografie	počet	%
šíření pornografie, ohrožování výchovy mládeže - § 205/2a), § 205/1a)	31	67
přechovávání dětské pornografie - § 205a	12	26
zneužití dítěte k výrobě pornografie - § 205b	3	7
Celkem	43	100

Tabulka č. 6

Data o CSEC

Typ CSEC v letech 2005 - 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

	počet pachatelů	počet trestních věcí/případů
dětská prostituce	46	40
dětská pornografie	300	196
dětská pornografie	43	22
celkem	389	251

Počet předchozích odsouzení u pachatelů – formy CSEC v letech 2005- 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.

forma CSEC	Dosud netrestaní pachatelé	předchozí odsouzení		celkem pachatelů
		jedno	dvě a více	
dětská prostituce	25	10	8	43
dětská pornografie	25	12	9	16
dětská pornografie	113	53	134	300
celkem pachatelů	163	75	151	389

Tabulka č. 7

Účast na zločinném spolčení dle § 163a

Zdroj: Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti za příslušné roky.

rok	2006	2007	2008	2009
stíháno	181	118	78	87
obžalováno	178	116	70	81
trestní stíhání zastaveno	2	1	2	5
trestní stíhání přerušeno	1	1	6	1
trestné činy celkem	9	21	17	33
odsouzeno	9	21	15	33
trest NEPO	7	12	4	16
trest PO	2	9	11	15

Vysvětlivky:

stíháno – počet osob, jejichž trestní stíhání vedené podle § 160 TŘ bylo ve sledovaném roce ukončeno

obžalováno – počet osob, na něž byla podána obžaloba dle § 176 TŘ

trestní stíhání zastaveno – v údajích státních zastupitelství – zastavení trestního stíhání dle § 172 TŘ, podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 TŘ, v údajích soudů – dle § 188, 223, 287 TŘ

trestní stíhání přerušeno – v údajích státních zastupitelství – přerušení trestního stíhání dle § 173 TŘ, v údajích soudů – dle § 224, 255, 257 TŘ

odsouzeno – počet osob pravomocně odsouzených

trest NEPO – nepodmíněný trest odnětí svobody

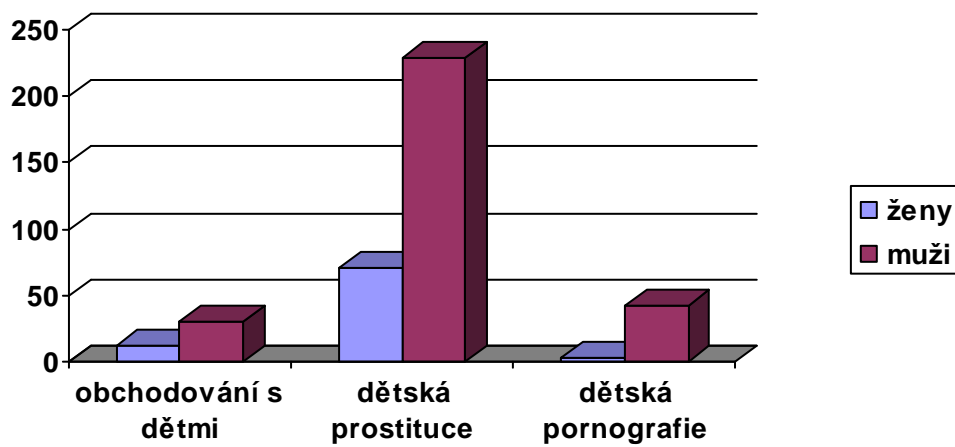
trest PO – trest odnětí svobody, jehož výkon soud podmíněně odložil na zkušební dobu

Grafy

Graf č. 1

Podíl mužů a žen v jednotlivých formách CSEC v letech 2005 - 2009

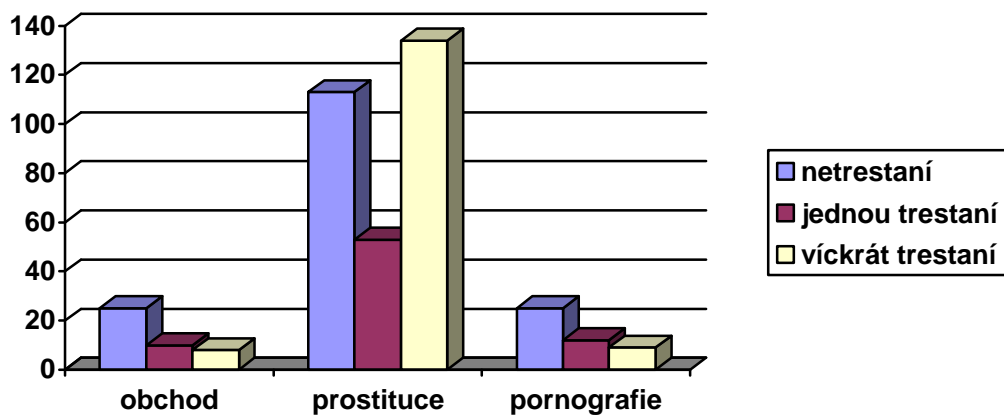
Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.



Graf č. 2

Předchozí odsouzení pachatelů CSEC v letech 2005 - 2009

Zdroj: Institut pro kriminologii a sociální prevenci: Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí, Blatníková, Š. 2009.



Keywords: trafficking of children, prostitution of children, child pornography

Klíčová slova: obchod s dětmi, dětská prostituce, dětská pornografie